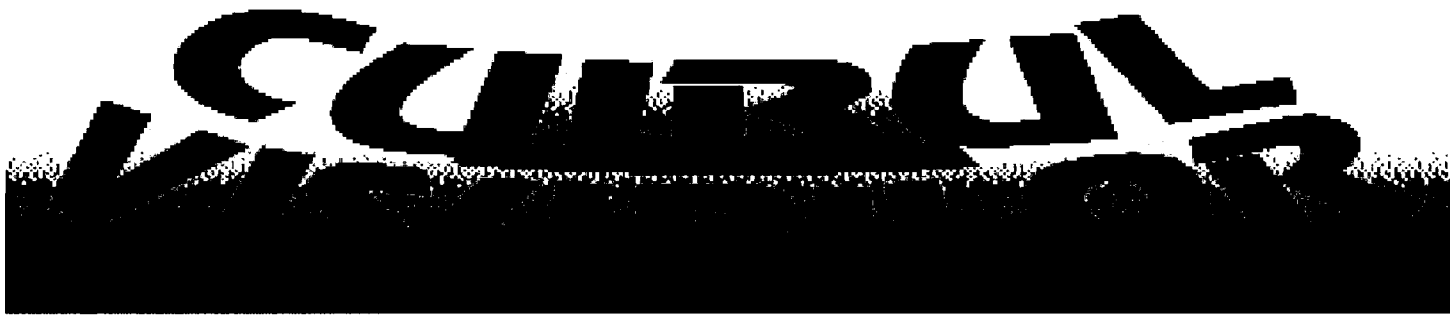

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Livu Rebreanu

Director: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRITA-NĂSĂUD ȘI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL VIII Nr. 1 (56) *** FEBRUARIE 2003 *** 8 PAGINI *** 9.500 LEI

Maiorescu și Eminescu

În calitate de profesor universitar, în București, Titu Maiorescu a predat două cursuri: 1) de logică și 2) de filozofie contemporană; nici unul din aceste cursuri nu s-au păstrat, în schimb „manualul” *Logica* a cunoscut cinci ediții între anii 1858-1898, fiecare ediție fiind revizuită și adăugită, specialiștii susținând că esența tuturor scrierilor lui Maiorescu o reprezintă această carte. Despre ea, M. Eminescu scria: „este cea mai bună scriere în această materie care au apărut vreodată în limba românească”. Manualul fusese criticat de G. Zotu (autor al „Cărții de citire greacă” și al „Gramaticii de limba greacă”) în revista „Columna lui Traian”, nr. 6-7, iunie-iulie, 1877. Apărările lui Eminescu au fost publicate în „Curierul de Iași” din 12 august, 1877, în articolul „Observații critice” și în „Convorbiri literare” din 1 septembrie, 1877, în articolul „Încă o dată recenziunea logicei Maiorescu”, articol semnat „Y”.

În afară de cursuri, Maiorescu a ținut 13 prelegeri populare de logică și aplicațiile acesteia, din care primele două au fost rezumate de Eminescu în ziarul *Timpul* (deci poetul le audiase), celelalte 11 fiind rezumate de altcineva în *România liberă* (între anii 1880-1881); în finalul prelegerii a 2-a, Eminescu aprecia „farmecul ce profesorul știe a da prelegerilor sale, cu talentul său de cuvântare, printr-o completă stăpânire a obiectului său și printr-o dezvoltare bogată și ilustrată la fiecare pas cu exemple interesante” (vezi Titu Maiorescu, *Logica și aplicațiile ei*, Ed. Univers enciclopedic, București, 2000, p. 28, ediție îngrijită de dl. Viorel Iulian Tănase).

De reținut este și faptul că Maiorescu a tipărit la Berlin, în 1861, alte conferințe intitulate „Einiges philosophische gemeinfasslicher Form” (în *Însemnările zilnice*, criticul o considera „nematură”, carte pe care Eminescu o avea în biblioteca personală și pe care o menționează de două ori în manuscrisele 2291, f. 13 și 2254; în acesta din urmă nota: „Natura simțământului și natura cugetării. V(ezi) Maiorescu *Etwas Philosophisches*. Ce roi are accentul în cugetare?” Ca o paranteză, amintim faptul că în perioada ieșeană, Maiorescu a conferențiat despre „Istoria republicii romane de la introducerea triburilor plebeii până la Iuliu Caesar, cu privire specială la dezvoltarea economică publică”, „deschizând cu studenții și un seminar pentru studierea izvoarelor latine din textele autorilor” (vezi S. Mehediniț, *Din viața lui Maiorescu*, extras din revista „Convorbiri literare”, nr. 1/1941, p.9). La 23 de ani (!), ajuns rector al Universității ieșene, Maiorescu a pus rânduială pentru învățători, scriind „Regulile limbii române”, iar pentru viitorii profesori un „Anuar” pentru orientarea acestora.

Când Maiorescu este acuzat de cosmopolitism, Eminescu îi ia apărarea „cea mai bună” în articolul „Naționalii și cosmopoliții” (1871), publicat și de I. A. Pogoneanu în „Studii” (1910), I. E. Torouțiu în „Studii și documente literare”, IV, 1933 și E. Lovinescu în „T. Maiorescu” – în ediția din 1972, ed. Minerva, pp. 233-235. Mai târziu, în ziarul *Timpul* din 8 februarie, 1878, în articolul „Contestarea alegerii d-lui Maiorescu” Eminescu va scrie elogios despre rolul lui Maiorescu în cultura română și îl critică pe A. D. Holban, care îl acuză pe critic că „apartine unei școli filozofice periculoase”, apoi în articolul „Domnul Holban și Artur Schopenhauer” (*Timpul*, 9 aprilie, 1878). De asemenea, când principele Grigore Sturza a inițiat în ziarul „Democrația națională” o acțiune de apropiere de Rusia, Titu Maiorescu a publicat în 1 ianuarie 1881, în revista „Deutsche Revue” articolul „Zur politischen Lage Rumäniens”, în care a susținut apropierea de puterile cen-

trale, în special de Austria, iar Eminescu în aceeași lună l-a tradus și l-a publicat în ziarul *Timpul*.

Din „Însemnările” lui Maiorescu aflăm că acesta i-a făcut propagandă pozitivă citindu-i în diferite cercuri până și poemul „Luceafărul”.

Cred că destinul celor doi a fost hotărât înainte de a se întâlni. Cert este că amândoi au fost destituiți, amândoi dați în judecată penală (unul pentru deturnare de fonduri, celălalt pentru furtul de cărți și scaune); ca ministru al școalelor, Maiorescu a fost învinuit de risipă și deturnări de bani publici (40 de galbeni dați lui Slavici și 100 lui Eminescu, „studenți la Universitățile din Viena și Berlin... pentru depunerea doctoratului și teză, cu condiția ca în urmă să înapoieze Ministerului această una sută de galbeni”, lucru care nu s-a întâmplat, întrucât Eminescu, după cum îi scria lui Maiorescu, „nu se simțea pregătit pentru a ocupa o funcție universitară” (vezi G. Călinescu, *Viața lui Maiorescu*, Ed. pentru literatură, București, 1969, p. 339). Schimbul de scrisori dintre cei doi „conservatori progresiști” – cum îi considera Călinescu – ne relevă respectul și stima reciprocă. Să nu uităm și de conferințele de psihologie ținute de Maiorescu la Ateneu, care au fost publicate sub titlul „Patru conferințe” („Despre cunoașterea de sine și cunoașterea altora”, „Despre visuri”, „Artele în educațiune” și „Despre înțelesul cuvintelor”); cea de-a doua a fost rezumată de Eminescu în *Timpul*, nr. 46, 1880, iar cea de-a treia, foarte pe scurt în nr. 52/1880; pe manuscrisul 2255 poetul chiar notase: „Psihologie Maiorescu”, ceea ce ne îndreptățește să spunem că Eminescu îl vedea ca pe un mare teoretician în domeniul psihologiei. În manuscrisul 2275, în care specialiștii au văzut un Eminescu sociolog-matematic, poetul îl citează pe Maiorescu printre psihologii moderni „În chestiunea păturii evolutorii și a umanității” (vezi Em. C. Grigoraș, „Eminescu sociolog-matematic” în „Adevărul”, nr. 1377, 15 noiembrie, 1924, PP 1-2).

Public, Eminescu îl va contrazice pe Maiorescu doar în chestiunea evreiască. Cu toate acestea, în însemnarea din 1 iunie, 1879, profesorul va nota: „Articol al lui Eminescu în contra mea și după asta (eu) *totuși aceeași simpatie pentru ei, poate mai puternică* (s.n.)”; articolul cu pricina s-a intitulat „Conservarea naționalității, Suprema lege” și a fost publicat în *Timpul* din 27 mai 1879.

Există, însă, câteva manuscrise în care Eminescu și-a aplecat urechea la clevetirile care circulau pe seama mentorului său pentru că pe manuscrisul 2256 găsim următoarea însemnare: „Titus Livius de Maiorescu, profesor universitar de metafizică, estetică, logică, morală, psihologie și istoria filozofiei, profesor de altfel și de *Istoria la Școala Centrală de fete* etc, etc.” (s.n.); imediat urmează auto-caracterizarea sa, unde, cu autoironie, notează: „D. Micaeii Eminescu, vecinic doctorând în multe științe nefolositoare... fost bibliotecar când a prădat biblioteca, fost revizor la școlile de fete, fost redactor en chef al foii vitelor de pripas, și al altor jurnale necitite colaborator”. Referitor la acea opinie al lui Eminescu despre Maiorescu, C. Noica se întreba în „Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești” (Ed. Eminescu, București, 1975, p. 32): „Ce stranii sentimente și resentimente îl încercau față de acest de-al doilea părinte al său, Maiorescu?” Cred că suspiciunea și temerea filozofului au fost, de această dată, exagerate. De altfel, manuscrisul lui Eminescu, numerotat 2267, denotă o altă mică răzvrătire a ucenicului împotriva maestrului: „Oare admirabilul discurs al lui Marc Antoniu nu cuprinde o ecuațiune? Oare orice calomnie fină care începe prin a lăuda dușmanul nu

cuprinde o ecuațiune? *Obiceiul lui Maiorescu* (s.n.). Teoria D-lui Maiorescu e atât de falsă, e atât de în contra logicei, și a teoriei ecuațiunii universale, încât s-ar părea că ar zice: S=S/3 ceea ce e un nonsens

S e pururea egal S/S”

Aceeași ironie o întâlnim în manuscrisul 2306, unde, povestindu-și visul despre Don Carlos, Eminescu avea să noteze enigmatic: „Sau poate să facă ca D. Maiorescu să deie 150 fr. pe un mușteriu numai de 17 ani? cum a făcut-o la Polyz” (s.n.)

În ciuda reproșurilor care i s-au făcut, cu deosebire după moartea sa (Maiorescu moare în 1917), inclusiv de către Perpessicius, cum că „Junimea și Maiorescu n-au purtat grijă de Eminescu” (vezi articolul „Mențiuni critice” din „România”, nr. 441, 21 august, 1939) rămân la convingerea că relațiile dintre cei doi au fost de respect și prețuire. Din 1872, când Maiorescu publica „Direcția nouă...” – unde doar pentru trei poezii publicate criticul îl considera pe Eminescu poet și până în 1889, în articolul „Eminescu și poeziile lui” atitudinea sa nu s-a schimbat niciodată. Maiorescu, omul care își notase în jurnal (7 mai 1930) „la mine, întâi de toate a fost literatura (primissima!); poezie, nuvelă, roman, dramă și celelalte; al doilea profesoratul; al treilea, am fost scriitor (vezi *Critice*); și numai al patrulea rând politica”, cu un an înainte (25 ianuarie, 1902) avea să ofere Academiei Române 45 volume de manuscris cu un total de 15000 de foi („toate manuscrisele” lui Eminescu – vezi „Scrisoare pentru editorul eminescian, integral, din anul 2000”, vol. „Eminesciana”, scris de Perpessicius, (ed. Minerva, 1971, pp. 384-388), însoțite de următoarea scrisoare: „De la Mihai Eminescu posed – datorită mie de dânsul în diferite ocaziuni – multe manuscrise, parte poezii publicate, parte studii, traduceri și articole de proză. Toate aceste manuscrise, așa cum se află: în cărți cartonate, în caiete cusute și în foi volante, vi le trimit alăturat și le dăruiesc la rândul meu Academiei Române, pentru a servi celor ce se vor ocupa în viitor cu cercetări amănunțite asupra vieții și activității marelui nostru poet” („Analele Academiei Române”, s. II, tomul XXIV, 1902, p. 95, apud E. Lovinescu, *T. Maiorescu*, p. 502).

Cartea

Proza

Debut la 84 de ani

Este vorba despre debutul în poezie a țăranului Anchidim I. Ureche din Poiana Ilvei, județul Bistrița-Năsăud, născut la 25 noiembrie 1918, în săptămâna mare a actului istoric de făurire a României Mari.

Strămoșii săi au „descălecat” din Maieru în Poiana Ilvei, înainte de atestarea documentară a satului, cu opt generații în urmă. Rădăcinile familiei se întind până la primii ludimagistri-învățători, Roman Ureche ce avea gospodărie pe valea Pintiuii în Poiana și Nechiti Diacul care locuia în satul Maieru, pomeniți de documente în anul 1759. Au urmat învățătorul-preot Petrea Ureche (? – 1826), învățătorii Mihăilă (1792-1864) și Toma (1823-1849), voluntar în Revoluția de la 1848-1849, ucis de unguri în luptele de la Prundul Bărgăului.

Este un autodidact, producător și păstrător de cultură. Adună obiecte vechi și împreună cu fiul său Virgii, dau naștere unui muzeu etnografic într-o clădire proprie, azi o adevărată instituție culturală pe Valea Ilvei. Este un mare iubitor al cărții și al valorilor sale.

Cu un portret al bunicului său Anchidim, poetul Dinu Virgil își face intrarea în literatură (în Plaiuri năsăudene, nr. 19, 1995). Prin persoana moșului său, a văzut ce este mai frumos în sufletul țăranului român.

Acum, la împlinirea celor peste opt decenii de viață, fiul Virgil și nepotul Dinu, i-au făcut cadou tipărirea unui volum de poezii intitulat „Dragoste și lacrimi”. În cele o sută de pagini găsim o versificație naivă specifică poezilor-țărani, fără oprire prin titluri de poezie până la final.

Primele pagini aparțin copilăriei cu frustrările și nevoile timpului, dar și cu nostalgia firească a vârstei a treia.

„Căci atunci copiii-n sat
Nimeni nu umbla-ncălțat
Nici izmene nu purtam
Până când în școală intram,
Aveam toți cămașă lungă
Până la genunchi să ajungă”.

Stihurile curg în direcția evoluției vieții unui om, cu etapele firești, de școlar, adolescent, tânăr fecior încadrat în munca și spiritualitatea satului (șezători, hora etc.), apoi armata, însurătoarea, copii și senectutea. Fiecare moment are ca fundal munca grea, făcută cu dragoste, a țăranului, iubirea creștinească și cea primară.

„Și pe vale și pe văi
Plin de fete și flăcăi
Bărbații cu coase-n spate
Femei în alb îmbrăcate”
și

„Că-n viață fericirea
Este singură iubirea”
Iubitor de istorie a surprins evenimentele trăite, al doilea război mondial, dezmembrarea României Mari, epoca comunistă, tranziția cotidiană. Închină o adevărată rugăciune eroilor neamului:

„O, Doamne, părinte sfinte,
Păzește a lor morminte
Ca niște relicve sfinte.
Doamne, Dumnezeule,
Iartă-le păcatele.
Iartă-i, Doamne, iartă-i dară,
Că ei ne-au lăsat o țară”.

Badea Anchidim versifică unele întâmplări nefericite din viața satului: boli, inundații, secete, foamete, incendii. Odată a fost mistuită de flăcări și casa în care s-a născut Vicarul Dr. Ioan Pop (1858-1901), unde adeseori poposea poetul George Coșbuc, în drumul său spre Măgura Ilvei:

„A ars casa Doamnei Pop
Casa-n care și Coșbuc
Mergând la popa Bulbuc
Deseori a poposit!”

Autorul cronicii în versuri a arhaicului sat ilvean încheie cu un ochi la nemiloasa clepsidră, iar cu altul la forța dragostei în făurirea unei lumi mai bune:

„Timpul încet a trecut,
A trecut și a tăcut.
Și cu dulce și cu amar
Și cu pelin în pahar
Și cu miere și cu fiere
Și cu glume sau durere

.....
Că dragostea și iubirea
Timbrează desăvârșirea.”

Valoarea cărții constă în descrierea vieții satului ilvean timp de aproape un secol. Lingviștii pot studia graiul local, etnografii tradițiile, uneltele, portul. Pentru familie este o biografie frumos ilustrată. Autorul mai are peste zece caiete cu scrieri în proză și diferite însemnări.

OFILAT VARVARI

REVENIRE

„Celor ce le intră acasă”

Ai revenit, asemenea unei păsări ce își caută cuibul lăsat pustiu peste anotimpul alb, cu același tril, cu aripile deschise larg, cu ciripitul proaspăt. M-a înfiorat prima melodie ce venea dinspre noapte. M-ai rugat să-ți arăt drumul spre locul unde poți poposi câteva clipe pentru că erai obosit de drum și furtuni. Ai răsuflat puțin, ți-ai desfășurat aripile și ai îmbrățișat văzduhul cu stelele rămase de veghe până la revenirea soarelui plecat pe plaiurile nopții, alegându-și acest timp, deoarece el știe că noaptea nu poate fi tăiată în amiază și seară. Găsindu-ți locul, te-ai așezat pe vatra din tindă și ai început să povestești din călătoria ta. Ochii erau în căutarea buchetului de busuioc atârnat la grinda casei. Te-am contemplat vrăjit, auzindu-ți peripețiile prin care ai trecut și, acolo unde nu mă puteam stăpâni, te îmbrățișam pentru că îmi erai pruncul meu, iar eu, un tată bătrân, tu făcând din mine și prelungirile mele lăstare tremurânde, iar din frunzele fierbinți ventuze.

Era o noapte plină de stele, o noapte albă, mai ales până la miez, când vorbele noastre erau pline de cuvinte aduse de peste alte anotimpuri și alte meleaguri.

Crengile tale, pline de roade necoapte, dar gustoase, au început să asude între ramurile noduroase ale tatei.

Am trezit noaptea mai devreme ca oricând pentru a-i arăta pruncului meu împrejurările.

COPCA

După ce alunecăm pe apele noastre, sub cupola de gheață încercăm să deschidem o copcă pentru a trăi și pentru a călca în ea cei ce umblă cu capul în nori. Din copcă nu este întoarcere numai atunci când chingile gheții nu mai rezistă vremii care apune și atunci când auzim lângă noi trosnind malurile nestatornice ale apelor care încă nu și-au hotărât soarta pentru vremea când vor veni tulburi.

BEM...

lui Liviu Rebreanu

...din izvorul Rebreanu, născut la picioarele munților, cu ochii, culorile toamnei. El ne-a învățat mersul spre sufletul Pământului.

Cântecul apei începe cu nota muzicală scoasă din scâncetul făței alăptând și se încheie cu gama scoasă de bulgării de pământ aruncați pe coșciuge.

LARION CĂRBUNE

Soliloc în ziceri înțelepte

Mama, cuvântul-piatră de hotar de la începutul oricărei limbi pământene. Regina cuvintelor.

... Și cu câtă răceală „științifică” e explicat în dicționarele lumii acest măreț, sfânt cuvânt: „femeia considerată în raport cu copiii ei, nume pe care îl dau copiii acestei femei, când i se adresează sau când vorbesc despre dânsa; maică, măicuță, mămică”. Aș mai adăuga: mumă, mamaie, muică, mămucă, mămuță, mică...

Cuvântul **Mamă** intră în alcătuirea atâtor ziceri populare, cele mai multe calde, frumoase. Păcat, însă, că obida și răutatea omenească, ca și în cazul altor vocabule sfinte, i-au adus uneori și întinarea unor blestamate și obscene imprecății rostite cu nonșalanță vinovată.

Rolul Mamei este imens.

Îmi voi lua părtași la această idee, care nu este doar a mea, pe Aristotel: „toată educația omenească depinde de Mamă”; pe Sofocle; din care culeg măcar două versuri: „Mama pentru al ei copil are scumpe dezmiertări/Are inimă cu ochi, are ochi cu sărutări”; pe Horațiu: „Bella matribus destata” (Războaiele pe care Mama le detestă); pe Balzac: „Inima unei Mame e un adânc în fundul căruia se găsește întotdeauna iertare”; pe Gogol: „ruga Mamei apără de orice primejdie, pe apă, pe uscat...”; pe H. Spencer: „O bună Mamă prețuiește cât o sută de învățători, sau pe Pasteur: „Dacă întot-

deauna am unit slăvirea științei cu slăvirea patriei, o datoresc sentimentelor sădite de tine, șcupa mea Mamă!”

Da, una dintre capodoperele creațiunii divine este Inima de Mamă. Iertarea Mamei ca și muștrările ei sunt semnele păcii lăuntrice.

Referindu-se la Mama lui Iisus, un poet italian a exclamat: „Mater dolorosa!” – Mamă îndurerată! De atunci, cuvintele acestea se pot auzi în locurile unde o Mamă se zbate în suferință. Și câte suferințe n-o bântuie pe biata Mamă!

„Alma Mater” – Mamă hrănitore. Epitet cu care românii își desemnau de obicei patria. Mai târziu a început să fie denumită astfel universitatea.

Câte conotații pot avea asemenea sintagme!

În ochii Mamei mele nonagenare văd nădejdea și veșnicia. Inima Ei pare a fi singurul loc unde ne putem refugia în taină, chiar dacă acum Îi suntem fiii cărunți, la rându-ne. Un zâmbet al Ei micșorează până și puterea războaielor lumii.

Când îmi vorbește Mama, parcă s-ar deschide în fața mea o împărăție de vișini înfloriți, iar glasul Ei e un pârau de argint licurind eminescian printre tufe de mălin:

O, Mamă, dulce Mamă...”

ION DELAMARGINĂ

Rebreniana

PETRU REBREANU, un apropiat al familiei scriitorului LIVIU REBREANU

Tot ce este atîngător de marile personalități ale culturii și istoriei neamului trebuie cunoscut bine și a risipi petele de umbră este de datoria celor ce pot face acest lucru.

Petru Rebreanu – și numele face trimiterea necesară – este atîngător de biografia marelui romancier Liviu Rebreanu. Este menționat de Nicolae Gheran: „Petru Rebreanu va completa, în 1909, lista absolvenților, fiind de obârșie din Mogoșmort – azi Mogoșeni -, așezare aflată în același comitat Solnoc – Dobâca (1) atunci când vorbește de Rebrenii perioadei în „gimnaziul fundațional din Năsăud. „La capitolul „Prislop”, Nicolae Gheran îi suspectează pe Aurelian Titu Dumitrescu și pe Tiberiu Rebreanu (2), fratele scriitorului, de ușoara „confectionare” în favoarea biografiei scriitorului. Este perioada de timp cuprinsă între februarie-august 1908 (după suspendarea din serviciul militar la 13 octombrie 1907), când Liviu Rebreanu era cu „domiciliu forțat” până la proces, la casa părintească din Prislop.

Tiberiu Rebreanu relatează un moment în care intervine acest Petru Rebreanu din Mogoșmort: „Îmi aduc aminte că în primele zile de la sosire – sosirea lui Liviu la Prislop – a apelat la serviciile unui omonim, elev în clasa a șaptea, ..., la liceul năsăudean, cu scopul de a-i împrumuta volumele /Titu Maiorescu/. Când Petru Rebreanu a venit cu cărțile la Prislop, tata nu i-a permis să intre în curte, deși era iarna, februarie, spunând că Liviu nu poate primi pe nimeni.” (3)

Acest „îmi aduc aminte” – pe care îl suspectează N. Gheran – trebuie interpretat ca lucru pe care îl știe și, dacă-l știe, și-l amintește din poveștile adevărate ale familiei.

Teodor Tanco, vorbind despre același moment din biografia romancierului – Prislop-1908 – menționează: „ai casei îngrijindu-se a-i procura cărți cu împrumut. Dar și alții. „Aici este amintit Petru Rebreanu, originar din Chiuza /4/. La N. Gheran, personajul nostru era din Mogoșmort (Mogoșeni), iar ia T. Tanco din Chiuza. Are dreptate istoricul literar N. Gheran.

Anuarele Liceului năsăudean au o mare rigoare și claritate în înregistrări. N. Gheran – lucru verificat și de noi – găsește doar un singur Petru Rebreanu în perioada 1871-1913 și nu mai mulți, cu același nume, să poată duce la confundarea lor. „Raportul al XXXIX-lea despre Gimnaziul superior fundațional din Năsăud, pentru anul școlar 1901-1902” precizează: Petru Rebreanu, poziția 35, din 44 efectiv, născut la 1 iulie 1890, în Mogoșmort (Mogoșeni), de religie greco-catolică.

Într-o declarație autentificată la Judecătoria Năsăud, septimanul de odinioară, Petru Rebreanu, afirma: „Casa învățătorului era casa întâia la intrarea în Prislop, pe mîna dreaptă. Calea spre Prislop o făcusem pe jos și, la apropierea mea de casă, am fost luat în primire de lătratul câinilor familiei Rebreanu și, la apropierea mea de poartă, mi-a ieșit în întâmpinare învățătorul Vasile Rebreanu, care credea că s-a întîmplat ceva grav cu fiul său Virgil, pe care îl meditam, însă la relatarea mea că i-am adus cărțile solicitate de Liviu, s-a liniștit și în mod jenant mi-a comunicat că Liviu nu mă poate primi nici măcar în curte, avînd neplăceri la serviciu, fiind pus sub cercetare și sub supraveghere.... I-am predat cărțile și m-am întors la Năsăud. Liviu a reținut volumele de Maiorescu până în iunie 1908, când m-am prezentat din nou la Prislop și unde s-a repetat scena din februarie... eu avînd obligația să restituie bibliotecii liceului cărțile împrumutate.” (5)

Virgil, pe care îl medita, era în anul I, fiind născut în anul 1897. Liviu era doar cu cinci ani mai mare ca Petru, iar Emil era cu un an mai tânăr, născut în 1891.

Această declarație a putut avea loc deoarece atît Petru Rebreanu, cît și Tiberiu Rebreanu erau trăitori în orașul Cluj-Napoca, amîndoi pînă aproape de noi (Petru moare în anul 1979, iar Tiberiu în 1986).

Petru Rebreanu s-a născut la 1 iulie 1890 în Mogoșmort, azi Mogoșeni, sat situat pe malul stîng al Someșului, aparținător comunei Nimigea, din pîrîntii Ioan și Ana, născută Filip, din Chiuza, fiind primul născut, urmat de Teofii și Nicolae, pe linie bărbătească. Localitatea Chiuza se află pe malul drept al Someșului, cele două localități, Chiuza și Mogoșeni, se află „față în față”, despărțite, așadar, de râu.

Face în satul natal primele clase sub îndrumarea înv. Simion Rebrean, după care este dus de Ioan

Rebreanu, cunoscut de săteni și în zonă sub numele de „Ionu Palagii”, la Năsăud și înscris în 1901 în clasa I, condusă de ordinarul clasei, Teodor Simion. Clasa avea un efectiv de 44 elevi și el figura la poziția 35.

Spunem despre Ioan Rebreanu, Ionu Palagii, cei care îl duc „în șireglă” la școală, că este cunoscut în zonă pentru că nu este altul decît memorandistul/confimat de documente/și pe care Teodor Tanco îl fixează ca origine, din nou, la Chiuza. Se zice că memorandistul era servit și i se deschideau ușile, cum se va întîmpla și la Năsăud.

În anul școlar 1908-1909 este maturizant, în urma examenului din mai 1909. În anul 1908, în februarie, este „ales” de Rebrenii să fie ajutor, după cum s-a văzut mai sus.

Rebrenii din Mogoșeni, prin tradiția de familie, se țin ca venitori din Chiuza, avînd pămînturi pe cele două maluri ale Someșului. Părintele-protopop greco-catolic din Cluj-Napoca, născut în anul 1928, menționează că ai casei vorbeau de verii: Ștefan Rebreanu, Iosub Rebreanu, Aurucu (Aurica) Rebreanu din Chiuza și că, spunem noi, alegerea lui Petru pentru meditația lui Virgil, și pentru alte servicii nu este întîmplătoare. Ei știau de originea lor comună din Chiuza și se tratau ca „un pic” de neam, lucru pe care îl va face și Tiberiu Rebreanu cu același Petru Rebreanu.

Protopopul cu același nume, Petru Rebreanu, este fiul lui Nicolae, cel mai mic dintre frați, primește numele „fratelui învățat” și va crește în casa unchiului său, care nu avea copii. Normal că îl cunoștea ca nimeni altul, fiind unchiul și părintele său spiritual.

Petru Rebreanu, maturizantul de Năsăud, „face Facultatea de Drept din Cluj, începînd cu anul 1909, apoi specializări la Budapesta și Viena, încheiate cu doctorat. În primul război mondial ajunge în Serbia, încorporat în 1914. După război își face stagiatura la Beclean și Cluj, ca din 1919-1929 să deschidă birou avocațial personal în Cluj, str. Iuliu Maniu nr. 3.

După Dictatul de la Viena, cu acordul prefectului Bethlen, rămîne avocat pledant la baroul de pe str. Regina Maria și asigură asistență juridică Episcopiei Romane Unite cu Roma, în înțelegere și pentru prietenul său Iuliu Hossu. Este eliberat din barou ca urmare a unei atitudini „violente” față de președintele de ședință, pentru că apără condamnați români, „pentru infidelitate față de statul maghiar”. Este arestat după două luni și ținut la Chestura poliției o lună și jumătate pentru cercetări. În 1943 i se comunică scutirea de urmărire și pedeapsă și este reprimis în barou. Sunt ani de mari frămîntări naționale și Petru Rebreanu este alături de Iuliu Hossu, Iuliu Maniu, Ilie Lazăr și alții pentru apărarea cauzelor românești.

Pe Feleac era granița cu România și acolo era, în puncte organizate, „Vorbitorul”, unde se puteau întîlni ardelenii cu cei plecați în România. Protopopul Petru Rebreanu spune că la acel vorbitor de pe Feleac s-a întîlnit, în anul 1940, Petru Rebreanu cu Liviu Rebreanu. Protopopul de azi avea atunci 12 ani și era elev la un liceu în Cluj.

În 1950, primăvara, este arestat ca „persoană indezirabilă” și face doi ani și jumătate „de canal” la Capul Midia, într-un lagăr „ingrozitor”. După eliberare din închisoare nu mai poate fi decît funcționar pentru tot restul vieții.

Face traduceri din Sf. Augustin, este prezent în viața publică și presă cu discursuri și articole de specialitate. Este un membru activ ai ASTREI. Moare în 4 aprilie 1979 la Cluj-Napoca.

Trebuie precizat și faptul că în 1941-1942 cumpără de la Liviu Marțian conacul din Chiuza, pădure și pămînt, 44 iugăre, de care este expropriat de către regimul comunist. Se spune că a luat acel pămînt întorcîndu-se la originile familiei lui.

ION POENARU

(1) N. Gheran – *Tânărul Rebreanu*, Buc. 1986, Ed. Albatros, pg. 27.

(2) *Interviu A.T. Dumitrescu cu T. Rebreanu; N. Gheran și Flacăra*, nr. 8, 1985.

(3) N. Gheran – *op. cit.* pg. 197-198.

(4) T. Tanco – *Virtus Romana Rediviva*, vol. VI, Bistrița, 1987, pg. 33-34.

5. *ibidem*.

Istorie

MAIERU - FILE DE MONOGRAFIE (28)

În urma cercetărilor recente(1) înființarea școlilor triviale din Năsăud, Maieru și Monor trebuie să fi avut loc înaintea anului 1770, data după care ne ghidăm până acum. Cunoscutul nostru istoriograf Teodor Tanco descoperă la Monor un act original care implică și Maieru: „Pe lângă dezlegarea tainei inaugurării școlii triviale din Monor, care avusese loc la 1 noiembrie 1764, implicit, documentul manuscris depune mărturie pentru deschiderea tot atunci și a celorlalte două triviale din Năsăud și Maieru, pe baza ordinațiunii împărătesei Maria Tereza. Se recuperează vechimea cu 2 ani mai mare, vizavi de anul 1766 și cu 6 ani față de 1770 (2).

Subscriem acestei recente descoperiri și precizări. Conformându-ne, atragem atenția că la 1 noiembrie 2004 se vor împlini 240 de ani de la întemeierea „trivialelor” noastre.

Abia după 94 de ani de la data menționată mai sus, în 1858, se va deschide, la Năsăud, Preparandia greco-catolică, punându-se astfel bazele unui învățământ pedagogic de răsărit, iar în 1863 își va deschide, porțile, tot aici, renumitul Gimnaziu Român Grăniceresc, ajuns astăzi la venerabila vîrstă de 137 de ani, sub numele de „Colegiul Național George Coșbuc”.

Școala trivială din Maieru, ca și celelalte din ținut, va continua pe un plan superior învățământul mănăstiresc de care am vorbit în episoadele anterioare ale acestei cercetări monografice, fundamentînd riguros învățământul grăniceresc. În paralel, funcționa și o „școală populară confesională”. Mai târziu, odată cu desființarea Regimentului II român de graniță de la Năsăud (1851) sistemul școlar din zona noastră suferea structurări și adaptări.

Revenind la ședința Comisiei economice a Regimentului, din 5 nov.1770 subliniem că în procesul-verbal se preciza că este nevoie de creșterea contribuției comunelor la susținerea școlilor (3). Vom cita și noi din acest document, nu înainte de a consemna că la acest sfat a fost prezentă și o delegație a Maierului formată din grănicerii Ilie Hogeș și Leonte Boloca. Iată partea care ne interesează din acel act: „Delegații sătești li se face următoarea propunere. Majestatea sa (împărăteasa Maria Tereza n.n.) i-a absolvit pe grănicerii de a mai plăti taxa capitală și protecțională, deci ei au să plătească de acum numai 2/3 din contribuții, și rămîn în posesiunea vînatului și pescuitului. Deoarece ei pentru întreținerea școlilor plăteau după fiecare florin contribuțional câte o jumătate crucer, acum diminuându-se contribuția, suma destinată pentru școli nu va fi suficientă. Nu se vor putea susține dintr-o sumă mică școlile, cu atît mai vîrtos pentru că acum sunt înființate nu numai școlile valahe din Năsăud, Maieru și Monor, ci și școala germană din Năsăud: apoi s-a propus angajarea unui călugăr pentru instrucția limbei latine și a altor studii; în sfîrșit, pentru că hîrtia, penițele și cerneala și creta și alte ustensile le primesc elevii gratuit, fiind cheltuielile toate răfuite din impozitul amintit mai sus (...) (4).

Prin urmare, în anul 1770 se vorbea la trecut de școlile triviale, înființate, practic, cu șase ani mai înainte. De fapt, autorii citați mai sus notau mai departe, cu toată prudența necesară: „Iar dacă vreodată se va scoate la iveală documentul atît de mult căutat și se va dovedi că în realitate școlile triviale năsăudene sunt cu câțva ani mai vechi, bucuria și satisfacția vor fi ale tuturor” (5).

Actul căutat a fost găsit la Monor de către prestigiosul cercetător amintit mai înainte, așadar, e limpede: anul înființării „trivialelor” rămîne 1764.

Efortul înaintașilor grăniceri pentru a da învățătura odraslelor este pilduitor, derivînd dintr-o străveche sete de lumină.

Se poate constata că pomenitele școli au fost create de preferință în localitățile cu populație mai mare, cu tradiție școlară și așezate la distanțe relativ mari, ca să poată cuprinde inițial copiii soldaților din câteva companii, învățînd cele trei materii de bază: Cetirea, Scrierea și Computul (calcularea).

În aceste școli se pregăteau cadre militare (viitorii subofițeri, viitorii primari și alte funcții administrativ-militare) pentru teritoriul de graniță. Firește, se învăța și religia. Toate materiile se predau în limba română, urmînd ca mai târziu să se adauge învățarea alfabetului gotic pe lângă cel cirilic, în total 27 de ore pe săptămînă.

În muzeul nostru păstrăm câteva mostre de lucrări ale elevilor și câteva manuale din ultimii ani ai graniței năsăudene.

O jumătate de oră se făceau exerciții fizice militare obligatorii. Povesteau bătrînii că școlarii-băieți erau obligați să meargă și să se întorcă de la școală „cu bota pe umăr, în chip de cătane”. Adesea se confectionau puști de felul celei păstrate în expoziția școlii triviale din muzeul amintit.

La Maieru erau recrutați și fii de grăniceri din satele vecine în vîrstă de 6-9 ani. Inițial, învățătorii erau numiți dintre ofițeri și subofițeri, ori preoți, iar după înființarea Institutului Militar Român din Năsăud (1770), dintre absolvenții acestuia, pregătiți anume pentru a împlini funcția de dascăli și numiți prin concurs de către Comandamentul General al Transilvaniei, din Sibiu.

Într-un episod următor vom nominaliza câțva învățători și elevi măiereni ai acestei școli triviale.

În primii ani ai grănicerizării, salariul unui dascăl era de 60 de florini anual și 6 stînjeni de lemne, iar preotul care preda religia, primea 20-30 de florini pe an (6).

Note bibliografice

(1) Teodor Tanco, *Pagini alese din istoria Monorului*, Ed. V.R.R. Cluj-Napoca, 2001, pag. 207;

(2) *idem*, pag. 207-208;

(3) Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene*, Bistrița, 1913, pp. 72-75;

(4) Virgil Șotropa, *Contribuții la istoria școalelor năsăudene*, în Arhiva Someșană, Năsăud, nr. 11/1929, pag. 3;

(5) T. Tanco și A. Fărcaș, *Apariția școlilor triviale din ținutul năsăudului în a doua jumătate a sec. al XVIII*, în „Revista de pedagogie, anul XIX” 1970, august p. 94-98;

(6) Sever Urșu, *Monografia școlii de 10 ani din Maieru, jud. Bistrița-Năsăud*, lucrare în manuscris, biblioteca Muzeului „Cuibul visurilor”, Maieru, pag. 44

SEVER URSA

Eminesciana

Mihai Eminescu în tematica emisiunilor poștale

Figura luminoasă și opera nemuritoare a poetului de geniu, Mihai Eminescu, au constituit izvor de inspirație și teme de ilustrare pentru numeroasele emisiuni de mărci poștale și alte materiale standardizate puse în circulație în practica poștală cu scopul de a populariza, de a cinși și omagia personalitatea și creația fără egal a „Luceafărului poeziei românești”. Realizate în condiții grafice de excepție, în forme artistice de mare acuratețe și originalitate, multiplicat în milioane de exemplare, mărcile poștale dedicate lui Eminescu ne înfățișează în imagini miniaturale portretul poetului național în diverse ipostaze precum și unele secvențe alegorice concepute după fantasticile descrieri din opera sa poetică.

Prima emisiune de mărci poștale consacrate lui Eminescu a fost seria din anul 1939 realizată cu ocazia comemorării a 50 de ani de la moartea poetului. Alcătuită din două valori, emisiunea redă pe una din piese portretul arhicunoscut al poetului din anii studenției, cu trăsăturile distinse de optimism și vigoare fizică aidoma unei zeiță, iar pe cea de a doua piesă este reprodus tabloul pictat de Mișu

Papp în anii de apogeu al creației literare eminesciene. Alte emisiuni poștale din anii 1947, 1958 și 1964 reproduc același portret feciorelnic orientat spre dreapta, ce întrupează prototipul frumuseții umane redată fidel încadrământele diferite. O marcă poștală emisă în anul 1975 ni-l înfățișează pe Eminescu cu figura orientată spre stânga alături de imaginea casei natale din Ipotești. Cea mai frumoasă emisiune de mărci poștale dedicată lui Eminescu a fost pusă în circulație în anul 1950, cu ocazia aniversării unui secol de la nașterea poetului. Seria, concepută de graficianul D. Știubei, cu cinci valori, a fost executată în sistemul heliografică cu nuanțe monocolor. Marca inițială, de culoare albastră, redă unul din ultimele portrete ale poetului încadrat de o ramură de laur și de o eșarfă cu inscripția „Mihai Eminescu”, iar celelalte patru piese reproduc scene simbolice din poeziile „Scrisoarea III” (griverzui), „Înger și demon” (maro), „Împărat și proletar” (roz) și „Viața” (violet). Pe două mărci poștale cuprinse în seriile „Basmе românești” din anii 1982 și 1994 remarcăm imaginile policrome de mare frumusețe și atractivitate inspirată din bas-

mul eminescian „Făt-Frumos din lacrimi” și din poezia „Dorință”.

În seria intitulată „Sculpturi din arta națională” din anul 1961 este reprodusă printre cele 9 piese, sculptura „Eminescu” operă de mare talent realizată în marmură de artistul Constantin Baraschi.

Momentul comemorativ prilejuit în 1989 de centenarul morții lui Eminescu a fost marcat de o nouă emisiune poștală și de tipărirea, într-un tiraj de amploare, a unei ilustrate multicolore cu chipul de voievod al poetului.

Există și alte materiale poștale cu chipul lui Eminescu și cu imagini din opera sa, realizate în diferite ocazii sub formă de plicuri speciale, întreguri poștale, ilustrate, ștampile ocazionale și flame publicitare. Colectarea acestor materiale aflate la îndemâna oricui, constituie o ocupație plăcută și instructivă, dar și un mijloc de cultivare a minții și sufletului pentru cunoașterea și prețuirea valorilor culturii noastre naționale.

Baia Mare la 15 ianuarie 1999

Prof. AUREL S. FEȘTILĂ

Presă năsăudeană

Reviste pedagogice școlare năsăudene (3)

- continuare din nr. trecut -

Din „statisticile” publicate în cele trei tomuri ale revistei „Magazinu Pedagogic”, pe baza cărora s-a reușit reconstituirea istoricului vechii preparandii de doi ani (8), se desprind date despre directori, profesori și elevi, despre înzestrarea cu material didactic și mobilier, și nu în ultimul rând specificarea ajutoarelor acordate înfripării bibliotecii, cancelariei și în scopul procurării de rechizite școlare, sub forma de burse, de plată a „servitorului” preprandiei, de alte cheltuieli materiale, în afara salariilor profesorilor, sume avansate din Fondul de stipendii în numele Guberniului, ceea ce înseamnă o deturnare a destinației fondului, dar și o diminuare gravă a lui.

Remarcabile par a fi poeziile semnate de Ioan Papiu, profesor de limba și literatura română și limbi clasice (latină și greacă) și director intermediar al Gimnaziului superior gr.-cat. românesc din Năsăud (1865-1868-1869), viitor canonic și prepozit capitular al Diecezei Gherlei, având titlurile: „La începerea anului școlastic” (Tom I., pag. 38-39), cu nuanță mitologică, scrisă cu prilejul împlinirii a patru ani de la deschiderea gimnaziului năsăudean, „Vameșul și fariseul”, „Căderea omului” și „Psalm 69” (după „Vulgata” și „Septuaginta”, 70 după originalul în ebraică, „Textus Masoreticus”, n.n.; Tom II, pag. 159, passim), poezii cu caracter religios. Reproducem doar două, după Iosif Naghiu (9), în transcriere ortografică actuală:

La începerea anului școlastic

„Frați de-un sânge și de-o mamă
Muzele din nou ne cheamă
Cu sonora lor cântare
La progres și înălțare.

Astăzi Roma cea bătrână
De pe culmea Aventină
Varsă ton de armonie
Peste-ntreaga Românie.

Aventinul iar răsună
Plin de gloria străbună
Și Parnasul se fălește
Că românul propășește.

Fiii Romei-ntr-o unire
Cu un cuget și-o simțire
Toți aleargă cu silință
La a Minervei locuință.

Timpi trecură cu furtune
Peste-aceste țări străbune
Când a barbarilor gloată
A-necat lumina toată.

Însă tu brave române
Nici sub gintele păgâne
N-ai pierdut gloria străbună
Și-a strămoșilor cunună.

Clio, mama istoriei,
A născut și României
Mulți eroi cu brațul tare
Ce-au păstrat faptele tale.

Deci cu toții-ntr-o unire
Fraților la propășire
Să reinvie Roma iară
Peste-a lumii mari hotară”.

Notă:

(8) Virgil Șotropa, *Vechea preparandie năsăudeană*, Ibid., pag. 87-125

(9) Apud Iosif Naghiu, *Lucr. cit.*, pag. 108; 111.

Psalmul 69

„Dumnezeule prea sfinte
Spre ajutoru-mi ia aminte
Sârguiește și-mi ajută
Rușinează și înfruntă
Pe cei ce-ncearcă mereu
Să piardă sufletul meu,
Cei ce-mi voiesc rele mie
În a lor oarbă trufie
Îndărăt să-ntoarcă iară
Să-mi cuprindă grea ocară.

Rușinați fie de Tine
Cei ce-mi zic bine, e bine,

Ca-ntr-atâta să le fie
Mai deplină bucurie

La toți cei ce-n desfătare
Cântă al Tău nume mare
Și să zic-atunci tot omul
Pururea mărit e Domnul,

Toți cei ce cu neclătire
Iubesc a Ta mântuire
Iar eu îs sărac în lume
Ea e bine și fără bine (mine?)

Deci grăbește și-mi ajută
Dup-atâta-ndurare multă

Că tu ești, Doamne, ajutorul
Și Tu ești Mântuitorul.

Cel ce poți a m-ajuta
Doamne, nu întârzia!”

- va urma -

IRONIM MARȚIAN

Amintiri

O COLINDĂ DE AUR DIN SUFLETUL ȘI INIMA POETULUI NOSTRU IUSTIN ILIEȘIU - 1 martie 1990 - 13 septembrie 1976

Recunoscut și omagiat ca un poet prolific – cu numeroase volume de versuri, - dar și de proză, traduceri, folclor, corespondență și memorialistică – publicate ori rămase în manuscrise care, cândva vor ieși la lumină prin osârdia admiratorilor lui, - înnobilit cu distincția magnifică de „Cetățean de onoare – post mortem” - al comunei Maieru – care la numai 18 ani – ca secretar al Gărzii Naționale – alături de Comandantul învățător Ion Barna, - îndrumători, totodată ai Sfatului Național al Unirii din Comuna, - și cu o activitate deosebită în realizarea acestui ideal – Iustin Ilieșiu rămâne în conștiința noastră ca un simbol al Unirii din 1918.-

Iustin Ilieșiu este acela care, încă în anul 1917, publică versuri în „Foaia Poporului Român” – la Budapesta, - iar imediat după Unire, - manifestând un înflăcărat patriotism – în anul 1919 – împreună cu alți patrioți făurește la Cluj primul ziar românesc „Glasul Libertății”, - iar mai apoi în anul 1920, - revista „Evoluția” - fiind totodată în anii următori și un pasionat îndrumător cultural strălucind prin scrierile lui în nenumărate publicații.-

Un remarcabil simțământ patriotic îl dovedește și în urma cedării Ardealului de Nord, - odată cu odiosul Dictat de la Viena-1940 - ca un luptător înflăcărat - cu cuvântul și scrisul - în lungile suferințe ale sutelor de mii de ardeleni refugiați, - refugiat fiind și el, - dovedite în volumul „Sângerări ardeleni”. – Editura R. Cioflec - București 1942, - când prezintă poezia „1918 - Închinare foștilor luptători din Gărzile Naționale Române din Ardeal și Banat”, - cât și “Scrisori din Război” - preamărindu-le lupta și eroismul în făurirea Unirii - din 1918, - precum și alte profund patriotice - de reîntregirea neamului nostru.-

Patriotismul și credința lui Iustin Ilieșiu în viitorul României întregite - și apoi reîntregite - în România Mare - sunt deosebit de semnificativ prezentate și în poezia „Colind” - în care suferințele îndurate de o mamă - în așteptarea fiului ei plecat la luptă-pentru ARDEAL - sunt atenuate de mângâierile aduse de colindătorii din seara de Crăciun.-

Această mângâiere pe care o are mama în seara de Crăciun - ascultând colindătorii care-i vestesc nașterea lui Mesia-aducând bucuria în toate casele satului de munte, sărace, o face să îndure toate suferințele în credința că fiul ei va fi cinstit - prin lupta lui - atât de Țară cât și de Ardeal.-

Nicăieri în literatura noastră laică ori religioasă (clerică) nu găsim un asemenea colind care să înfrângă suferințele mamei – fiului plecat la luptă și pierdut odată cu nașterea fiului lui Dumnezeu -mântuitorul nostru - care răscumpără suferințele noastre prin moarte.-

Poate numai ardelenii noștri - Coșbuc și Goga, - mai au asemenea colinde, cu mult suflu patriotic, creștinesc, - și noi trebuie să-i mulțumim lui Iustin Ilieșiu - chiar și post-mortem - pentru acest COLIND - nepereche.-

Așadar, să citim și să purtăm în sufletul nostru acest COLIND, - acum și pururea...

avocat dr. HORĂȚIU BOB

CRĂCIUN

În satul meu de munte e seara de Crăciun-
Ici-colo vreun opaiț și stelele apun...

Pe cetina pădurii înșiră gerul salbe,
Din munți coboară iarna cu săniute albe,
Vin îngeri să colinde în sunet de țilinci,
În cojocelul cald, în coareci și-n opinci,
S-opresc la casa tristă din margine de sat-
Colinda lor în noapte s-aude legănat:
„Noi umblăm și colindăm
Și pentru Ardeal cîntăm,
Florile dalbe...”

Stă mama lângă vatră. De-atâta așteptare
Își șterge ochii umezi, oftează și tresare,
Și flacăra se stinge în sfeșnicul de-aramă-
Nădejdiile de aur ca pânza se destramă,
Căci singurul ei sprijin, copilul ei cel drag,
E dus în altă țară și singur și pribeag,
Se luptă cu furtuna, cu vremile și valul,
Și poartă-nfipt în suflet tot mai adânc
Ardealul...

Coboară vântul iernii spre țarina tăcerii,
S-aprind în ochii mamei izvoarele durerii.

Jeraticul mocnește în vreasul din cuptor-
În noaptea asta sfântă atâtea răni o dor.
Cum stă cu achiul tulburi de jalea ce-o apasă
Îi sboară gându-nt-una la cel plecat de-acasă,
La cel ce nu-i mai scrie și nu știe de-i viu,
La cel ce, poate n-are nici cruce, nici sicriu,
Ori își trăiește-amarul în grea singurătate,
Ori stă și geme jalnic rănit lângă-o cetate;
Sau e culcat sub glie în scăpări de veac,
Și viermii crude sălaş din ei își fac,
La Cel ce poate plânge pe drum de pribegie
Cu sufletul săgeată, cu inima făclie...

...Și parc-o văd în noapte pe-o laviță de foc,
Cu ochii la icoane, cum nu-și mai află loc,
Și gândul îi aleargă pe-un câmp cu flori de sânge...
Apoi își pleacă fruntea și tot mai tristă plânge,
Așa cum plânge-un clopot în turnul de pe deal,
Așa cum plâng toți ochii în satul din Ardeal...
„La casa de om sărac
S-a gătat făina-n sac
Lerui, Doamne, Ler

La casa de om sărac
Nu mai este cozonac

Lerui, Doamne, Ler”
Și cântecul se pierde la geamul de cleștar,
În noapte vântu-aleargă prin codri, solitar,
Albine de zăpadă din cer de plumb coboară,
A înghețat și apa în scocul de la moară,

Sub pasul de opincă omătul scârțâiește,
Apoi tăcerea albă din zări de slavă crește:
Ici-colo vreun opaiț și stelele apun-
În satul meu de munte e noapte de Crăciun,
Se naște azi Mesia și-duce bucurie,
Dar mama parcă vede în zări un țințirim,
Și aude de departe cântări de cheruvim,
Apoi nădejdea slabă în inima ei moare-
Se prăbușește-n neguri al visurilor soare
S-a stins în vatră focul. E rece în bordei,
Și pe perete scrie mătăniei umbra ei...

O, nu mai plânge, mamă, pe fiul tău plecat,
Pentru credință sfântă eroină s-a luptat,
În clocot de furtună l-a prins în brațe valul-
Dar îl cinstește lupta și Țara și ARDEALUL.

IUSTIN ILIEȘIU

Stiri - Stiri

Sub egida Muzeului Grăniceresc Năsăudean și Universității „Babes-Bolyai” (Departamentul de istorie), la Editura Nereamia Napocae din Cluj-Napoca a apărut volumul I al „Arhivei Someșene”, revistă de istorie și cultură, seria a III-a, 500 pagini. În acest număr, printre mulți alții, semnează: Mircea Prahase, Liviu Păiuș, Mircea Mureșianu și Emil Bălăi. (I.C.)

A apărut primul număr al revistei „Rodna Veche”, supliment trimestrial, social și de cultură, sub următorul colegiu de redacție: Mihail I. Vlad (editor), Anastasia Pop-Domide (secretar de redacție), Emil Bălăi, George Celsie, Florin Grigoriu, Iacob Gușă, Mircea Mureșianu, Alexandru Nășcan, Liviu Păiuș și Virgil Ureche. În paginile sale publică și dl. director al revistei noastre, Sever Ursa. Le dorim colegilor noștri de la Rodna Drum bun și viață lungă! (I.C.)

Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud a tipărit volumul 7 de Studii și cercetări etnoculturale. Printre alții, în acest număr semnează: Sever Ursa, Gh. Peleş, M. Prahase, L. Păiuș, A. Cleja, A. Podaru, C. Cotuțiu ș.a. (I.C.)

Noutăți la Maieru

La interpelarea dlui prof. Ursa Sever, directorul periodicului nostru „Cuibul visurilor”, cu privire la rezultatele ultimului recensământ, doresc să vă informez:

În decurs de 10 ani au avut loc 2 recensăminte ale populației, vă putem oferi câteva comparații în ce privește populația și clădirile, după cum urmează:

SPECIFICAȚIE ANUL 1992 ANUL 2002 DIFERENȚE PROCENTE

Număr clădiri	1683	2132	449	126%
- Maieru	1293	1633	340	-
- Anieș	390	499	109	-
Număr gospodării	1803	2045	242	113%
- Maieru	1386	1549	163	-
- Anieș	417	496	79	-
Număr pop. stabilă	7192	7365	173	102%
- Maieru	5601	5597	-4	-
- Anieș	1591	1768	177	-

Observăm că în cei zece ani s-au construit 449 clădiri de locuit – noi – și s-au înființat 242 gospodării noi, ceea ce conduce la concluzia că în Maieru este o viață activă, cetățenii nu părăsesc localitatea de baștină, ci din contră, tinerii rămân, își încropesc familii și își construiesc case frumoase.

De asemenea, putem constata că populația stabilă în satul Maieru a scăzut cu 6 locuitori, dar în Anieș a crescut cu 177 de persoane; putem sublinia că în anul 1992 au fost plecați din comuna 275 de persoane iar în 2002 au fost plecați pe perioada recensământului 472 (acest număr reflectă atât persoanele plecate în străinătate, cât și cele plecate la lucru în țară).

Dorim să menționăm că majoritatea acestor persoane plecate la lucru se reîntorc cu fonduri bănești pe care le investesc în localitatea lor de baștină.

Jumelage

Vizita prietenilor francezi

În altă ordine de idei – în calitatea mea de președinte al Comitetului de înfrățire, mă voi referi la ultima întâlnire de lucru a Comitetului de înfrățire Maieru / Nort-sur-Erdre, care a avut loc în data de 7.11.2002 unde au fost prezenți și reprezentanții ai comitetului Nort / Maieru, care în săptămâna de referință se aflau în localitatea noastră.

Ședința de lucru s-a desfășurat cu participarea unui număr impresionant de membri ai comitetului, invitați, cum ar fi consilierii locali, primar și viceprimar. A fost prezentat scopul vizitei grupului de francezi și anume:

- bilanțul activității de înfrățire pentru cei 5 ani de când s-a semnat jurământul de înfrățire de către cei doi primari;
- aspecte pozitive și negative din activitățile de schimburi de experiență, ajutoare materiale și proiectul „COMA” de colectare a deșeurilor menajere.

- noi proiecte pentru viitor, cum ar fi 1) organizarea unui serviciu de salvare la primăria comunei Maieru, prin achiziționarea

unui mijloc de transport tip Salvare, de către prietenii noștri francezi; 2) noi grupări profesionale pentru schimburi de experiență, cum ar fi tineri, silvicultori, funcționari, veterinari etc.

Ședința s-a desfășurat într-o atmosferă destul de critică, dar constructivă, căci pentru prima dată s-au dezbătut intransigent aspectele negative, nerealizările.

Sperăm în continuare că membrii comitetului Maieru / Nort să se mobilizeze mai mult pentru a realiza cele contractate prin diversele acțiuni ale schimburilor de experiență – pentru grupurile pe care le-au reprezentat – cât și cele contractate de Primăria Maieru – pentru comunitatea măiereană.

La întrunire au fost prezenți membrii delegației franceze:

1. Dl. primar de Nort-sur-Erdre – Jean Goiset și soția Michelle;
2. Dna Marie-Therese Manquy – adjuncta cu probleme sociale la primăria Nort;
3. Dna Laurance Etienne – agent comunal al Centrului de acțiuni sociale Nort;
4. Dl Dominique Garnier – președintele Comitetului Nort / Maieru;
5. Edmond Bedouet – trezorerul Comitetului Nort / Maieru;
6. Daniel Gadblet – membru Comitet 44 al regiunii Loire-Atlantique.

Vizita lor s-a concretizat și prin aducerea unor ajutoare școlare și anume 150 kg jocuri didactice și 800 kg furnituri școlare, cerute de grupul de cadre didactice în vizita lor în Franța din luna mai 2002. Le mulțumim și pe această cale.

Pentru ultima interpelare a dlui Sever Ursa în ce privește acest articol, și anume: „Despre ce ați dori să ne mai vorbiți?” doresc să vă spun din toată inima că punându-mi toată credința în Domnul Dumnezeu am reușit să îndeplinesc ce m-a îndrumat El să fac mai bine ca să deservesc această comunitate, în sensul bun al lucrurilor de pe acest pământ.

Vă doresc un an nou cu multe bucurii care să provină din munca și din familia dvs.

CLARA RAȚIU,
secretar la Primăria Maieru

Muzeografie

Copilăria și maturitatea Muzeului „Cuibul visurilor” (3)

Expoziția memorială „Liviu Rebreanu” – mutată din holul școlii în prea strămta încăperea a grădiniței din curtea școlii – a avut darul să atragă tot mai mulți elevi și familiile ale acestora. Până la urmă, parcă, satul întreg ar fi dorit să facă „cerc” în jurul cercului nostru.

Nu e mai puțin adevărat, și nu pot să uit, că am fost nevoiți să trecem și peste amărăciunea unor gesturi potrivnice ale unor localnici. Alteori suportam ironiile unor privitori de pe margine, când, cu grupuri de copii treceam spre școală, purtând în spinare pluguri de lemn, berbinți și coafe, ori alte unelte și vase strămoșești. Ne vedem, însă, înainte, de treaba noastră cu credința că facem un lucru bun și temeinic.

Impresiile scrise de primii vizitatori ne încurajau și găseam de cuviință să le transformăm pe dată în instrumente de propulsare a acțiunii.

Spațiul școlar, întotdeauna insuficient în satul cu cei mai mulți copii din România, precum și o anumită opoziție de la nivelul... birocrației locale, ne-au silit să căutăm loc pentru muzeu în afara perimetrului școlii. Astfel, am cerut o sală mai spațioasă în vechea clădire a căminului cultural. În primele zile ale lui mai 1963 am mutat muzeul în această sală, schițându-i pentru prima dată o structură tematică potrivită cu specificul local. În ciuda unor piedici datorate mai ales invidiei, ca întotdeauna când vrei să ieși din rând, am constituit un grup de sprijin alcătuit din dascăli și alți fruntași ai comunității, părinți, bunici și străbunici ai elevilor mei cei mai buni. Unii dintre aceștia copilăriseră cu Liviu Rebreanu.

Nu voi omite consăteni precum: prof. Ștefan Mircea, fost director al școlii, un foarte talentat grafician, care ne-a scris toate textele și ecritoanele, apoi Augustin Partene, pr. Iuliu Drăgan, Anchidim Partene, țărani Adrian Cobzaș, Solovăstru Vărtic, Petrea Lorinț, Doniză Cioncan, Vasile Vrnău, Anchidim Ureche, Cirlă Rațiu, apoi mai tinerii pe atunci: Ioan Hangea, Clement Rusu, Ion Andronesi și alții pe care îi vom numi în alte momente ale prezentei istorisirii.

În anii '60 – '70 încă nu putea fi vorba de cine știe ce îndrumări metodologice sau experiență de conducere a unui cerc de elevi. E drept, acționam sub acoperirea oficială a unor regulamente pionierești de tipul „Căutătorii de comori” sau „Să ne cunoaștem patria”, dar, la urma urmei, conducătorul de cerc trebuia să găsească soluțiile și „eficientizarea” acțiunii. Curiozitatea și atractivitatea trebuiau întreținute și mereu revitalizate prin suplețe și tact pedagogic. Convingerea că săvârșim împreună ceva foarte folositor pentru comunitate prindea mereu contur. Pasiunea căutărilor împânzea școala; era nevoie, de la o vreme, să mărim exigențele „admiterii” în cerc pentru a menține numărul de cel mult 50 de membri, cum se preconiza. Primirea în cerc era considerată o răsplată, o onoare.

Vreme de un deceniu (între 1963-1972) ne deplasam până la vechiul edificiu, unde mutasem muzeul, mai ales în după amiezile libere. Nu prea aveam sâmbete sau duminici nelucrătoare. Ne ghidam și după principiul potrivit căruia: nici un membru al cercului nu trebuie să rămână „corigent” la istoria și cultura locurilor de baștină.

O bună bucată de vreme, asemenea cercuri erau, totuși, privite ca niște robinsonade. Abia după câțiva ani buni, după modelul de la Maieru, au început să funcționeze cu folos cercuri muzeistice la Rodna, Feldru, Sângeorz Băi, Rebrîșoara; chiar în unele localități dinafara județului.

În paralel cu activitatea practică de întemeiere și de dezvoltare a muzeului, m-am angajat încă de la început în cercetarea patrimoniului local de cultură și tradiții, participând cu numeroase comunicări științifice la simpozioane (Năsăud, Bistrița, Cluj, București, Zalău, Dej etc.). Muzeul rămânea cel mai durabil suport în această privință. Chiar și lucrarea de obținere a gradului 1 didactic era tangentială acestor preocupări: „Cercul literar-folcloric – etnografic „Liviu Rebreanu” din Maieru, județul Bistrița-Năsăud” (1977).

Cu toate că lucram cu un număr mare de elevi în

colecționarea obiectelor și documentelor, cei mai apropiați mi-au fost cei din clasele la care erau diriginți. Îi aveam mai la îndemână. Pe lângă cei pe care i-am nominalizat în episodul trecut (promoția 1961), mai desprind în continuare din vechiul catalog al cercului pe cei din promoția 1965, absolvenți ai clasei a VIII-a A: Berende Ionel, Bontaș Viorel, Candale Virgil, Cărbune Dumitru, Isip Gavrilă, Mureșan Alexandru, Pop Lazăr, Pârlea Solovăstru, Rebrîșorean Grigore, Rus Niculiță, Sădor Octavin, Ureche Anchidim, Ureche Ioan, Avram Viorica, Candale Terezia, Candale Virginia, Cărbune Lucreția, Crețu Ana, Isip Aurora, Leonte Lenuța, Moldovan Dorca, Vărtic Virginia, Sădor Ioachim, Avram Alexandru, Cărbune Virgil, Lăzăroaie Viorel, Hodoroga Maria, Isip Gavrilă, Pui Alexandru. Dintre elevii clasei a VIII-a, promoția 1969, îi amintim pe: Andronesi Alexandru, Berende Ion, Bontaș Iacob, Caciore Ion, Cărbune Vasile, Hădărău Eusebiu, Isip Vasile, Istrate Liviu, Mureșan Ion, Negrușeri Vasile, Rațiu Ioan, Scridonesi Vasile, Barna Ilișca, Boșca Cornelia, Candale Cornelia, Cioncan Aurica, Cobzaș Ioana, Deac Lucreția, Bazga Oltița, Flămând Ana, Pârlea Laura, Popicica Ioana, Rebrîșorean Floarea, Ureche Lucreția, Ursa Aurica, apoi Cimuca Victoria, Moldovan Reghina, Naroș Victoria, Pârlea Cornelia, Rus Maria și alții.

Într-un episod următor vom continua nominalizarea elevilor, tot pe criteriul cronologic.

Întrucât apreciez că cercul amintit al elevilor are un merit deosebit în dezvoltarea de la an la an a acestui muzeu, voi prezenta câteva aspecte metodologice.

Cum mai spuneam, în acea perioadă a copilăriei muzeului „Cuibul visurilor” nu prea aveam la îndemână îndrumări speciale în materie de cercuri. Lipsa acestora trebuia suplinită prin altceva. Prin pasiunea și voința care califică, caută și află soluțiile. Lucram pe trei fronturi, cum s-ar spune: cu elevii, cu sătenii adulți și, prin corespondență, cu fiii satului trăitori prin alte părți. Nu putea fi vorba doar de o simplă colectare și depozitare a obiectelor muzeistice și a documentelor.

După un timp, exponatele erau grupate pe teme: piese documentare memoriale care probau contactele marelui romancier cu satul său cel mai drag (scrisori, fotografii, acte oficiale, obiecte personale, apoi obiecte și meșteșuguri casnice, mobilier, unelte, piese de artă populară locală, arheologie și numismatică, cărți și manuale școlare vechi cu care, începând cu toamna anului 1966 încropeam o mică bibliotecă anexă, care astăzi cuprinde peste 6000 de volume, reviste, colecții de documente.

În paralel cu strângerea pieselor se contura și profilul mixt al muzeului (memorial, istorie și etnografie), după specificul localității, iar micii muzeografi lucrau în trei grupe: folclor, creație literară și etnografie, respectându-se profilul muzeului. Începând cu anul 1967 am organizat și un grup de ghizi, fapt care a sporit mult atractivitatea și vitalitatea cercului. Până în prezent, grupa ghizilor a fost primenită de 33 de ori, cuprinzând aproape 400 de elevi măiereni. Se poate vorbi, deci, de o integrare reală a activității copiilor în viața comunei.

Încă ceva despre motivație, scop și obiectivele inițiale.

Dând, așadar, o atenție pasionată acestui bogat tezaur de tradiții locale, pilduitor prin lecția istoriei sale, iar prin vatra de izvoare – inestimabil, considerăm că inițierea unui asemenea cerc în prima școală a lui Rebreanu răspundea unei necesități firești și constituia totodată o obligație de onoare a profesorului de limba și literatura română. Premisele adânci ale acestei motivații au fost dezvoltate și în capitolele anterioare ale acestui documentar. Vom adăuga că în relatarea noastră ne vom referi, tangențial, la modalități concrete de valorificare a tradițiilor locale în cercul amintit. Sunt satisfăcut să pot afirma că unele echipe actice, precum și mari evenimente culturale ale

Maierului, simpozioane, întâlniri cu mari personalități, aniversări, cărți tipărite, apariția unei reviste locale ș.a., își au izvorul, impulsul inițial și suportul în vatra vie pe care o întreține un muzeu izvodit din jocul

dirijat al unor copii.

Lăsând la o parte o dezbatere amănunțită asupra metodelor folosite în cercetarea noastră, cum ar fi observația directă, evaluarea și interpretarea obiectelor și documentelor culese, experimentul natural, procedee sociometrice, chestionarea etc., ne vom referi doar la câteva modalități de optimizare a acțiunilor convergente.

Dată fiind importanța lui psihologică, deci și metodologică, repetăm relatarea momentului acela decisiv, care ne despărțea cert de cenușul unui formalism, frecvent în epocă, și anume momentul în care pentru prima dată copiii făceau „cerc viu” în jurul măsuței scriitorului. De atunci și până azi solemnitatea gestului se repetă mereu. Cu emoție. Ca într-un fel de ritual magic...

Intuirea și prospectarea treptată a acestui specific al virei, al școlii, impunea preferința pentru un anumit tip de cerc mixt și alegerea unor procedee specifice. Așa că, pe rând, au fost invitați între noi octogenarii, foști ortaci de joacă și abecedar ai romancierului. Își depăneau amintiri ascultate cu sufletul la gură. Ca un nou liant, aceste întâlniri încheau solidaritatea grupului în căutarea de noi și noi mărturii locale.

Seria descoperirilor de către membrii cercului a unor documente inedite, unicate, a început de timpuriu, tot în toamna anului 1958. Un grup de îndrăzneți, scotocind prin podul casei bătrânei văduve a învățătorului Dumitru Boșca, prieten și prototip rebrenian, găsea o scrisoare originală a scriitorului, datată 26.1.1929. Fiind prima relicvă de acest fel, o redăm în întregime: „*Domnule Director General, Vă prezint pe d.D. Boșca, învățător în comuna Maieru, care dorește să vă facă o rugămintă. Vă rog să-l ascultați cu bunăvoință pe care o puneți totdeauna în cauzele drepte. Primiți salutările mele distinse. Liviu Rebreanu*”.

Comentarea imediată a acestei scrisori, care îmbogățea proaspăta expoziție memorială, pune în lumină cu crâmpeli din înalta omenie a romancierului, neumbrită de gloria literară, dovadă că nu și-a uitat niciodată primii prieteni măiereni. Intervenea la diferite autorități sprijinind plângerile „celor mulți umili”, punând în acțiune autoritatea numelui său și bucurându-se ori de câte ori reușea să susțină o jalbă și să aline o suferință.

Cam în aceeași perioadă, elevul Telcean Radu, viitor profesor de română, elev în cls. a V-a, nepot al învățătorului Constantin Partene, alt prieten-personaj din novela „Cuibul visurilor”, a înzestrat expoziția cu un feșnic de aramă; o ploscă datată 1884 și câteva blide vechi folosite de familia viitorului scriitor, găzduită o vreme în casa Partene.

Simțeam, odată cu vizitatorii localnici, că noul obiectiv cultural devenea o creație nouă a unei școli bicentenare și reușea să stârnească mândria sătenilor de toate vârstele.

-va urma-

SEVER URSA

C.P.N.

ȘOIMUL CĂLĂTOR – pasărea bombă!

Șoimul călător este o răpitoare de talie mică, în fapt un mare vânător de păsări. Greutatea corpului, rigiditatea penajului, forma aerodinamică și în consecință forța de penetrare a aerului, scurtimea cozii și lungimea ghearelor, îl fac să fie predestinat vânării prăzilor aeriene.

Atacul poate începe de pe un post de pândă (un fel de observator plasat pe o înălțime: arbore uscat, stâncă, stâlp etc) sau după un zbor planat la înălțime (0,5 – 3 km.) și se descompune în 2 faze:

- o fază de plasament, cu zbor cu bătaii de aripi ample și nervoase, care dă șoimului înălțime și viteză, permițându-i să se plaseze într-o poziție favorabilă pentru atacul și picajul final;

- o fază de picaj, o coborâre vertiginoasă pe o traiectorie mai mult sau mai puțin oblică în cursul căreia aripile lipite de corp transformă răpitoarea într-un adevărat proiectil. Viteza atinsă în această fază este de 200/300 km./h sau chiar mai mult!!!

La întâlnirea (sau mai degrabă impactul) cu prada, în general prin spate și pe dedesubt, picioarele sunt mult proiectate înainte în timp ce aripile și coada sunt mult răsirate pentru a frâna viteza de 80-100 km./h...

Regimul alimentar este aproape exclusiv constituit din păsări de talie mică și mijlocie: pițigoi, cintezozi, gaițe, cocoșari, mierle, grauri, stâncuțe, ciori. Masculul care este mai mic decât femela prinde prăzi mai mici. Regimul alimentar variază totuși de la un cuplu la altul, de la o regiune la alta, în funcție de anotimp, de posibilitățile sitului de bogăția în hrană a mediului și chiar de gusturile individuale.

Sezonul de reproducere se întinde de la începutul lunii februarie, perioada primelor manifestări teritoriale și sexuale, până la sfârșitul lui iunie (începutul lui iulie), perioada de „emancipare” a puilor.

Cuibul este plasat pe o cornișă de stâncă, pe polița

de piatră a unei faleze, câteodată într-un cōpac sau chiar pe o movilă de pământ a unei turbării.

Mecanismul reproducerii urmează cam același scenariu: parade aeriene, chemări, fluierături și „salturi” în aria zonei de vânătoare, oferirea prăzii din cioc în cioc din zbor sau la cuib, împerecherea urmată apoi de pontă care este formată din 3-4 ouă marmorate, cărămizii, clocite în general de femelă timp de 30-33 de zile în această perioadă masculul vânează și păzește cuibul. Creșterea și hrănirea puilor se face de către ambii părinți timp de 40-45 de zile. După primul zbor, aceștia mai depind încă de părinți în jur de 15 zile, apoi pe măsură ce încep să învețe arta vânătorii își caută propriul loc... sub cerul care le este atât de drag.

Familia șoimilor – Falconidae, include un număr de circa 60 de specii de pradă diurne caracterizate printr-o constituție robustă, aripi lungi și ascuțite, degete puternice cu gheare lungi, tari și tăioase. La mandibula superioară au un dinte care folosește la ruperea prăzii.

Sunt cele mai iuți zburătoare din lumea păsărilor. Nu-și fac cuiburi, ci le folosesc pe cele părăsite ale altor specii (corvide). Șoimul călător este specia cu cea mai vastă arie de repartiție naturală: se poate întâlni pe toate continentele cu excepție deșerturile și pădurile ecuatoriale. În România este o specie destul de rar întâlnită; mai poate fi văzut în Munții Rodnei și alte părți ale Carpaților Orientali și probabil în zonele mai stâncoase ale Munților Apuseni. În țara noastră mai pot fi întâlnite alte 7 specii: șoimul rândunelelor, vânturelul roșu, vânturelul mic, șoimulețul de seară, șoimulețul de iarnă, șoimul sudic, șoimul dunărean. Vânturelul mic (Falco naumanni) este din păcate înscris pe lista roșie a păsărilor amenințate cu DISPARIȚIA!

ILIE HOZA

CURIOZITĂȚI din lumea șoimilor

ȘTIAȚI CĂ...

Masculul și femela sunt uniți pe viață și rămân fideli unui altuia până la moarte?

...Numele latinesc de „peregrinus”, traduce obișnuințele de mare călător ale acestei specii?

...Masculul este cu un cap mai mic decât femela?

...În timpul celui de-al II-lea război mondial șoimii călători erau împușcați de către militari pentru a nu captura porumbeii-poștași?

...Șoimul călător are ochii proporțional mai mari decât ai șoimului și poate repera o pradă de la mai mult de un km? Dacă omul ar avea un asemenea ochi acesta ar fi de mărimea unui grapefruit.

...Este pasărea cea mai rapidă din lume, în timpul coborârilor vertiginoase în picaj, poate atinge 250 km./h și probabil pe distanțe scurte chiar 400 de km./h?

...În medie această pasăre are nevoie de 100 de g. hrană pe zi?... dar această cantitate crește foarte mult în timpul hrănirii puilor?

...În perioada de reproducere el poate vâna foarte departe, teritoriul său cuprinzând de la 40 la 200 km pătrați?

...Mamiferele sunt rareori vânată dar, au fost totuși semnalate capturi de iepurași și... lilieci?

...Dintele cu care este dotat ciocul acestuia este marca ce caracterizează această familie?

...Orificiul de la baza ciocului creează o mică zonă de turbulență aproape de cioc și împiedică astfel pătrunderea aerului ca un uragan în plămâni în timpul prăbușirilor în picaj?

...Acești super-prădători sunt deosebit de sensibili la substanțele chimice conținute în prăzile lor?

...În Franța, declinul speciei s-a datorat unui pesticid: D.d.t-ul?

...Longevitatea acestuia este estimată la 15 ani în natură?

ILIE HOZA

Catalog NATURA - NORD

din sumar:

Cap. I Prezentarea fizico-geografică a zonei

Cap. II Lista mamologică (30 specii) - Considerații despre marile carnivore: urs, lup, râs. Un subcapitol va fi dedicat chiropterelor (lilieci).

Cap. III Avifauna – Considerații generale și o listă a păsărilor din m-ții Rodnei - 142 de specii.

Cap. IV Lista hepetică – 18 specii: 11 specii de amfibieni și 7 specii de reptile – prezentarea unor specii rare: vipera, tritonul carpatic.

Cap. V Lista ihtiologică va cuprinde 7 specii urmată de prezentarea unor specii rare sau dispărute.

Cap. VI Lista entomologică a regiunii – peste 300 specii cu 3 subcapitole consacrate:

- odonatelor – 24 specii
- lepidopterelor – 170 specii
- coleopterelor – 90 specii

Cap. VII Flora regiunii va cuprinde o listă cu plante și flori din zona montană cu 2 subcapitole dedicate:

- plante medicinale – aproximativ 100 specii
- orhidee – 16 specii

Cap. VIII Lista micologică – 100 specii – prezentarea unor specii comestibile

- Cap. IX Concluzii
- Măsuri de protecție
- Propuneri

Caiet de proiecte

- Publicarea ghidului naturii catalog Natura/Nord
- Livezi pentru păsări – păsări pentru livezi!
- Salonul plantelor medicinale
- Mycat – 2003: expoziție micologică

Activități
- Participarea la programele naționale de ornitologie în teren: Sincron, Lanius 2001, Oriolus 2002, Birdwzтч,

Recensământul păsărilor acvatice.

- Lecții, întâlniri, conferințe, simpozioane naturiste și ornitologice: Sovata, Sânta-Maria Orlea, Cluj, Bacău, Mediaș, Maieru, Anieș.

- Pe urmele ursului în Carpați – un tur al Transilvaniei cu o echipă de naturaliști belgieni – 09.2002.

- Lecții opționale de ornitologie – biodiversificate la școlile din Anieș.

Publicații

Colaboratori

Corespondență

- Carduelis nr. 1. 2. 3. 4.

- Pliante, albume, calendare și agende naturaliste.

- Articole în ziarul local „Cuibul visurilor”, „Alcedo” (S.O.R.) Corvus (Tarda – Caracel) și „La gazette des Terriers” revista cluburilor c.p.n. din Franța.

- Corespondență cu naturaliști și/sau ornitologi din țară și străinătate: Cluj, Sebeș, Tg. Lăpuș, Iași, Rădăuți, Buhuși, Brăila, Țândărei, Pitești, Sighet, Fourmies (Fr), Fraiture (Bg).

Adrese ornito – c.p.n.

- Societatea Ornitologică Română Str. Gh. Dima, 49/2 Cluj, 3400

- Sucursale S.O.R. – SCAȚIII – Aniaș, nr. 345, B-N, 4530

- Sucursala „Torcol” – Sebeș/Alba, 2575

- Sucursala „Tarda” – Caracal – Olt, 0800

- Clubul c.p.n. – Turturelele, Tg. Lăpuș, Maramureș, 4875

- Pic Noir – 5 sq. St. Exupery, 59610 Fourmies, Fr.

- C.J.N. rue Bouhaye, 4557 Fraiture, Belgia

ILIE HOZA

Oameni de seamă ai Maierului

ION BARNA

ETNOGRAF ȘI FOLCLORIST (10)

Descântecul cămășii mirelui

Staroste:
Bună seara, împărat mare,
Ați ieșit cu toții afară
Înainte miresii
V-ați temut că n-om veni?
Mai demult am fi venit,
Nu știu cui ai poruncit
Drumu nu l-o pisocit.
Nu știu cum ești împărat,
Drumu nu l-o pisocat!

Nuntaș:
Nu-i drept!

Staroste:
Tu-ți ține gura-ncisă
Că-i plină de sămăcișă!
Ți-i căsca-o, ți-i vărsa-o
Cine dracu ți-a mânca-o?

Am venit pe-o cărare cu bobă
Și cu nime n-am stat de vorbă;
Am venit pe-o cărare cu mac,
Cu nime n-am stat de sfat.
Ne-o-ndreptat frunza de tisă
Până la mire-n porțiță;
Ne-o-ndreptat frunza de fag
Până aici la mire-n prag;
Ne-o-ndreptat frunza cea deasă
Până aici la mine-n casă!
Noi când de-acasă am plecat
Mirele așa s-o lăudat:
Are casă șindrilită,
Da-i cu jupi acoperită

Nuntaș:
Nu-i drept!

Staroste:
Tu ești cel de lângă păr
Cu capu cât un ciubăr
Când a intrat mireasa-n tindă
I-au picat jupii din grindă
Și când a pășit pe prag
I-au picat jupii pe cap!
Când a-ntrat mireasa-n casă
I-au picat jupii pe masă.

Nuntaș:
Nu-i drept!

- va urma -

LIVIU PĂIUȘ

Rebreniana - REBUS

ADAM ȘI EVA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												

„Când, după Pădurea spânzuraților am citit Adam și Eva, am fost sigur că d. Rebrenu este într-adevăr un scriitor mare.”

Mircea Eliade

ORIZONTAL: 1) Capitolul V în care Ea este fictivă, născută din „coasta” imaginației lui Hans (Adeodatus) prin însuflărea unei icoane – „Casa...”, locul unde fu găzduit Unamou „ca și ceilalți noștri” la Nu-Ptah, orașul domnesc care-l „jelea zgomotos pe Kufu”, din Capitolul II (neart.). 2) Tânăra pariziană de „opt-sprezece ani, necăsătorită” pe care Gaston Duhem „o recunosc. Micuța, plâpândă, cu părul castaniu-deschis, cu obraji ca varul. Se ținea ca un copil de brațul unei bătrâne, și, din când în când, se cutremura parcă nu și-ar fi putut stăpâni o înfiorare” îndreptându-se spre ghilotină pentru că n-a putut să arate infernul

celor care au înăbușit revoluția franceză – Mama lui Osiris, amintită în Capitolul II – Rocada mică, la șah. 3) Satul alcătuit din „colibe sărace de lemn necioplit, era răsfirat pe coasta ușoară. Căsuțele rare, cu loc de pășune, printre ele, păreau niște movile cenușii în verdele moale al câmpului” din Capitolul I – „Binecunoscutul profesor de filosofie de la Universitatea din București”, fiul lui Petre, care atinge la 40 de ani – după opinia lui Liviu Rebrenu – vârsta iubirii depline, posibilă numai la maturitate, adică la apogeul iubirii, moare împușcat de Sașa, soțul Ilenei, din Capitolul VII (2 cuv.). 4) Privitorii la ore – „Un om mărunțel, slăbuț, cu un barbișon alb, cu părul alb și obraji rumeni, ca niște ochi veșnic zămbitori și atât de vii că privirea lor te pătrundea până la fundul sufletului”, care „explica unei domnișoare nerăbdătoare că moartea, ca și nașterea, n-are decât o însemnătate relativă în cursul adevăratei existențe a sufletului”, din **Începutul, Capitolul VII și Sfârșitul** (Tudor). 5) Lumina în care se scaldă grupul Ilenei cu cărlionții blonzi, „ca o lumină tainică, moale și învăluitoare” în ochii lui Toma, din Capitolul VII – 99 roman. 6) „Numai Unul este fără Al Doilea și această singură calitate este... Cel ce se coboară în adâncimea sufletului său găsește acolo pe...”, sunt vorbele brahmanilor despre taina tainelor, din Capitolul I – Pseudonim al folcloristului român Artur Gorovei. 7) Cei șaptezeci de oameni care „au săpat doisprezece ani, în coasta stâncoasă dinspre Uhae Psoi, coridor larg și adânc” făcându-i lui Senurset mormântul, din Capitolul II – Râu în Africa – Mes-..., localitate în apropierea căreia oștile faraonului Dadebra au fost „zdrobite și împrăștiate” de oastea lui Kafra, din Capitolul II. 8) Lac în Suedia – Posedă...aur! – Fiul spițerului Duhem din orașelul francez Arras se naște în al treisprezecelea an de căsnicie al Farmacistului și este ghilotinat la 13 amensidor împreună cu Yvonne Collignon de Gargan, pe care înaintea morții această „o imbrățișă desparat”. 9) Mai are ceva de plătit (fem.) – „fata unui rob, pe care Dadebra a luat-o în Casa Femeilor sale. Din pricina ei principele ocolește pe sora și soția sa, și o umilește”, îl farmecă pe Unamou care va fi ucis din cauza ei, din Capitolul II. 10) Feciorul bătrânei Luballat, robul credincios al lui Gungunum, din Capitolul III – Basarabeanul Poplinski, soțul Ilenei, fost ofițer al țării, cu „mari proprietăți în Ucraina apuseană e unicul descendent al unei familii nobile de origine poloneză”, îl împușcă pe Toma Novac pentru că „a simțit de mult iubirea lor”, ciuruindu-i trupul cu patru gloanțe, din Capitolul VII.

VERTICAL: 1) Pedagogul micului Axius „cumpărat anume pe o sumă mare, având faima unui gramatic desăvârșit, cunoscând deopotrivă de bine limba latină și elenă”, din Capitolul IV – „Orașul care e departe tare, tocmai lângă mare”, cucerit de oastea regelui Țării de la Mare, Ilum-Ilum. 2) Greu de dat banii – Are o formă alungită. 3) Orașul unde Nigidius Saturnium cavaler, împreună cu „soția lui mult iubită, Lolita, și copiii se mutară cu totul în casa lor de pe Vicius Patricius”, din Capitolul IV – Localitatea nomarhului Sensusret, al cărui fiu, Unamou, se naște „în ziua a șaptea a misterelor lui Osiris, în anul când se făcea numărătoarea vitelor”, tot el ducând vestea morții tatălui său, „în mijlocul celor șapte mari preoți ai lui Osiris”, din Capitolul II. 4) Mantia confecționată din această pânză o purta dansatoarea Tantnuit, care îl fascină pe faraonul Dadebra, din Capitolul II – Lacomă zeiță ce l-a copleșit pe regele Arjuna dojenit de Marele Înțelept, care: „Șapte luni și șapte zile am umblat ca să-mi târăsc bătrânețele până la tine și să-ți strig în față: Oprește-te!”, din Capitolul I – Sfârșit de capitol! 5) Localitate în Imperiul Roman unde locuia familia cavalerului Nigidius Saturnius, din Capitolul IV – Istria! 6) Merg la Roma (lat.) – „Pășeau numai pe cărări presărate cu prundiș cernut, străjuite ici de platani falnici, colo de câte un mango stufoș, dincolo de un kesara cu... tremurătoare”, din Capitolul I (neart.). 7) Oraș în Germania situat pe stânga Rinului, unde Adeodatus „sosi într-o seară pe sub zidurile bătrânei cetăți” și odihnindu-se „ghemuit sub un copac înmugurit, i se arată întâia oară Diavolul, sub chipul unui cățeluș negru cu ochii ca doi cărbuni aprinși”, din Capitolul V. 8) Publicații istorice – Ioan Grigorescu. 9) Caracterele grafice ale celor mai vechi alfabet germanice și scandinave împrumutate din semne și alfabet italice vechi – Fiara groaznică, „mâncătoarea, jumătate crocodil și jumătate hipopotam, întoarce gura către Osiris, cerându-i parcă voie să sfâșie pe cel de-abia venit”, din Capitolul II. 10) Când această particulă „se rupe în planul spiritual, echilibrul se frânge, principiile se diferențiază și se prăbușesc în planul material”, sunt spusele bătrânului Tudor Aleman din **Începutul** (pl.) – Râu în Germania. 11) Animal jertfit zilnic de părinții lui Gungunum „marele zeu Marduk, implorându-i ocrotirea” fiului lor, din Capitolul III – Iarbă cu firul fără foi. 12) Localitate în India – Cavernă. 13) Nimic (pop.) – Călugarul tânăr „venit de curând la Lyon unde învățase multă carte, vru să dovedească lui Adeodatus că socotelile lui despre sfârșitul lumii sunt cu totul greșite”, din Capitolul V.

Dicționar: MZIMA, IVO, ASSE, ȚIF, NOAN.

SERGHEI COLOȘENCO

S-au născut în noiembrie, decembrie 2002 și ianuarie 2003

Strugar Silvia Petruța, Negrușer Simona-Emilia, Berende Dănuța-Lucreția, Scridonesi Daniei-Marcel, Boșca Claudiu-Tinel, Barna Maria-Violeta, Candale Gabriela-Simona, Mihali Lucica-Nicoleta, Nuțiu Gabriela-Nicoleta, Vertic Silvestru-Ionuț, Cărbune Daniel-Vasile, Berende Maria-Vasilica, Motofeala Dana-Victorița, Andronesi Dănuț, Avram Adrian-Cristian.

Să crească mari, înțelepți și frumoși!

S-au căsătorit în noiembrie 2002

Candale Virgil cu Pop Victoria

Casă de piatră!

Au decedat în decembrie 2002 și ianuarie 2003

Balotă George – 76 ani; Hodoroga Ana – 78 ani; Ureche Constantin – 57 ani; Pop Lucreția – 84 ani; Croitor Reghina – 68 ani.

Dumnezeu să-i odihnească!

Ofițer de stare civilă:
ELENA CĂRBUNE

Informații
Invățământ
CUIBUL VISURILOR
Cultura
Sport

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Login T.Berende, Ilie Hoza, Liviu Ursa, Macavel Al. Macavei, Mircea Prahase
Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Ieronim Andronesi (SUA)
Corectură: Mircea Prahase

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul **Cuibul visurilor** Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare: Icu Crăciun

Tehnoredactare computerizată și tipar: **IMPRES srl Bistrita**
str. N.Titulescu, nr. 18, tel.223.201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele" -

Liviu Rebreanu

SCURTUL

Director: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRITA-NĂSĂUD ȘI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL VIII Nr. 2 (57) *** MAI 2003 *** 8 PAGINI *** 9.500 LEI

LECTȚIA DE ISTORIE A LUI LIVIU REBREANU ÎN PLENUL ACADEMIEI ROMÂNE DIN 29 MAI 1940

Liviu Rebreanu
Academician

Motto: (1) „Și deși-n
inima noastră sunt se-
mințe de mărire,/Noi nu
vrem a le cunoaște; căci
străina-ne gândire/Au
zdrobit a vieții uriaș,
puternic lanț.” (Mihai
EMINESCU, „Memento
mori”, 1872, v. 1003-
1005).

(2) „ROMÂNIA actua-
lă cu DACIA de odinioară
sunt congruente nu numai
în privința configurației
geografice, dar și a configurației
etnografice românești”
(Liviu

REBREANU, „Laudă țaranului român”, Discurs rostit la 29
mai 1940 în ședință publică solemnă, ACADEMIA
ROMÂNĂ, ROMÂNIA MARE).

(3) „Pe tăblițele de la TARTARIA, scrisul apare în
DACIA cu mult înainte de SUMER” (R. SCHILER,
Reader's Digest, 7, 1975) „Civilizația și istoria au început
acolo unde locuiește azi neamul românesc” W. Schiler,
USA.

(4) „Zalmoxis, filosof pentru toți și zeu pentru unii,
este anterior maestrului din Samos” (Pitagora (484?-
452 î.e.n.) „Nu a fost deci elevul acestuia, ci dimpotrivă,
maestrul său spiritual, și în onoarea lui le spunea Pitagora
druzilor că ei sunt oamenii cei mai învățați din lume”
[Robert CHAROUX, „Cartea cunoașterii interzise”(1978),
trad. în limba română la Ed. Elit, Ploiești, 2002, p. 229).

(5) „La 1791, cercetătorul maghiar Huszti Andras
arată că ZAMILXIS” ar fi fost primul rege al dacilor în
anul 1402 î. de Ch.” [Silvia Păun, „Absida altarului” Ed.
Per Omnes Artes, București, 2000, p. 84].

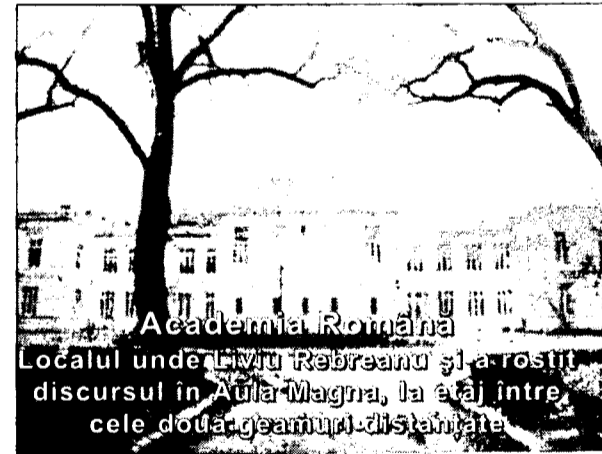
(6) „ROMÂNIA este vatra a ceea ce am numit
Vechea Europă, o entitate culturală cuprinsă între
6500-3500 î.e.n., axată pe o societate matriarhală, teo-
cratică, pașnică, iubitoare și creatoare de artă, care a
precedat societățile indo-europenizate patriarhale de
luptători din epocile bronzului și fierului... Uluitoarele
descoperiri făcute în ROMÂNIA și în alte țări învecinate
după al doilea război mondial, asociate datărilor cu
radio-carbon, au făcut posibilă înțelegerea importanței
începuturilor culturii, „vechi europene”, o cultură a
unei societăți de agricultori. A devenit de asemenea
evident că această străveche civilizație europeană
precede cu câteva milenii pe cea sumeriană. Aceste
date fac imposibilă ipoteza conform căreia civilizația
războinică și violentă a sumerienilor ar fi fost cea mai timpurie
de pe glob... Trebuie să recunoaștem realizările
strămoșilor noștri „vechi europeni” așa cum au fost: cons-
tructori de temple, producători de ceramică admirabil
pictată și de obiecte de cult, creatori de sculpturi și de
figurine reprezentând divinități într-o mare varietate
de tipuri, organizatori deși participanți la ritualuri
sezoniere, funebre și de alte feluri. Acești oameni au
folosit o scriere sacră începând cu cel puțin sfârșitul
mileniului al VI-lea î.e.n. Trebuie ca de acum să
recunoaștem importanța spiritualității Vechii Europe ca o
parte a istoriei noastre [Marja GUMBUTAS, prof. de

arheologie și istoria veche a Europei, UNIVERSI-
TATEA “California, Los Angeles”, octombrie 1987
("Civilizație și cultură – Vestigii preistorice în sud-
estul european”, Ed. Meridiane, București, 1989, p. 49-
50)].

(7) „Avem, în țarina strămoșească, mărturii de
aleasă cinstire, încă nu știm cum și în ce fel să le
desnodăm căpătăiele. Așa sunt: -Babele (în Munții
Bucegi), - Stenogramele Creștine (la Basarabi, județul
Constanța), Monumentul Sfânt de la SARMISEGE-
TUSA REGIA (capitala dacilor înțelepți și viteji), Despre
faptele cu cutezanță ale strămoșilor noștri, s-au scris în
toate timpurile și, uneori în lucrările antice cele mai va-
loroase fără a se sugera un răspuns la semnele grave de
la întrebările câte se pot bănui.” (...) „Rar se întâmplă ca
un neam să-și ascundă cu atât meșteșug identitatea și
valorile lui spirituale ori să facă din ocultare o operă care
să înfrunte veacurile, așa cum au făcut tracii, geții și
dacii” /“ROMÂNIA a uimit lumea cu bunurile foarte
vechi scoase din pământ și curățate de humă. Dând la
o parte HUMA, a apărut în lumină OMENIREA” (p.
26)/Descifrând mărturiile de „aleasă cinstire”, acestea
au mărturisit: „suntem aici pentru că aici am fost și
aici a rodit cuvântul iui ZALMOXIS în DUMNEZEU. ...
Monumentul de la SARMISEGETUSA este închinat lui
DUMNEZEU care se dovedește dat din ZALMOXIS (...),
înainte de aducerea lui IISUS la mărturie... Informațiile au
fost puține, deoarece a trebuit să fie puține. Astfel, cum am fi
scăpat de vrăjmășie?... Gândul marilor preoți geto-daci a
fost bun. Bun a fost și gândul Sfinților Părinți de la
Basarabi și Durostorum. Prea bun fiind, gândul a fost și
tainic, a fost și de daină.” (Grigore ALBU GRAL, „Ertfragtu
Kogaion Dyatra”, Casa Tip. EVIO, București, 1990).

Ne-a fost dat nouă, rebrenilor, chiuzanilor, beclen-
rilor, târlişuenilor, măierenilor, năsăudenilor, bistrî-
nenilor, ilvenilor, prislopanilor nouă ardelenilor, nouă
bucureștenilor, nouă românilor de pretutindeni, să fim
ațiși, într-un fel sau altul, de aripa gloriei literare
antume și, mai ales, postume a marelui scriitor LIVIU
REBREANU, glorie stărnită, întreținută și amplificată de
exemplara-i creație și viață. „Rămâne dintr-un om ceea ce
numele-i și operele care fac din acest nume un semn de
admirație, de ură sau indiferență-a a ne evoca”, scria în
1894 Paul Valery în „Introducere în metoda lui Leonardo
da Vinci”. Pe atunci, omul Rebreanu era abia un copil,
care începuse a descifra tainele fabulosului spațiu
măierean al copilăriei sale, trebuind să mai treacă,
aproape 46 de ani, pentru ca viața scriitorului să atingă
momentul culminației maxime, atât ca recunoaștere ofi-
cială a valorii operei literare, cât și ca glorie națională.
Desigur, ne referim la gestul ACADEMIEI ROMÂNE care
„l-a primit printre nemuritori”, la 29 mai 1940, după
răspunsul academicianului I.Petrovici, noi, aflând că:
„Fotoliul academic pe care instituția noastră l-a încredințat
scriitorului LIVIU REBREANU este nou înființat”. Era la
aproape 3 ani de la primirea în ACADEMIA ROMÂNĂ a lui
Lucian BLAGA, care, la 5 iunie 1973, rostise „Elogiul
satului românesc”, ardeleanul din sud prevestind, parcă,
replca celui din nord, căci „Lauda țaranului român” este
conformare la „uzul academic de-a elogia pe un înain-
taș, strămoșul meu și al unora dintre d-voastră, într-un
sens mai larg strămoșul tuturor: țaranul român”, iar
„lauda aceasta totuși nu vrea să înalțe, nici să dărâme

și nici să dovedească nimic, ci doar să mărturisească
o credință și solidaritatea mea continuă cu inima celor
mulți cari au avut parte tot de ocări și preboziri, și prea
rar de vorbe bune”. Coborârea din înaltul filosofic blagian
al „elogiului satului românesc” (satul cu cea mai bogată
și cea mai originală cultură populară europeană), în viața
concret narată a țaranului român, îndeamnă cititorul de
azi la discursul din 1940 să afle, de la atunci nou intratul
în ACADEMIA ROMÂNĂ, de ce „țărâniea... pentru
noi... e izvorul românismului pur și etern” ori de ce „la
noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost
și a rămas țaranul”. AȘA, o analiză tematică va oferi
plăcuta surpriză a unei adevărate lecții de ISTORIE în
plenul ACADEMIEI ROMÂNE din 29 mai 1940, din ele-
mentele ei fundamentale expunând extrasele ce
urmează, nu înainte de a specifica faptul esențial că
răspunsul academicianului I. Petrovici la Discursul
rebrenian a remarcat cu acuitate: „Nu știu ce vor crede
istoricii de profesie, de interpretarea d-tale, scumpe coleg.
Dar pentru moment ai avut noroc să-ți răspundă la dis-
cursul de recepție nu un istoric..., ci reprezentantul unei
discipline deprinsă cu controversa și de aci, mai indulgen-
tă cu felurimea ipotezelor.” Totuși academicianul filosof I.
Petrovici (1882-1972) se pronunță și asupra „expunerii
istorico-ideologice, pe care colegul nostru ne-a făcut-o
astăzi în formă abstract-dialectică”, aducându-l pe marele

nostru romancier alături e marele BALZAC al francezilor,
pe care importantul istoric F. Masson îl recunoștea ca
„adevăratul său maestru la pătrunderea și înțelegerea
evenimentelor”, judecata filosofului asupra aspectelor de
istorie din Discurs încheindu-se cu o apreciere, căreia
demersul nostru, în revista măiereană "CUIBUL
VISURILOR", fiind vorba de scriitorul și omul de cultură
LIVIU REBREANU, trebuie să-l însemneze greutatea
epistemologică mai întâi, apoi s-o probeze pe metafora
Cuibul visurilor: „eu unul n'aș putea face dificultăți
prealabile să acord intuiția, trecutului cuiva care a
dovedit că posedă în așa măsură intuiția prezentului,
incât a putut să zugrăvească c'o exactitate uimitoare-
ca în -Răscoala- sau -Pădurea spânzuraților- unele
întâmplări la care n'a participat și n'a fost martor
niciodată.” Așadar, ISTORIE din „LAUDA ȚARANULUI
ROMÂN” (29 mai 1940)!!!

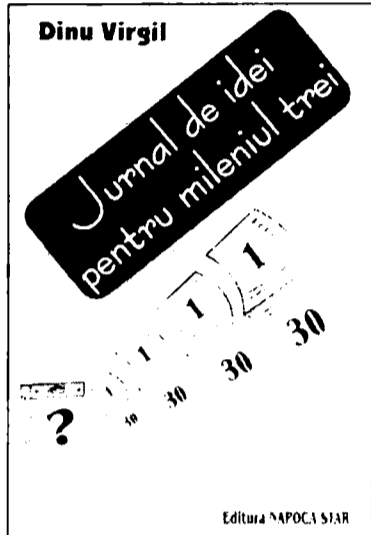
(va urma)

Dr. VALER SCRIDONESI-CĂLIN

Cartea

POETUL DINU VIRGIL
A PĂTRA OARĂ ÎN
LIBRĂRII

Autorul recentei cărți **Jurnal de idei pentru mileniul trei**, Cluj-Napoca, Ed. Napoca Star, 2002, formal și tematic este egal cu sine. Ca și la debutul editorial deosebit, cartea este împărțită în două. Primei părți să-i zicem proză, deși nu e; celei de a doua, să-i zicem poezie, deși e altceva. Amândouă sunt mai mult. De aici și opțiunile celor avizați, preferând una sau alta din părți. Amândouă sunt esențial literatură. Iar cititorul-cititor doritor de frumos, de artă va fi

grăbit să parcurgă în întregime textul „jurnalului”.

Cartea în chintesentialitatea ei este unitară, fiindcă „idei” conțin ambele părți. Bogate și prospete. Unele lăsate libere în desfășurarea epică. Exemplele nu trebuie alese, ci doar transcrise de pe orice pagină, la nimereală, ca cel din 12.04.2002: „Timpul e proiecția

speranțelor în eternitate. Fiecare avem bucățica noastră de veșnicie. Ce drum stâncos și plin de păcate”; 08.06. 2002: „Privirea e poarta luminii spre suflet. Ferice de orbii ce cunosc iubirea fără soare. Ei își creează lumina din dragoste.”; 15.11.2002: Gândurile se cern printre lucruri sau lucrurile nasc gânduri?! Suma naturilor umane întregește natura în deplinătatea rosturilor ei”. Greu de definit ca specie forma acestor notații. Ele sunt poeme în proză, ele sunt sămburi a unor pagini de eseuri prin concentrare meditativă. Alții le-ar zice aforisme de tip clasic latinist. Lucian Blaga ar spune cel mai exact ce sunt și ce mai are de lucrat la aceste „pietre pentru templul său”. Altele din ideile pentru mileniul trei aparțin ca exprimare liricului. Sunt poetice sau poezii. Cătrelele e una din modalitățile apelante. Și tot așa, la întâmplare, se transcriu câteva.

Din 06.01.2001: **Doliu** „Mi-a murit muza pe drum./Sufletul devine scrum./Arde-n doru-i fără pară./Mi-a murit muza aseară”; o eminesciană din 21.02.2001: **Răsărit** „Las lumina să-mi vorbească/Despre viața pământescă./Să mă mir de ce răsare/Soarele direct din mare”. La îndemână îi sunt și cele în trei versuri fără a fi haiku cele cu două versuri și oricare altă versificație, fiindcă talentul adevărat nu e îngărdit de vreo prescripție literară. Astfel în 06.06.2001: **Mama**, „Nevinovată că porți, ca o cruce, un nume/Mamă, tu ești începutu-mi de lume”; 29.08.2001: **Prea mulți**, „Suntem mulți Doamne, prea mulți/Ca să fim numai buni, ca să fim numai culti”! Și tot una din acestea își alege crez artistic, cea din 24.02.2001: **Ars poetica**, „Numai florile-și pot scrie/Singure o poezie”. Iar în cazul că va rămâne la tradiționalele ritm și rimă, nu-și poate dori în ale prozodiei un mare magistru decât pe genialul Coșbuc.

Sugestiile de mai sus se fac, azi în absența lui Teohar Mihadaș, pentru că Dinu Virgil încă nu și-a dat drumul cu marea poezie, cum e și acest embrion din 29.03.2001: „Aud cum bate-n bulgări uitați din altă vreme/A timpurilor clopot și sufletu-mi se teme”.

Dimensiunea metafizică, uriașă-i sensibilitate și având de-acum experiență auctorială, îl populează în altă etapă de creație lirică și mesaj.

TEODOR TANCO

POEZIA S-A NĂSCUT LA SAT

Multe sunt argumentele care ne-au făcut să ajungem alături de Vasile Alecsandri la această concluzie că „românul s-a născut poet”. Dar de data aceasta unul este motivul care mă face să cred că totuși poezia s-a născut la sat. Și nu în orice sat, ci în satul vecin Poiana

Ilvei. Dacă cu ani în urmă semnalai în revista dumneavoastră talentul unui poet, născut în vecinătatea dumneavoastră Poiana Ilvei, „o mână de un munte de talent” poeziile sale „dau cititorului plăcerea lecturii și siguranța consacării și originalității indubitabile.

L-am numit aici pe poetul Dinu Virgil.

Aceeași senzație am avut-o și eu zilele acestea citind cea de-a treia plachetă de versuri a unui alt poet poienar, de data aceasta o poetă pe numele ei

LUCREȚIA BUCUR. De față o chema Lucreția Crețu, așa o cunosc consătenii ei. Născută tot la Poiana Ilvei într-o zi geroasă de iarnă 23 ianuarie 1949, fiind al șaselea copil și ultimul al familiei Haralambie Crețu și Rodovicăi, născută Huci. După absolvirea a șapte clase primare la școala din satul natal, de care era foarte aproape, urmează Liceul economic din orașul Bistrița. Din cauza situației materiale precare a părinților, după absolvirea liceului, nu mai poate urma alte studii, încadrându-se pe postul de contabilă la o firmă de construcții la care lucrează peste 20 de ani. Aici la Bistrița cunoaște pe viitorul său soț Ovidiu Bucur, tehnician silvic, cu care se căsătorește la 23 mai 1975, au împreună un fecior și o fată.

Poeta noastră Lucreția, deși a început să cocheteze cu poezia încă de pe băncile liceului, a fost zgârcită cu presa și a debutat mult mai târziu în ziarul județean „Răsunetul” după 1989. Colaborează apoi și la „Mesagerul” de Bistrița; „Revista literară” și „Anotimpuri literare”, din Târgoviște și la revista „Vatra” din Târgu Mureș. În 1993 este premiată la Concursul Național de poezie „George Coșbuc” cu premiul săptămânalului „Jurnalul de Târgoviște” În volum debutează în 1995 cu placheta de versuri (40 p.) intitulată – „Izvoarele Noptii” (cu 30 de titluri de poezie) apărută la Editura Macarie din Târgoviște în colecția „Prima carte”, cu o copertă de Mihai Posada. Consilierul editorial, dl. Mihai I. Vlad o felicită și anticipează că poeta o „să ne ofere și alte surprize plăcute!” Poetul Luca Onul sublinia în legătură cu această plachetă: „că această poezie se citește dintr-o răsuflare, deoarece poezia Lucreției Bucur este de o simplitate covârșitoare... Obsesia principală a poetei este timpul devastator, sentimentul precar și acut al

înstrăinării de spațiul original, rămânând convingătoare în cuvinte simple, insolite și ștregărești de imprevizibile”. (Informația 9-15.08.1995)

După această apariție, poeta continuă să publice în periodicele enumerate mai sus. Numai la doi ani de la debut, în 1997 D-na Lucreția Bucur scoate cel de-al doilea volum de versuri intitulat – „Zăpezile albesc zorile” – apărută la aceeași Editură din Târgoviște, cu o copertă semnată de Rodica Mocanu, consilier editorial Cristian Miloș, 79 poezii cu 70 de titluri. Volumul începe cu un scurt aparat critic semnat Sorina Gabriela Costea intitulat „Alb transparent” și începe cu cuvintele: „Universul liric ce ni se dezvăluie în această carte este unul a cărui culoare dominantă este albul... în care aspirația fundamentală este puritatea și unde sunt clare. Lirica peisagistă... este infuzată de sentiment, de personalitatea autoarei care este o prezență distinctă poeziei momentului... Tehnica leitmotivului este o constantă a volumului și exprimă aceeași idee de alb”.

Al treilea volum de versuri pesimiste, intitulat – „Trenul de vise” a apărut (în toamna trecută, 2002) la Editura George Coșbuc – Bistrița, 71 p. cu 50' de poezii, copertă și tehnoredactare – Nazarina Munteanu și Marius Cârțu, redactor A.C. Miloș. În partea a doua a volumului în 8 p. sunt cuprinse – Referințe critice- asupra poeziei poetei Lucreția Bucur, semnate Sorina Gabriela Costea, Luca Onul și Sorin Mureșan.

Apare și în această carte predominantul – alb – („E albă strada de petale. De pe munții albiți de zăpezi; Straturi albe; reci și fierbinți; Ninge, ninge cu alb; Ninge salcâmul; ...”). Multe poezii din volum sunt dedicate fostului ei soț, Ovidiu, plecat prea devreme din această lume.

În poezia: „O mireasmă dulce, spune printre altele”, „O, tu ce ai plecat/Fără un cuvânt de Bun Rămas; În poezia „Mărite Domn”, îl face pe soțul său „ Suflet nobil și ales” și dorește ca Pegas să-l poarte „Mereu mai sus.

spre stele” cum și-ar dori orice muritor. Într-o altă poezie – Tu dormi, bunul meu prieten, mai spune: „Tu dormi, bunul meu prieten/Și glasul tău stins va fi pe veci.../Și ochii verzi, întunecați ca marea/Nu vor mai privi în zare /A naturii mirifică splendoare”.

Cu toată durerea în suflet la pierderea celui drag și apropiat, poeta este totuși optimistă: „O, suflule/Fi pregătit de luptă/Nu lua în seamă atâtea durere/Frică, teamă și disperare/...” în poezia – „Când amurgul se lasă”.

N-am făcut altceva decât să vă semnalez opera a încă unei poete „din vecini”.

Un consătean,
VIRGIL A.URECHE

POEME DE ODINIOARĂ

de Alexandru Husar

Mi-l amintesc pe Alexandru Husar încă de prin anii 1935/36, ca elev normalist la Nășăud. De atunci a urcat cele mai înalte trepte și recunoașteri universitare, ca remarcabil om de știință. Acum mă surprinde și cu o altă latură a generoasei sale sensibilități. Am în față „Poeme de odinioară”, apărută în editura „Augusta” – Timișoara. Vrându-se o confirmare a versului direct, cartea se deschide cu un citat din Miguel de Unamuno, despre cântecul greerului, apoteotic subliniind: Ceea ce cânti tu, în săraca ta limbă, altul nu va cânta”.

Încă de la poezia „Prolog” aflăm că autorul se confesează: Nu știu ce se întâmplă azi în jur”. De fapt nu numai el se simte depășit de cavalcada schimbărilor și așezarea lumii pe pretinse temelii mai bune. Ca unuia căruia „Vântul îi suflă-n bordei” și „-n piept bate ghionoaia”, încearcă totuși să descifreze „Simfonia Destinului”. Și cartea

- continuare în pag. 7 -

AUREL CLEJA

Istorie

Consemnări despre invazia mongolă din anul 1717 pe Valea Someșului și pe teritoriul Maramureșului

Expansiunea imperiului otoman asupra Europei medievale a cauzat numeroase conflicte militare nu numai pentru apărarea creștinătății împotriva semilunei, ci și pentru stoparea tendințelor de acaparare abuzivă a unor teritorii și popoare de către marile imperii ce existau în acea vreme (austriac, rus și otoman) pretendente fiecare la dominarea vieții politice de pe continent. Aflate la interferența sferelor de interese ale acestor mari puteri, Principatele Române au constituit întotdeauna obiect de dispută și chiar teatru de operațiuni militare străine de interesele autohtonilor. Vremuri triste de jaf și oprinare s-au abătut adeseori asupra populației românești din spațiul carpato-dunărean, silind-o să-și apere cu mari sacrificii vatra străbună și ființa neamului său.

Un nou război austor-turc (1716-1718), încheiat cu victoria armatelor austriece conduse de Eugen de Savoya, a extins și consolidat stăpânirea imperialilor pe vaste teritorii din sud-estul Europei subjugate de turci (Transilvania, Banat, Oltenia, Serbia, Bosnia etc.). Încurajați de slăbirea puterii imperiului otoman, austriecii și-au îndreptat pretențiile asupra ținuturilor de la răsărit de Carpați supuse Turciei. Având complicitatea unor boieri care sprijineau acțiunile Austriei împotriva turcilor, un detașament austriac a încercat să ocupe Moldova și să-l ia prizonier pe domnul fanariot Mihail Racoviță, dar acesta a chemat în ajutor pe tătari. Instigate de turci, hoardele tătare, ce însumau peste 10000 de luptători, în frunte cu hanul Agiamet Ghirai și Kolceag Aga, au început să prade teritoriile românești prin pasul Suhardului, tătarii au coborât de la Rodna pe Valea Someșului spre Dej și Baia Mare făcând groaznice prădăciuni în toate satele întâlnite în cale. La Rodna au incendiat și distrus peste o sută de case și cele două biserici creștine, jefuind cu cruzime vitele și bunurile locuitorilor și luând în robie mulți oameni. Se mai văd și astăzi ruinele monumentalei basilici dominicană din Rodna, distruse de mongoli în 1242. Documentele de arhivă ne păstrează mărturie că nu au fost cruțate de imense pagube nici localitățile Maieru, Sângeorș, Năsăud etc.

Lipsită de apărare, populația băștinașă a căutat să se salveze de catastrofala urgie prădalnică, luând drumul codrilor.

O parte din oastea tătară, risipită după pradă, a pătruns în localitatea minieră Cavnic, dar locuitorii de aici au reușit să-i respingă pe invadatori. Despre această confruntare eroică ne stă mărturie un obelisc masiv din piatră cioplită, ridicat în Cavnic, pe care este scris în limba latină textul: „Până aici au fost tătarii în anul 1717”...

Orașul-cetate Baia-Mare, bine întărit și apărat cu strășnicie de locuitorii săi, nu a putut fi cucerit și a fost ocolit de vrășmași. Hoardele mongole și-au continuat acțiunile pustiitoare spre Seini, Mediaș, Satu Mare și Halmeu de unde au trecut în Valea Tisei pentru a se retrage spre Moldova prin Maramureș. Duceau cu ei

vreo 12000 de robi creștini în lanțuri și o imensă cantitate de bunuri și vite jefuite de la populație. La Sighetu Marmației, tătarii au incendiat mai multe clădiri și o biserică după ce au prădat toate bunurile adăpostite de orășeni în acest locaș sperând că păgânii vor cruța edificiul de cult.

Grăbindu-se să treacă munții, zoriți de apropierea timpului friguros (era în luna septembrie), tătarii au devastat satele de pe Valea Izei, între care localitățile Onești și Nănești, au fost aproape complet distruse. Folosind condițiile terenului dintre Bârsana și Strâmba, țărani maramureșeni au dat surprinzătoare loviturii puhoiului barbar care se îndrepta spre Borșa. În fața iminentului pericol, țărani din Borșa și din împrejurimi, conduși de preotul Alexandru Lupu și de căpetenia Toader Crăciun s-au pregătit să înfrunte pe invadatori. Înarmați cu securi, coase și furci de fier, ei au ales locul greu accesibil numit „cheia” de pe Prislop unde au pregătit copaci pe jumătate tăiați și grămezi de bolovani pe care să-i rostogolească peste inamici.

În ajutorul localnicilor a venit și natura care a dezlănțuit o puternică furtună cu grindină și alunecări de terenuri ce au provocat panică și victime în rândul mongolilor. Bătălia a fost năprasnică și sângeroasă. Au fost uciși peste 6000 de tătari, fiind salvate în bună parte prăzile și eliberați un mare număr de prizonieri luați în robie precum și circa 8000 de cai și alte bunuri jefuite. O mică parte din rămășițele oastei mongole a reușit să iasă din capcana trecătorii și să dispară peste munți pe Valea Bistriței Aurii.

Zdrobirea tătarilor la Borșa se înscrie ca o pagină glorioasă de vitejie și eroism a țăranilor maramureșeni în lupta lor legitimă pentru apărarea avutului și a libertății.

Evocăm, acum, după 285 de ani, această strălucită izbândă pentru a readuce în memoria generațiilor de astăzi și pentru a cinsti, cum se cuvine faptele și sacrificiile strămoșilor cu care ne mândrim și pe care se întemeiază demnitatea neamului nostru. Pe locul acelei încrâncenate bătălii au căzut peste 4000 de români care își odihnesc osemintele neștiute acolo în țărâna de la „Preluca tătarilor”, jeliți doar de foșnetul cetinilor și tânguiri de murmurul pădurilor de brazi din această zonă.

prof. AUREL FEȘȚILĂ

Bibliografie:

- 1) Giurescu Constantin – *Istoria României în date*, Ed. Enciclopedică București, 1971, pag. 149
- 2) Filipașcu Alexandru – *Istoria Maramureșului*, Tip. Universul, București, 1940, pag. 149-152
- 3) Bran Gheorghe – *Bătălia de la Borșa*, Ziarul „Pentru Socialism”, nr. 1137/1957.
- 4) Schrek Vasile – *Năvălirea tătarilor în Maramureș*, Anuarul Marmației III, pag. 71-77.
- 5) E. Bălai și Silv. Mureștanu – *Rodna în pagini și monografie*, Editura Ando-Tours Timișoara, 1996, p. 22-23
- 6) A. Feștilă – *280 de ani de la ultima invazie a tătarilor pe teritoriul Maramureșului*, Rev. „Nord magazin” nr. 127/1997.

Întâmpinare colegială

Fiți bineveniți, dragi colegi, în satul acesta care mai întâi vă întâmpină cu pâinea și sarea omeniei seculare a măierilor.

Noi, foștii elevi și absolvenți ai Școlii pedagogice din Năsăud, promoția 1951/1952 vom încerca să ne revedem – sâmbătă, 28 iunie 2003, după 51 de ani de la absolvire.

Ne vom întâlni aici în amfiteatrul Muzeului „Cuibul visurilor” din Maieru, satul luminoasei copilării a lui Liviu Rebreanu.

În anul trecut, o parte dintre noi, vreo 40 din 110, câți eram la absolvire, ne-am revăzut la Năsăud cu prilejul jubileului 50.

Am depănat amintiri, ne-am împărtășit bucuriile și întristările, am trăit revelația unor înlăcrimate memorii, alături cu numai doi dintre dascălii și îndrumătorii noștri de altădată: d-na profesoară Ludmila Găzdac și d-na inv. de aplicație, Elisabeta Vranău.

Trăind fireștile momente de emoție, ne-am înțeles atunci ca de acum încolo, atâta timp cât Cerul ne va mai cruța în viață, să năzuim a ne revedea în fiecare vară...

Ne miram, laolaltă, cât de repeze a zburat vremea și vremurile peste ființele noastre: Năsăudul ne reprimeea după o jumătate de secol cu aerul lui de cetate a învățaturii și speranțelor, sub tâmpla caldă a școlii care ne-a crescut și ne-a unit pentru întâia oară în mănunchi de tineri dascăli

Vă mai amintiți începutul îmnului nostru: „În lumea satelor pornim/Cu flacăra lumini-n noi...”

Lipseau mulți anul trecut. Din varii motive n-au reușit să răspundă la apel și, numărându-ne cu înfrigurare, aflăm, încremeniți, că 26 dintre noi ne-au părăsit definitiv, trecând Styxul prea devreme...

Dumnezeu să-i odihnească!

Pe an ce trece, numărul nostru scade, mănunchiul se rarește pe măsură ce castanilor legendari din Năsăud, frasinilor și teilor răsădiți cândva de mâna dascăliului Rebreanu în parcul Maierului, li se adaugă noi inele de înaintare în vârstă...

Cei care mai întârziem în dămîneța acestui mileniu, nu ne prea lăsăm pradă nostalgiiilor malefice și încercărilor vieții, fiindcă sufletele noastre nu vor să îmbătrânească. Mai suntem în viață 69. Ce tristă aritmetică a timpului implacabil! Încă mai luptăm spre a fi utili, spre mai răspunde, cât de cât, chemărilor nobilele noastre îndeletnicirii.

Am crescut și am învățat în condițiile maștere ale istoriei din ultima jumătate de veac. Mărturisim, fără infatuare, că suntem bine căliți în lupte și înfruntări de inerții. Alergătorii de cursă lungă.

Dumnezeu să ne ajute mai departe!

P.S. intenționăm să rezervăm câteva pagini din numărul viitor al revistei noastre pentru scurte comunicări, portrete și alte mărturii scrise de la întâlnirea noastră. Până în prezent ne-au trimis texte documentare doar colegii: Pop Valer și Avram Gavril.

SEVER URSA

Învățătorul

Una dintre cele mai frumoase îndeletniciri omenești, dacă nu chiar cea mai frumoasă, rămâne aceea de învățător, de educator.

Despre acest adevăr s-au scris mii de pagini. Și se vor mai scrie.

Parafrazând o veche zicere indiană, se poate spune că învățătura este ca o perlă, o avere mare, pe care rudele n-o pot împărți între ele, nici hoții nu o pot fura, și care nu se împuținează prin dăruire.

Știm încă din Școala de Învățători din Năsăud, absolvită acum cincizeci și mai bine de ani, despre unul dintre adevărurile lui Platon care spunea discipolilor săi că educația este cel mai frumos dar pe care-l poate dobândi omul pe pământ. Mai târziu, francezul Diderot sintetiza genial: învățătura dă omului demnitate. Latinul Seneca

afirma într-un mod atât de plastic referindu-se la puterea modelelor în educație: Lung e drumul prin învățături, scurt și priincios prin pilde. Modelele se iau adesea din preajmă.

După atâta amar de vreme în practicarea meseriei de dascăl, am avut tot timpul să ne însușim îndemnul lui Seneca: Non scholae sed vitae discimus. Nu învățăm pentru școală, ci pentru viață.

iar educația durează întreaga viață.

Nouă dascălilor, în primul rând, ne sunt adresate aceste cugetări, tot ale lui Seneca: Docendo discimus – învățând, învățăm și Gaudeo discere, ut doceam – mă bucur să învăț și să pot învăța pe alții.

Desigur, e o satisfacție supremă să poți învăța pe alții.

Există însă și un revers dureros al meșteșugului de a-i învăța pe alții, relevant de satiricul Anton Pann: „învățătura dată rău se poate sparge-n capu' tău”.

Se știe, educația e o operă grea și nimic n-o poate înlocui.

Asta ne amintește de o sublimă mărturisire a lui Aristotei: rădăcinile învățaturii sunt amare, dar roadele dulci.

Tot de niște rădăcini este vorba și în acest enunț al lui Eminescu: „Într-o bună zi vom învăța să înlocuim politica prin educație, fiindcă reformele și legile lecuiesc doar urmele relelor – Numai prin educație se poate vindeca boala din rădăcini”.

Când vrem să știm cât de înaltă prețuire i-au adus învățătorului unii dintre marii noștri scriitori, să recitim clasică frază a lui Sadoveanu din povestirea „Domnu Trandafir”: „Acolo în colțul acela de țară putea fi așa cum dorea învățătorul”, iar de la Rebreanu să reținem această remarcă definitorie: „Știi că un învățător poate schimba fața unui sat – când voiește”.

„Vivat Academia,
Vivant Profesoarea...”

ION DELAMARGINĂ

Presă năsăudeană

Reviste pedagogice școlare năsăudene

Alte două poezii, „Rugăciunea Domnului”, în fapt „Tatăl nostru” versificat, rostit și la preparandia năsăudeană, și „Fata de la Cozia”, o preluare după cunoscuta poezie bolintineană omonimă 10), declamată la diferite ocazii festive, sunt lipsite de precizarea autorului (Tom I. pag. 336, passim) o reproducem pe prima, tot după Iosif Naghiu 11):

„RUGĂCIUNEA DOMNULUI
Tatăl nostru-a toți Părinte
Care-n ceruri locuiești
Adorat de coruri sfinte
Și de cete îngerești.

Doamne fă să se sfințească
Și-nre noi numele Tău.
Toată lumea să cunoască
Că ești singur Dumnezeu.

Vină-a Ta împărăție
Sceptrul Tău cel neînvins
Să guverne cu țările
Universul necuprins.

Tot așa să se-ntocmească
Precum vrei Tu a o-ndrepta
Pe pământ să se-nplinească
Și în ceruri voia Ta.

Pâinea cea de toate zilele
Toate câte ne lipsesc
Dă-mi și cu îndestulare
Varsă darul Tău ceresc.

Multe noastre păcate
Cu care Te supărăm
Iartă-ni-le Prea-ndurate
Când pe Tine Te rugăm,

Precum dăm și noi iertare
Celor care ne greșesc
Când ne fac vreo supărare
Sau alt rău când ne voiesc.

Nu ne duce-n ispitire
Ci conduși sub scutul Tău,
Scoate-ne de la piele
Și ne scapă de cel rău”.

Așadar, prima publicație năsăudeană, în același timp întâia de orientare pedagogică, deși cu o durată scurtă de apariție, se constituie în deschizătoare de parte în presa tinutului, oglindind procesul evoluat de instrucție și educație în școlile sale românești, chiar dacă dualismul asupritor i-a frânt aripile, dar nu și conștiința național-politică a cititorilor.

„Calendarul Pedagogic” apare la Năsăud „pe anul visect 1868”, sub redacția publicației „Magazinul Pedagogic” din primul an (Cosma Anca, Maxim Pop și Vasile Petri), căci a fost lucrat în 1867. Cu scriere etimologică și conținând 68 de pagini, va fi „găz-

duit” de aceeași editură bistrițeană.

Este „compus pentru învețatori, educatori și bărbai de școală”, cum rezultă de pe coperta exterioară. Specificul de calendar este conferit de rubricile referitoare la sărbătorile anului, calendarele iulian și gregorian, la probleme de astronomie, târguri (inclusiv cele din România, frecventate de ardeleni) și „ferii” (zile menite pentru repaus, serbări și petreceri, n.n.; pag. 3-16, 65-68). În general, articolele sunt nesemnate, cum este „Genealogia Casei domnitoare austriece” (inclusă în toate calendarele vremii, pag. 2), ca și materialele pedagogice, care ocupă cea mai mare întindere din calendar 12): „Chemarea de învățător” (epistolă către un tânăr, din care transpare ideea orientării profesionale din perspectiva „vocației” de dascăl, pag. 17-23), „Pruncul și demnitatea sa” (scris probabil de Vasile Petri, pag. 23-30), „Ce putem noi, învățătorii, învăța de la Domnul nostru Isus Christos” (meditație în ajunul Crăciunului, pag. 31-37), „Ascultarea” (studiu psihologic ce oferă reguli recomandate învățătorilor prin care se pot aduce copiii la ascultare, pag. 37-43), „Triumful” (povestire cu iz literar-educativ din viața învățătorilor, cu trei capitole – „Bărbatul brav”, „Învățătorul cel nou” și „Catastrofa”, pag. 44-62) și povestirea „Păstorului cel bun” (pag. 62-64).

Note bibliografice:

10) Spre exemplificare, reproducem primele două versuri ale strofei întâi din această prelucrare: „Pe o coastă verde, arde plină lună/Armia lui Țepeș printre brazii s-adună.” față de versurile poeziei lui Dimitrie Bolintineanu: „Trâmbița răsună sus pe coasta verde; /Armia lui Țepeș printre brazii se pierde”, ca să se încheie în aceeași notă a romantismului patriotic pașoptist: „Dacă vrei iubirea-mi să o dobândești, /Pentru țară, doamne, să mori, să trăiești”; vezi Dimitrie Bolintineanu, **Legende istorice**, Edit. Cartex, București 2000, pag. 23-24.

11) Apud Iosif Naghiu, **Lucr. cit.**, pag. 109

12) Vezi Iosif Naghiu, **Două calendare pedagogice**, „Vatra” (Revistă învățătorescă din jud. Năsăud), An I, Nr. 8/Noiembrie 1935, Tip. „Cultura” Năsăud, pag. 193-203; Iosif Naghiu, **Mărunțuri culturale-istorice năsăudene**, „Arhiva Someșană”, Nr. 22, Năsăud 1973, pag. 190-192; Georgeta Răduică și Nicolae Răduică, **Calendare și almanahuri românești, 1731-1918. Dicționar bibliografic**, Edit. Științifică și Enciclopedică, București 1981, pag. 422,423; Teodor Tanco, „Calendarul Pedagogic” 1868, „Virtus Romana Rediviva”, vol. IV (Memoria istoriei), Bistrița 1981, pag. 134-137.

- va urma -

IRONIM MARȚIAN

Cartea

UMBRE SI FÂNTÂNI

Poezia este întruparea abstractului, a ideii, dar și o atomizare a anorganicului în simboluri ideatice; și toate acestea cu ajutorul cuvântului. Ea vorbește cu metafore, însă și cu esențe. Anticii au poetizat când au inventat nume de zei pentru înțelepciune, frumusețe, război etc., virtuți sau activități specifice omului. Acest lucru l-a făcut și poetul Iacob Gușă prin volumul „Veșminte de tăcere” (ed. Macarie, Târgoviște, 2003) atunci când umbrele și fântânile devin uneltele-metafore în poemele sale; menționez că în 2002 manuscrisul acestei cărți a obținut premiul „Radu Săplăcan” pentru debut în volum, premiu acordat de editura Macarie din Târgoviște, la Festivalul Național de creație literară „Armonii de primăvară” ediția a XIV-a, Vișeu de Sus, jud. Maramureș.

Pornind de la mai vechea credință că sămânța trebuie să moară pentru a rodi din nou, autorul creează o lume pe dos în care lacrimile au atribute optimiste și moartea este o alinare pentru „bogatele singurătăți”. Cu toate acestea, cerebralul se unește cu sentimentalul într-o armonie perfectă. Cosmicul-reprezintă aspirația spre echilibru și puritate, iar teluricul încremenirea viului într-un sacru misterios.

Poemele d-lui Iacob Gușă sunt apolinice și sobre. Deși debutează cu acest volum destul de târziu se vede șlefuirea îndelungată a fiecărui cuvânt pentru a demonstra mai tinerilor săi confrăți că poezia, pe lângă talent, necesită și un enorm travaliu. Oricine va citi aceste versuri se va rezidi spiritual.

ICU CRĂCIUN

ASTRA

Două manifestări astriste întârziate

Existența unor personalități în arealul satelor noastre ridică prestigiul acestora și sunt o mândrie pentru consăteni. Când vine sorocul aniversării sau comemorării lor, se implică cadrele didactice, alți intelectuali, sub îndrumarea ASTREI, cămine și societăți culturale, fundații, primării etc. Nicolae Iorga scrie că „E bine să i se vorbească unui popor de oamenii lui mari. De ceilalți oameni însemnați vorbesc cărturarii către alți cărturari și se luminează între dânșii asupra celor săvârșiți” (Istoria lui Mihai Viteazu, p. XVI).

În programul ASTRA Năsăud s-a prevăzut pentru anul 2001 sărbătorirea a o sută de ani de la nașterea marelui lingvist SEVER POP (1901-1961) și comemorarea unui secol de la moartea vicarului Dr. IOAN POP (1858-1901) născuți în Poiana Ilvei. Din păcate nu s-a făcut nimic.

Este adevărat că savantul SEVER POP, e mai puțin cunoscut în țară din cel puțin două motive: cea mai mare parte din activitate și-a desfășurat-o în străinătate (1941-1961) iar apoi opera i-a fost pusă la index de către comuniști; în comparație cu marii poeți și scriitori, ale căror creații sunt citite de o largă paletă socială, lingvistică este mai mult apanajul specialiștilor.

Prima scurtă însemnare despre Sever Pop, apare în Micul Dicționar Enciclopedic Român. 1972, p. 1508. Încurajat de acest eveniment, Teodor Tanco îi face un portret în anul 1974 (Virtus Romana Rediviva). Treptat este amintit timid în unele lucrări, iar după 1989 s-a dat frâu liber informațiilor despre scrierile sale.

Încă de la începutul anului 1986, câțiva oameni inimoși, între care Virgil Ureche, membru în Comitetul Central al ASTREI Sibiu și prof. Maria Ruști din Măgura Ilvei, la care s-a asociat și prof. Florica Coruțiu, născut Pop din Poiana Ilvei, nepoata savantului încep preparativele pentru sărbătorirea a 95 de ani de la nașterea ilustrului poienar.

Momentul festiv s-a tot amânat din motive subiective. Creîndu-se o puternică presiune din variate direcții, ASTRA, Inspectoratul Școlar Județean (Leonida Ștefănescu, inspector general și Anton Buta, inspector general adjunct, ambii poienari), personalități din țară, cercetători, universitari, s-a hotărât ca evenimentul să aibă loc în zilele de 26-27 decembrie, în paralel cu „Zilele ilvene”, care se desfășurau în acel an la Poiana Ilvei.

La cumpăna dintre ani, cu ger de foc, cuvintele pline de simțire ale invitațiilor, împănate cu frumusețile noastre colinzi, au încălzit inimile auditorului cu isprăvile unice ale consăteanului lor. Pe unul din pereții Școlii Generale, botezată Sever Pop, s-a defalcat și o placă în basorelief.

După cinci ani, peste acele clipe înălțătoare s-a așternut praful uitării. Doar câțiva împătimiti, Nicolae Trifoiu de la Cluj, Florica și Ioan Coruțiu, Cătălina, Virgil și Anhidim Ureche s-au adunat la Muzeul familiei cel din urmă, 29 iulie 2001 pentru a marca centenarul Sever Pop (Nicolae Trifoiu, Pagini Literare, 2001, p. 76-78).

Când este vorba de un mare lingvist, expresii de genul „Ce a făcut Sever Pop pentru Poiana? Nu a făcut nici un podet”, spuse de cineva care mănâncă o pită bună și de pe urma cercetărilor dialectologului lui, cititorul poate înțelege ce dorește.

Este posibil ca „bietul om”, a se citi marele savant, să nu fi avut timp să ridice acea „lucrare de artă peste un șanț” deoarece, absolvind facultatea a fost profesor universitar la Cluj, București și Cernăuți, studiază la Roma, Paris și în alte centre mari din lume, e numit director al Școlii Române de la Roma, profesor universitar la LOUVAIN (Belgia), unde este și fondator – director al Centrului Internațional de Dialectologie Generală, organizează primul Congres Internațional de Dialectologie Generală, scoate revista „Orbis”. Prin lucrările lui fundamentale este un antemergător, nu are egal în lume, ceilalți sunt discipolii lui. A conferențiat în mari centre universitare și Academii din Europa de Vest, cele două Americi, Asia, Africa, fiind socotit cel mai circulat român a secolului în scopuri științifice. Pe patul de suferință a spus „da, am muncit mult, mult că sunt român și străin în țara aceasta și am vrut să fiu demn”.

Sever Pop, a fost membru al multor societăți lingvistice din țară și din străinătate: Paris, Geneva, Roma. A fost ales membru corespondent al Academiei din Florența și al Academiei Regale din Spania, membru de onoare al Academiei Catolice din Roma. A fost decorat cu Coroana României în grad de cavaler; Comandor al Ordinului Civil Madrid; Crucea de cavaler al Ordinului Panilor Academici din Franța; Comandor al Coroanei din Belgia.

Iată de ce nu a reușit să facă hatărul unora de a construi un podet în Poiana Ilvei. Dacă s-ar fi întors-acasă, tovarășii stalinști l-ar fi dus să execute o lucrare peste puterile lui, Canalul Dunăre-Marea Neagră.

Deci este bine să se rețină că El, Sever Pop a ridicat prin opera sa un uriaș pod peste timp, de la formarea poporului român și a limbii române până azi, pe care străbătându-l, înțelegem mai ușor sensul Mioriței, legenda Meșterul Manole, „Limba vechilor cazanii./Care-o plâng și care o cântă/Pe la vatra lor țărani”, Luceafărul lui Eminescu, opera blagiană, Nunta Zamferei a lui, Ion a lui Brebanu, Gramatica limbii române și multe, multe altele.

Sever Pop și-a iubit cu patimă patria, vorbind peste tot în lume despre România și frumusețile sale. Spunea că: „Nu pot renunța la țara mea, unde am văzut lumina zilei, unde odihnesc țărani mei, al căror sânge îl port în venele mele”. În anul 1961 a trecut în lumea umbrelor cu dorul nestins de satul natal, cu Valea Hornăilor și Strâmțurii, la căpătâi cu un clopoțel luat de la gâtul mieilor, care i-au purtat pașii copilăriei pe aici.

Tot în anul 2001 se cuvenea comemorarea unui secol de la moartea vicarului Dr. Ioan Pop, tatăl scriitorului Ionel Pop. Născut în Poiana Ilvei, dintr-o familie cu vechi tradiții preotești. A studiat teologia la Viena, unde a obținut doctoratul. Se întoarce în țară ca profesor la Institutul teologic din Gherla, iar în anul 1891 primește funcția de Vicar al Văii Rodnei.

Deși s-a scris puțin despre vicarul Dr. Ioan Pop, a rămas în documentele vremii ca un bun român și gospodar, construindu-se în timpul său biserici și case parohiale. A apărat interesele dascălilor și școlilor, s-a condus după principiul „Viața este scurtă, trebuie să ne bizuim ca memoria noastră să fie cât mai lungă”.

Un lucru este limpede: că educația se face prin modele. Ele trebuie prezentate repetat adulților și copiilor, ca oglinzi ale trecutului și repere pentru viitor. Poienarii nu duc lipsă de oameni importanți alături de cei de mai sus și anume: grănicerii pașoptiști Luca Creț, înv. Toma Ureche, Savin Mușină, locotenentul Carol Sucea, vicarul cărturar Ștefan Buzilă, publicistul și poetul Titus Pop Poenaru, scriitorul Ionel Pop, fără să-i mai amintim pe cei în viață.

Sărbătorirea lor, la vremea potrivită, nu poate fi lăsată la îndemâna uneia sau altei persoane aflate undeva pe o efemeră treaptă ierarhică. Este necesar ca Despărțământul Năsăud al ASTREI să se organizeze mai bine în teren, pentru a se lua hotărâri colective de către oameni cu inițiativă, responsabili în rezolvarea unor probleme de acest gen. Numai așa ne vom găsi și păstra identitatea. Parafrazându-l pe marele Iorga putem spune că a uita de dânșii acum și întotdeauna, ar fi să ne uităm pe noi înșine și să părăsim menirea noastră.

Nu e totul pierdut. Ce nu s-a făcut până acum se poate împlini în 2003, când sunt o sută de ani de la terminarea construcției bisericii din Poiana Ilvei, se va dezveli monumentul eroilor, și două plăci comemorative. Trebuie să marcăm aceste evenimente cum se cuvine, deoarece al doilea centenar este târziu pentru noi.

Dixi et salvavi animam meam – ceea ce înseamnă: am vorbit și mi-am ușurat sufletul.

prof. OFILAT VARVARI

Opinii

Ubi bene ibi patria

Unul dintre primele imperii mondiale a fost cel întemeiat de Alexandru ce Mare, când cultura grecească s-a transformat într-o cultură mondială; evident că limba internațională a fost greaca veche; a urmat Imperiul Roman cu limba latină. Astăzi, cele două limbi se mai întâlnesc doar în denumirile științifice ale faunei și florei planetei noastre.

În perioada „luministă”, prin Voltaire, Montesquieu, Diderot, d'Alambert, J.J. Rousseau, limba franceză se impune în întreaga Europă, devenind îndrumătorul noului spirit al acesteia; mai târziu, imperiul lui Napoleon a avut influențe mai mult administrative decât spirituale; în zilele noastre, franceza a ajuns limba snobilor vorbitori de limbă engleză.

Totuși se poate afirma că, până în secolul al XIX-lea, exista o gândire europeană oarecum comună, iar întemeierea patriilor cu națiunile care-și doreau independența și suveranitatea a restrâns cunoașterea valorilor și datorită limbilor în care au scris marii gânditori ai acestora. Imperiile coloniale și-au impus fiecare și limba țării care a dominat (chiar și prin forță) națiunilor cu o cultură înapoiată; doar două imperii nu au fost interesate de impunerea limbilor lor în țările ocupate: cel otoman și cel rus (ultimului, prin panslavisul său, i-a fost mult mai ușor); în plus, cel rus, devenit după cel de-al doilea război mondial sovietic, va reforma învățământul statelor satelit introducând în programele școlare învățarea obligatorie a limbii ruse, dar prea puțin a influențat în spirit bolșevismul sovietic. Dimpotrivă.

Revenind la anticii greci, în statul antenian tinerii nu

erau înscriși în actele oficiale până când nu-și satisfăceau stagiul militar și își vizitau „țara” pentru a-i cunoaște oamenii (periplul putea dura peste un an); întorși acasă, li se dă un nume și abia atunci erau considerați cetățeni.

Mă întreb dacă astăzi românul nostru este cetățean, are discernământ – cel puțin electoral – sau rămâne o biată ființă umană care se luptă de pe o zi pe alta pentru a putea supraviețui?

Acum 2500 de ani, gânditorii stoici visau la un cosmopolis, un stat unic planetar cu o unică religie; un fel de globalizare actuală, dar puțin mai „complexă”. Se va întoarce omenirea la epistemele antice, cu ecletismul specific uman, de data aceasta unitar, mai cu seamă în morală? Mă îndoiesc. Oricum, globalizarea va face din cosmopolit un ins virtuos, care eliberat în îngrădirile patriei, însă nelipsit de autoritatea religiei, se va îndrepta spre o cultură europeană care va înobilă moralicește și pe noi ceilalți. În această privință, fostele țări comuniste vor avea de câștigat. **Ubi bene ibi patria** își va justifica practic sensul. Impunerea culturii occidentale va duce și la unitatea spirituală odată cu intrarea în Uniunea Europeană.

Au conducătorii noștri virtutea virtuților – înțelepciunea -, atât de necesară acestor vremuri? De 13 ani de tranziție nici una dintre puteri nu a dovedit a o avea! Impostura s-a putut dezvolta și pentru că nația română a avut rari perioade istorice când nu a fost proteică, când a ieșit din comportamentul său defensiv. Spargerea mentalității comuniste contemporane se va realiza odată cu renașterea demnității umane, demnitate care ne-a fost călcată în picioare de reprezentanții regimului comunist și ai uneltelor sale. Intoleranța și despotismul (de altfel, caracteristici ale oamenilor slabi)

au intrat în gena guvernanților perindați la putere după '89 și, ca un blestem, nu ne mai putem lepăda de ele; în astfel de vremuri de corupție, când totul este spurcat, oamenii de caracter nu au nici o șansă de afirmare socio-culturală. Ei rămân marginalizați visători, naivi care trăiesc cu speranța îmbătrânită că le va sosi și lor ceasul, însă, cum timpul este tatăl adevărului, nici nu își vor da seama că mai au o „silabă” de trăit și vor deveni legume.

Trăiesc cu senzația că principiile sănătoase, morala creștină devin pe zi ce trece, mai de nesuferit, mai rigide; remușcările de conștiință au fost înlocuite de plăcerile succesului imediat pentru că individul a abdicat în favoarea acestora zidindu-și o lume după placul său. Când credeam că voi asista la parastasul comunismului constat au stupoare că vindecarea morală va mai avea de așteptat mulți ani. Refacerea spirituală nu o mai poate realiza nici religia de vreme ce absolventul de teologie (fie el ortodox, catolic, greco-catolic, pentecostal etc.) își tratează parohia ca pe un S.R.L., neurmărind altceva decât schimbarea mașinii și a mobilei (din doi în doi ani) pe cheltuiala enoriașilor; dezinteresul acestuia pentru viața spirituală este păgubos atât pentru sine, cât și pentru comunitate, chiar dacă îmi aduce argument că își face datoria în biserică. Efectul și superficialitatea cu care universitățile eliberează diplome „specialiștilor” se va vedea când, aceștia, la rândul lor, vor instrui sau educa „tineretul, mândria țării”, devenit brusc, tăfnos și submediocru.

Iată de ce susțin orientarea culturii române într-o nouă direcție începând cu liceenii. În cazul lor, ar fi bine să se înceapă cu studierea operelor lui Maiorescu, Eminescu și Caragiale, continuându-se cu E. Lovinescu, Rebreanu, Blaga, Eliade, Ionescu, Cioran și Noica. Suficienți pentru a învăța să gândim și să creăm.

ICU CRĂCIUN

ASTRA

Președintele ASTREI ILVENE, dl. prof. Pavel Berengea în colaborare cu directorul Școlii generale „Ion Creangă” din Ilva Mare, dl. prof. Ștefan Sas, au organizat o interesantă șezătoare literară – în adevăratul

înțeles cuvântului. Au invitat „în fața unui ceai cald” pe „iubitorii și creatorii de artă ilveană”. Au răspuns invitației celor doi inimoși inițiatori, în primul rând, cum era și de așteptat, cadrele didactice cu preocupări literare din localitate: prof. Ana Berengea, prof. Lenuța Mureșan, prof. Ieronim Ureche, inv. Viorica Cătuna. Au mai răspuns prezent Simona Sas, doctorand la Paris, fostă elevă a acestei școli, Cătălin Bucevschi, licean ieșean și el fost elev al acestei școli precum și talentata Emanuela Mițiu, elevă în clasa a IV-a C, a sus numitei școli.

Din afara „cetății” a luat parte: cercetătorul cultural clujean Nicolae Trifoiu, inițiatorul și conducătorul „Cenaclului literar-intinerant, Mihai Eminescu”, apoi parohul bisericii ortodoxe din Lunca Ilvei, preotul Vasile Cihărean cu soția, „primul dumnealui critic”. Am enumerat numele creatorilor literari, în sală mai fiind prezenți și alți iubitori de „artă ilveană”.

Moderatorul întâlnirii cultural-literare, prof. Pavel Berengea, a rugat pe economistul Nicolae Trifoiu să împărtășească celor prezenți câteva ceva din preocupările domniei sale. Distinsul protector și făuritor de cultură ne-a destăinuit că are la ora aceea pe masa de lucru, cartea care va vedea în această vară lumina tiparului: „Două năvădence, muze de poezii Veronica Micle și Laura Seni”. Dacă Veronica Micle este o poetă cunoscută, despre Laura Seni aproape că nu se știe nimic. Poetul maghiar Olah Gabor, pe timpul cât era suferind într-un sanator, a avut ca asistentă pe viitoarea doctoriță, româncă Laura Seni, care-i face cunoscută opera poetului nostru național Mihai Eminescu dăruindu-i un volum de poezii al marelui nostru poet. Așa se face că talentatul poet maghiar se îndrăgostește nu numai de frumoasa româncă, ci și de poezia lui Eminescu. Traduce din Eminescu, volumul său de poezii în limba maghiară, manuscris pe care Nicolae Trifoiu l-a descoperit la Arhivele din Debrețin. S-ar părea, după spusele celor consultați, că acest manuscris să însemne cea mai bună traducere în limba maghiară a lui Eminescu, care încă își așteaptă editarea. Între cei doi, Laura și Olah, se leagă o prietenie de durată. Poetul Olah Gabor îi dedică, nu o poezie-două, frumoasei românce, ci un întreg volum intitulat „Vălul Laurei” din care, poetul măierean Iustin Ilieșu traduce și publică poezia „Laura”.

Multe surprize ne va mai dezvălui distinsul cărturar clujean în volumul pregătit pentru tipar. Surprize ne rezervă și referitor la persoana poetei Veronica Micle. Cercetări efectuate la Arhivele din Iași, Cluj și Năsăud, fac mai multă lumină în viața muzei marelui nostru poet Mihai Eminescu.

Multe ar fi avut de spus înțeleptul cărturar, dar moderatorul roagă pe inv. Veronica Cătuna să ne încânte cu câteva melodii interpretate cu un talent deosebit la fluier. După acest moment artistic Drd. Simona Sas prezintă cea de-a cincea carte a poetului ilvean Dinu Virgil, intitulată „Jurnal de idei pentru mileniul trei”, proaspăt apărută la Editura Napoca Star din Cluj Napoca. Este un jurnal scris, după cum spune însuși poetul, „în goana curgerii vieții, o confesiune de credință împărtășită, până acum doar cu mine însumi”. Jurnalul este unul spiritual, „consemnând stări și mai puțin întâmplări”. Are subtitlul „Z(în)icere sau Picături de speranță”. Cuprinde consemnările zilnice pe doi ani de zile, 2000, în proză și 2001, în versuri. Pe coperta a patra

O frumoasă șezătoare
astristă

ultimele cuvinte în prag de sărbătoare, să vă regăsiți printre atâtea câte omul poate să gândească”.

Acest jurnal aduce, s-ar părea, ceva nou în literatura română.

După un alt scurt moment muzical, tânărul poet Cătălin Bucevschi, după ce se destăinuie puțin în fața foștilor lui profesori recită câteva poezii din creația sa. Profesorii lui de limba română fac câteva discuții critice ce pe marginea poeziilor sale. Continuă, apoi să recite din creația proprie tânărul elevă Emanuela, pe care domniile profesori o îndeamnă să persevereze.

Ne-a încântat apoi cu creația sa părintele Cihărean, după care acesta poartă un interesant dialog cu dl. prof. Ieronim Ureche, și el creator de frumos și cercetător al folclorului ilvean.

Încheie frumosul moment poetic prof. Ana Berengea citind din creația domniei sale, poezii adunate într-un volum scos la computer de către fiica acesteia și făcut de către ea cadou- surpriză de Sărbătorile Crăciunului 2002. Deși doamna profesoară a publicat numeroase poezii în presă, încă nu și-a tipărit un volum, poeziile așteaptă încă lumina tiparului în mai multe caiete manuscrise.

Cu 95 de ani în urmă, tot la Ilva Mare, la o asemenea șezătoare literară domnișorul Liviu (Rebreanu) și-a citit povestirea „Codrea” cu care viitorul romancier va debuta în revista „Luceafărul” din Sibiu, la 1 noiembrie 1908.

Felicitări, ilvanilor mari și să țineți tot așa fiindcă, cu siguranță, spiritul lui Rebreanu vă va ajuta și călăuzi. Dumnezeu să vă ajute să aprindeți noi stele în constelația literaturii române.

A consemnat un invitat, vicepreședintele ASTREI ILVENE,

VIRGIL A. URECHE

Stiri • Stiri

Cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la nașterea lui Ion Pop Retegenul, dl. prof. Liviu Păiuș a îngrijit și prefațat o selecție din „Poveștile ardelenesti” ale marelui folclorist, volum apărut sub egida Complexului Muzeal Județean Bistrița-Năsăud și a Editurii „George Coșbuc”. De menționat este că ilustrațiile din această carte au fost executate de Florian Mureșianu, profesor rodnean, născut în 1878 și au fost cumpărate de dl. dr. Nășcan Alexandru (actualmente primar), fiind donate Bibliotecii „Ion Pop Reteganul” din Rodna. I.C.

Breviar literar

AUREL CLEJA filosoful, dascălul, poetul, prozatorul, folcloristul, prietenul și susținătorul exemplar al Muzeului „Cuibul visurilor” și al revistei omonime din Maierul tinereții d-sale, iată, a scos o nouă carte ce face cinste vârstei sale de peste 86 de ani, aflat în plină vigoare creatoare, acolo în capitala țării.

De data asta, un volum de proză scurtă „Școala de aplauze”.

Cartea a apărut de curând în prestigioasa Editură „Napoca Star” din Cluj Napoca (2003). La noi, se știe: autorul scrie mult, dar publică puțin. Spicuim câteva povestiri: Laba de găscă, Icu jalbă, Maica Stela, Măștile, Satana, Ghidul crimei perfecte, Hana ș.a., care dau amintitului volum de profil distinct și o certă substanță literară, reliefând mici și mari drame sociale dintr-o vreme revolută. pregătirea sa filosofică îi folosește admirabil în portretizare, de la oameni simpli, de condiție modestă, până la cei din sferele „înalte” ale boierimii și parvenților aventuroși. Firește, intenționăm într-un viitor apropiat să prezentăm mai amplu această carte. (S.U.)

SIMION CHIȘ, un alt distins bucureștean, care a mai onorat revista noastră cu scrieri proprii, publică în Editura UMC, 2002, volumul de versuri intitulat semnificativ: „Cu ferestrele spre lume”.

Este născut pe plaiuri maramureșene, la Săliștea de Sus. A fost elev al școlii normale de învățători din Năsăud, pe care o absolvă în 1950, ca șef de promoție. După terminarea Facultății de Psihologie-Pedagogie din București, lucrează cu dăruire recunoscută la diferite școli din capitală. Publică studii în domeniul care îl pasionează: psiho-pedagogie. Ispitit tot mai mult de farmecul poeziei, „un incorrigibil iubitor al ființei umane, un intelectual de merit care își închină viața semenilor, un entuziast care se definește strălucit chiar prin titlul ales pentru volumul amintit ”ceea ce impresionează în primul rând în unele poeme ale sale este neuitarea” rădăcinilor nord-carpatică spre care tânjește în senectute cu sufletul mereu întors către mirajul anilor dintâi.

Vom reveni cu o analiză mai cuprinzătoare. (S.U.)

MISIUNE CULTURALĂ

În zilele de 3-4 mai, 2003, la Centrul de Cultură „Brătianu”, vila „Florica”, Ștefănești, jud. Argeș, a avut loc sesiunea de comunicări științifice cu tema: „Amintiri și povestiri de război”. Județul nostru a fost reprezentat de d-l prof. LIVIU PĂIUȘ, reputat folclorist, care a susținut comunicarea „Folclorul războiului și al cătăniei”. (I.C.)

Consemnări

Tinerețea unei pasiuni

Tinerețea nu este numai o perioadă a vieții – ea este o stare de spirit, un efort al voinței, o calitate și o claritate a imaginației, o intensitate emotivă, o victorie a curajului asupra timidității, un gust al aventurii deasupra plăcerii pentru confort.

Nu devenim bătrâni pentru că am trăit un anumit număr de ani; devenim bătrâni pentru că ne golim de idealuri. Anii ridează fața, renunțarea la entuziasm ridează sufletul. Preocupările, îndoelile, temerile și disperările ne macină lent ca niște termiti și transformă în colb și putregai cu mult înainte de moarte.

Tânăr este acela care se uimește, care se minunează continuu. Cel care întreabă insatiabil asemeni unui copil: „De ce? Și după aceea?” Cel care sfidează evenimentele, cel care găsește bucurie în joc și în viață. Ești la fel de tânăr ca voința ta. La fel de bătrân ca neîncrederea ta. Tânăr asemeni încrederii în tine însuși. Tot atât de bătrân cât descurajarea ta.

Veți rămâne tineri atâta timp cât veți fi receptivi, primitivi și deschiși la tot ce este bun, frumos și mare cu adevărat, receptivi la mesajele Naturii, ale Omului, ale Infinitului Dumnezeuiesc!

În ziua când veți deveni cinici și pesimiști, veți fi bătrâni chiar și la douăzeci de ani. Atât timp însă cât veți căpăta undele pozitive ale optimismului veți avea toate șansele să muriți tânăr și la o sută de ani. Țineți minte! Spiritul și nu fața arată vârsta și Viața!

I. HOZA

C.P.N.

Cronicle ornitologice

Cronicle naturaliste ale anului 2003 încep bine. Semne bune anul are încă din ianuarie! Cu prilejul programului „Wetlands” (Recesământul păsărilor de apă) am fost întâmpinați de aproape 2.600 de prieteni înaripați cuprinși în 33 de specii - din care, fapt remarcabil pentru regiunea noastră, 6 specii de răpitoare diurne. Printre cei mai de seamă oaspeți de iarnă am salutat un superb baron gri, egretele vânat (*Circus cyaneus*), un șorecar încălțat (*Buteo lagopus*) și-o ciocănitore cât o gămălie (*Dondrocopos minor*) – toate rarități ale zonei.

Prima zi a nins cu petice și zdrențe de omăt... Mai mult ghiceam pe deasupra văzduhului vătuit de fulgi, tceak-tceak-ul și cir-cir-cir-ul cocoșarilor, ciripitul bâzâitor al scatiilor și cântecul primăvărat (în plină iarnă?!) înăbușit de ceață al sticleților.

A doua zi, drumurile au luat întorsătură spre Măgura Mare și lunca Someșului; sita norilor își demolise cernerea... Printre scuturători de scame și fluturi albi, am întrezărit o escadrilă de 7 șorecari (*Buteo buteo*) iar, pe terasele stropite cu picăturile galbene ale fructelor de cătină, zeci, sute mii (!!!) de cinteze de iarnă (*Fringilla montifringilla*), mugurari (*Pyrrhula pyrrhula*), botgroși (*Coccyzus erythrophthalmus*), cocoșari (*Turdus pilaris*), pițigoii (*Parus sp.*). Apoi ninsul s-a oprit, iar la apus, printre cortine tremurătoare de zăpezi și perdele fumigene de cețuri, a apărut, într-un halou trandafiriu, portocala soarelui pictând peisajul în idilice lumini rozalii. Magnific peisaj prin care zbura o stranie aripă de-un preafrumos gri...

A treia zi, cerul s-a înalțăstrit ca un ochi de fată mare, iar pe fundalul de-orbitoare albire, mugurarii au început să picure piepturi sângerii ori gri-albăstrui ca-tifelate, cintezele să-și zburlească pene și guși portocalii, iar cocoșarii să-și scuture subsuori argintate. Misteriosul aripat sur-alburii-vinețiu, cu vârful aripilor muiate în tăciune, caligrafia volte elegante deasupra mărăcinilor glazurate de chiciură. Iar corbii?! Ah, corbii cu zborul lor mirosind a smoală... să vă spună Poe... Nevermore, nevermore...

Cronica

...a lunii februarie continuă cu mult ritm și tonus! Puținătatea speciilor din această lună a fost compensată de observații cotidiene făcute la Anieș! Câteva specii au fost monitorizate la cantină (o misiune plăcută pentru școlari) recenzându-se efective importante la pițigoii mare (*Parus major*). Deși numărul de specii a fost redus între un minimum de 7 specii și un maximum de 15 specii pe zi, răbdarea și insistența ne-au fost recompensate cu observarea unei specii până acum... ne... văzută! Cea mai mică specie de răpitoare diurnă, șoimulețul de iarnă (*Falco columbarius*) a fost prins în lentila binocului în a zecea zi a lui făurar.

Iată că sacul cu surprize ornito nu s-a golit! Șoimulețul nostru a fost „inelat” pe lista neagră drept a

144-a specie! Totalul lunii februarie: 33 de specii și un efectiv de 3028 de păsări.

Cronici ornitologice

Semne bune anul are încă din ianuarie! Cu ocazia Recensământului de iarnă al păsărilor – programul Wetlands – au fost întâmpinați de aproape 2.600 de prieteni înaripați aparținând unui număr de 33 de specii, din care 6 specii răpitoare diurne – un adevărat record pentru regiunea noastră. Printre cei mai de seamă oaspeți de iarnă: un superb baron gri-erețele vânat (*Circus cyaneus*), un șorecar încălțat (*Buteo lagopus*) și-o ciocănitore cât o gamalie (*Dondrocopos minor*). Cu siguranță anul acesta se va dovedi fructuos și plin de aripi!

Tocmai a apărut „CARDUELIS” no. 4 – un număr și despre un... vrednic oaspete de iarnă (care stă la noi, de fapt o jumătate de an din octombrie până-n martie) scatiul (*Carduelis spinus*) cel guraliv și modest.

Clubul ornitologic C.P.N. Scatii au devenit artificial sucursala Societății Ornitologice Române. Cei care împărtășesc aceeași dragoste pentru Natură și Păsări sunt rugați să ni se alătore!

Prin grija și bunăvoința unui sponsor generos a apărut pliantul „Catalog Natura-Nord și Calendarul Nat. 2003” ca și Carduelis no.4 – revista scatiilor din nord. Mulțumiri sincere și prietenești patronului Damaschin Berende (S.C. Ludmila, Rodna).

Se pare că sacul cu surprize... naturaliste mai ascunde... surprize ornitologice. În a zecea zi a lui făurar a trecut în zbor rezent peste livezile din vestul Anieșului cea mai mică specie de răpitoare de zi din Europa, șoimulețul de iarnă (*Falco columbarius*).

I. HOZA

Apicultura

APICULTURA

Medicina populară își are rădăcinile în timpuri foarte îndepărtate.

Natura însăși a fost prima farmacie. Omul primitiv și animalele au folosit din plin plante și ierburi existente în natură; evitau astfel bolile și își păstrau rezistența. Omul, ca și animalele, se află în continuă mișcare, dar farmacia naturii avea succursale pretutindeni. În orice parte a lumii te-ai fi găsit bolnav, aflai pe câmp materia primă – plantele – pentru prepararea leacurilor cu care să te vindeci; ceaiurile și unguentele necesare.

Din timpuri străvechi, idealul urmărit de oricare medicină populară a fost păstrarea rezistenței organismului, astfel încât acesta să nu poată fi atacat de boală. Organismul omului are nevoie de ajutor pentru a face față complicațiilor, stresurilor și eforturilor pe care i le impune civilizația modernă. Urmărind cu atenție albinele, păsările de curte, animalele domestice, se învață din modul lor de viață, se desprind aspecte ale fiziologiei și biochimiei medicale dincolo de cărțile de medicină.

Verificată pentru rezultatele constatate la animale, această medicină populară, care s-a transmis din generație în generație prin viu grai, dă posibilitatea unui mare număr de oameni să-și continue activitatea zilnică și să treacă cu bine vârsta de 70 de ani, păstrându-și vigoarea fizică și luciditatea mintală, cu funcțiile digestive, vederii și auzului bune, evitând astfel stările neplăcute legate de bătrânețe.

Medicina populară oferă mijloace care ajută inima, vasele sanguine și circulația sanguină, astfel încât atacurile de cord pot fi evitate; aplicând aceste mijloace, inima nu se uzează așa de repede și deci viața ei poate fi prelungită. Inima este motorul mașinii umane. Mușchii corpului, și printre aceștia mușchiul care constituie inima, au nevoie de zahăr.

Urmărind efectul mediului înconjurător, al hranei și al variațiilor de hrană asupra animalelor și oamenilor, se poate constata că inimii nu-i este indiferent dacă primește zahăr natural sub forma în care se găsește în miere sau zahăr rafinat. Mierea este pentru inimă un aliment de valoare, constituind o sursă puternică de energie. Când lucrează normal, inima este capabilă să pompeze în aortă la fiecare bătaie cca 170 g de sânge.

În total, în sânge există cam o linguriță de zahăr. Această cantitate este foarte importantă; dacă s-ar reduce la jumătate, ți-ai pierde cunoștința; dacă ar spori pentru oricât de puțin timp, și-ar face apariția diabetul. Este deci limpede că trebuie să fim foarte atenți la ceea ce oferim organismului nostru ca hrană, pentru a asigura constanța acestei cantități de zahăr în sânge. Organismul nostru este alcătuit în așa fel încât avem nevoie de zahăr nu numai pentru uzul imediat al inimii, ci și pentru ca o anumită cantitate mică să traverseze pereții intestinali.

În miere există două zaharuri; unul numit „dextroză”, iar celălalt „levuloză”. Dextroza reprezintă 40% din miere, iar levuloza 34%. Dextroza trece cu repeziciune în sânge. Levuloza, absorbită mai încet, este cea care menține concentrația de sânge la un nivel constant.

Datorită ei, mierea nu ridică nivelul zahărului peste cel care poate fi folosit de către organism. Mierea este folosită foarte des ca un remediu tradițional. Mierea este un aliment glucidic cu putere calorică foarte mare (100 g miere consumată dezvoltă 320 calorii).

Este necesar să precizăm că mierea nu este un aliment complet. Protidele și lipidele lipsesc și ea este săracă în vitamine. Totuși, asociată cu lapte ori sucuri de fructe, mierea poate servi ca bază pentru un regim alimentar complet. De altfel, această practică de regim alimentar o regăsim înscrisă în Vechiul Testament sub forma unei profeții.

Pământul Făgăduinței era „acea țară minunată unde curge lapte și miere din abundență”, ea trebuie să salveze de la moarte pe credincioșii lui Moise după ce lungea traversarea a deșertului. Una dintre civilizațiile antice nu a ignorat mierea. Faraonii egipteni aveau un adevarat cult pentru albină și produsul ei principal. Mierea figura, de asemenea, în acea epocă legendară, ca aliment și medicament dar și ca produs cosmetic și de conservare.

Consumul de miere la curtea lui Ramses III a fost fenomenal, documentele vremii evaluează acest consum la un milion de borcane în cursul domniei marelui faraon. În India, unde este probabil leagănul albinei domestice, mierea era venerată.

După credința hindusă, cel ce mânca miere devenea bogat, puternic și fericit. În Grecia antică, produsul albinei a fost mult „cântat” mierea era un aliment privilegiat rezervat zeilor și regilor. Hipocrat, tatăl medicinei, prescria consumul regulat de miere, deoarece întretine tinerețea și prelungeste viața.

Când armatele lui Cezar plecau în campanie, stupii îi însoțeau, astfel încât soldații cuceritori aveau întotdeauna rația de miere proaspăt culeasă. Apicultura era deci o industrie majoră a Imperiului Roman.

- va urma -

NELU VRANĂU

Cartea

POEME DE ODINIOARĂ

de Alexandru Husar

- urmare din pag. 2 -

se impune ca atare. Cartea lui Alexandru Husar are virtutea de a te face să te dai pe toboganul visării până ia uitarea de sine. Este o carte de visuri. „Poesia” îl transpune pe autor într-o stare apolinică: „Eram singur și seara aproape/și ziceam, ce frumos/Aici să mă îngroape!” Cum e normal, nu se vede, nu se crede la începuturi de geneză poetică și recunoaște: în „Ars Poetica” că „poezia a fost spusă ea,/de cine știe cine/inainte de mine/spusă de mult/eu doar o ascult!” Misiunea mesianică a poetului e prinsă în versul: „De-aș scrie acum un vers, un gnom/ s-aprind o inimă de om!” (Confesiune).

Noi, profanii, câte nu cerem vieții. Ce-i cere Alexandru Husar? „Vieții nu-i cer decât/un cântec de demult/Nimic mai mult!” (Nimic mai mult) Care poet nu se întreabă, deși nu s-a lăsat iscodit: „Cine ești?”: Azi cine sunt nu mă-ntreba/cel ce voi fi mai bine/de mă mai poți tu aștepta... Voi fi mai bun eu mâine” (Recitativ) Nu numai cine este, dar și unde-l găsim, ne solfegiază poetic autorul: „Unde sunt eu? În care fund de zare/ a uitării?” Și poetul impută poeziei, muștrător: „Nu m-a lăsat decât cu amintiri amăgitoare./cu o prispă părăginită, cu atât m-am ales” după alergarea după „Fata morgana”. (Fata morgana)

Pentru Alexandru Husar, Simfonia Destinului, inerent aduce și vremea în care medicul te sfătuiește: „Să te lași de tutun/de femei nici nu mai spun/Nopti pierdute, adio!” (Radiografie).

Întreaga carte a lui Alexandru Husar este un imn al iubirii, căreia-i ridică un „Cenotaf” (monument funerar). Apele iubirii sunt miraculoase: „Când eram cu ea și pădurea și calea ferată era ea/...” După dispariția ei, și pădurea și calea ferată își pierd vechea semnificație... și „de când s-a dus ea, e zarea o zare și nimic mai mult”... „Iubirea o încarnezi liric până și într-o rază: „Nu erai ce e drept/decât lina rază a lunii în geam/luminându-mi ca ziua/prin perdelele albe./un cireș înflorit” (Pericopa). În dragoste totul are alte dimensiuni și alte semnificații: „și ceru-ți pare mai frumos/ privit cu ochii ei” (Atunci de ce?)

Tocmai de aceea Alexandru Husar a luat cu sine în lungile sale peregrinări în lumea întreagă și iubirea, chiar sub Olimp și pe locul Misterelor Eleustine, în Florența lui Boticelli, în templul din Monte Olivetti, sub cerul ireal acoperit al Limei, dar cele mai puternice acorduri simfonice îi reușesc la reînțorcerea pe meleaguri natale, pe Someșul Mare, trecând pe sub podul de lemn acoperit al tineretii noastre de la Ilva Mică natală (Eheu! Fugaces) Dar, ca pe orice înstrăinat de satul natal și pe el: „Pe uliți azi câini bătând mă petrec” (Eheu-Fugaces). Câtă înaripare îți pot da meleagurile natale o intuim din poezia „Schimbare la față” în care, acolo „Pe o stâncă-n Valea Rebrii, nu departe de Parva, poetul se transfigurează în lumea Titanilor, el devenind ciclopul Polifem,

ea, nerăida Galateia” (Schimbare la față).

Care poet nu este dornic de liniște, chiar dacă o plătește cu singurătatea, cum o face și Alexandru Husar: Sunt singur, de atâta vreme singur” (Seleuș); cu „o lume în volburi în care mă pierd/peste-ntinderi, ca o-nserare” (Noapte la lași). În singurătatea sa, poetul inspirat consemnează: „Ca un rege-n exil/spre lume am închis toate porțile/cu toate cheile”, dar poetul e poet și în aceste circumstanțe trăiește „Simfonia Destinului” exclamând: „O vioară de-aș avea/aș cânta/Solweig de Grieg!” (Toamna la Seleuș).

Nostalgia în poezia lui Al. Husar are nuanțe dubioase când notează: „Sub lună lung caud durut/în ochii tăi Raiul pierdut” (Epilog). Ce sărac poate fi în clipa când ea „Mângâi iarba culcată/la umbra dragostei noastre odată” (Fantezie). „Între zăriști de fum, întreb vântul de tine,/pădurea, de tine,/Vântul nu știe nimic,/pădurea nimic!” (Epoda). Și apoi nostalgia nostalgiilor: „Ca o apă sfințită îmi trece prin mâini/viața trăită” (Belvedere). Câtă nostalgie se poate aduna privind în urmă: „Ce n-aș da, omul de atunci să mă fiu/Dar acum văd bine/Acum e târziu./Prea târziu /Dum Licet). „Ca un prinț indian, tânjește și cere să fie îngropat pe malul Someșului” (Carmen Magicum).

Creionarea portretizărilor este de o concentrare derutantă: „Bătrâna va ieși desculță/iar el cu barba lui Walt Whitman/și ochii lui Verlaine, în poartă ținând un câine-n laț” (Dumineca mare). „La Poieni are un prieten, care a fost cândva poet, acu plătește leafa la oameni, fiind contabil la carieră” (Amurg la Poieni).

Atât stilul cât și metaforizarea versului la Alexandru Husar e la înălțimea profunde Simfoniei a Destinului: arborii sunt religioși, vântul are suflet de om, copacii sunt uman desfrunziți, brațul ca un șal înconjoară iubita; el vede făclii oarbe și căprioara ca o domniță, cu pas liric de domnișoară, flori de cafea, ochi de icoană afumată. Ce poate fi mai duos și mai inspirat spus?

Ne e dat să ne întâlnim oare cu o autocaracterizare când citim: „Am scris cu lacrimi și fulgi de nea/să nu se știe/când nu va mai ninge/ce-am scris în ea” (Criptogramă), sau doar asvârle peste versurile sale toga eferidicității?

Să încheiem aceste sumare creionări cu mesianicele și generoasele versuri ale lui Alexandru Husar din „Gaudeamus”: „Mai sunt câțiva oameni pe lume ce nu au iubit/Pentru ei am iubit!/Mai sunt câțiva oameni pe lume/care n-au trăit!/Pentru ei am trăit!/În colibe, bordeie, palate,/mai sunt câțiva oameni nefericiți/Pentru ei am să cânt”.

Și o duioșie nostalgică te cuprinde când cartea se termină!

AUREL CLEJA

Sonetul XXIV

Besnele se zbat și gem valpurgian
în sufletele veșnic bântuite,
prionite-n radă de un cabestan,
de pescărușii zării străjuite.

Și bătlanii macaralelor descarcă,
lăzi mari cu trufandale și cu rodii
și cuști cu tigri de menagerie
și dansatoare de pe Amazoane.

Un papagal s-agită-n colivie,
stăpâna înjurându-și birjărește,
căci trebuie să-nvețe altă limbă.

Alte tabieturi, alte-njurături
și altor aventuri să țină rostul,
să-vețe numele altor amanți.

AUREL CLEJA

Oameni de seamă ai Maierului

ION BARNA

ETNOGRAF ȘI FOLCLORIST (11)

Starostele:

Tu ești cea din răcită
Ce stai cu gura rânjită!

Te mărită, măi mireasă,
Ori mai stai la voi acasă!
Floriciță de trifoi,
Ce stai mire – așa drâm-
boi?

Mai pășește un pas-doi
Și te uită câtă noi!
Mai pășește un pas prin
casă

Și te uită la mireasă,
Că-i tânără și frumoasă,
Tânără, frumoasă
Mare-i satul, nu-i ca ea!
Cămeșă-i cu mărgeluță
Tu, mire-ai avut drăguță,
Cum asta s-o întâmplat
De drăguță ai lăsat?
Doar ai prins-o dând,
Ori din pod mălai
vânzând?

Asta nu s-a putut
Că dintr-a ei n-a avut;
Nici din sat n-o căpătat,
Numai de-o dus de furat!

Nunțaș:

Nu-i drept!

Starostele:

Tu ești cea de az-vară
Care ședeai pe răzoare
S-omori păduci a soare!
Cămeșă-i cu pui cu flori
Mirele nu-i băutori,
Numa o cupă de trei ori,
Se umflă la pânțele
Și-i trebe descântece,

Să pune pe lângă țege
Și spune că n-a bea rece.
Cămeșă-și cu slovânași,
Mirele nu-i dohănaș,
Numa-o paclă pe un
ceas!
Și asta nu-i minciună
S-amu-i cu țigara-n gură!
Când a intrat mireasa-n
casă
O aruncat-o sub masă!

Treci la dracu snop de
dobă
Nu mai face-atâta vorbă!

Te mărită, măi mireasă,
Orimai stai la mă-ta-n
casă.

Mireasa mi-i bănuită,
Prea tânără se mărită,
Dar mirele mi-i lotru,
Că-i de-o dată cu codru,
Până taie un lemn de foc
De cinci-șase ori stă-n
loc,
Până-i curmă din săcure
Să mai coace-un rând de
mure!

Până țipă lemnu-n luncă
De vreo nouă ori se culcă.
Nu fi mireasă, bănuită
Ca tine rar se mărită!
Mirele tău s-o lăudat
Că el e meșter mare,
Bate târgurile tare,
Mare luni și vine marți
Fără car și fără lanț!

- va urma -

LIVIU PĂIUȘ

Rebreniana - REBUS

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										

CIULEANDRA

ORIZONTAL: 1) Eroul romanului

Ciuleandra, soțul Mădălinei pe care o ucisese într-o criză de nebunie; unicul fiu al politicianului Policarp (Poly) în care acesta își pusese „toată nădejdea, mai ales că de când anii se înmulțiseră pe umerii lui” și care, alienat, joacă vrăjitul dans „Ciuleandra” cu pașii „neosteniți, într-un ritm săltăreț, stimulați de o melodie găfăită, ca respirația unui bolnav de moarte” (2 cuv.). 2) „Fînța gingașă, a fost soție ideală (pentru Policarp Faranga, n.a.): bună, frumoasă, indulgentă, cu avere”, mama lui Puiu, care se sfârși din viață când copilul avea patru ani – Profesorul-medic de la Universitate care-i sugerează lui Policarp să-l mute pe Puiu la sanatoriul său, Crucea Albă, „pentru observație”. 3) Fiica unui proaspăt îmbogățit (Dandopol), „foarte modernă, sportivă și destrăbălată”, învingătoarea concursului de schi de la Sinaia, una din amantele lui Puiu – Localitate pe Valea Prahovei unde a avut loc „marele concurs de schi pentru doamne”, la care a asistat și Puiu Faranga. 4) Caiete! – Corpul

legislativ din care a făcut parte și politicianul Policarp Faranga până a deveni, pentru scurt timp, ministru al justiției – Mădălina Crainicu. 5) Lui Puiu „nu i se păru tristă. Își frecă mâiniile, aproape radios, și nici nu observă că ușa s-a deschis în urma lui. [...] Avea o singură fereastră largă și înaltă, cu gratii dese și groase...” – La ieșire din salon! (6) Luna august (abr.) – A diferenția (pop.). 7) Raționament (presc.) – Redat la mijloc! – Imită zgomotul unei lovituri înfundate. 8) Medicul de la sanatoriul doctorului Demarat, consătean cu Mădălina, pe care în perioada studentească o iubise și care fusese martor la scena cu dansul Ciuleandrei al lui Puiu Faranga cu ea, l-a tratat pe acesta de boala psihică de care suferea (2 cuv.). 9) Mașini de gătit – Hectogram, în Țările de Jos. 10) Iubit – Partea corabiei, expusă vântului – Bold. 11) Presa de dimineață pe care o aducea lui Puiu gardianul, din care acesta alesese la întâmplare „Universul” ce publicase la „pagina penultimă, unde sunt de obicei și anunțurile mortuare...” – ...că înmormântarea Madeleinei va avea loc în această zi de „13 februarie, ora 3 d.a.”.

VERTICAL: 1) Personajul rațional al romanului „Înalt, robust, își purta cei șizeci și trei de ani cu o demnitate aproape trufașă, inspirând în jurul său respectul spontan”, se însurase „pe la treizeci de ani” și pentru că „urmase odinioară niște vagi cursuri de drept”, „a intrat în politică, spre a avea o meserie”, iar „printr-o împrejurare fericită, i s-a încredințat portofoliul justiției” – Buzău (presc.). 2) Drumurile satului argeșean Vărzari, locul de baștină al Mădălinei Crainicu, străbătute de cei doi Faranga, însoțiți de hangiu, când au pețit-o pe fata (sg.) – Bețisorul de chibrit. 3) Uită-te! (reg.) – Sora Olgăi Dobrescu, mătușa lui Puiu, cea care o instruieste pe Mădălina și o însoțește în Elveția, Anglia și Franța pentru educație: „văduva foarte tânără și fără copii, își împărțise toată inima ei între operele de binefacere și nepoțelul Puiu... împlinea acum vreo cincizeci de ani. era înaltă, uscățivă și nobilă, se înduioșă ușor și vorbea multe și nevrute”. 4) Unu și una! – Grăsime animală – Crescător de oi. 5) Gradul militar al lui Andrei Leahu obținut datorită meritelor militare din război, agentul de pază al lui Puiu Faranga la Sanatoriul particular al doctorului Demarat, gardian „care să țină locul surorii de caritate”. 6) Tânăra actriță de la Iași, Fulgeru, pe care Puiu Faranga, „sublocotenent, în vremea războiului, aghiontant vag într-un birou”, „și-o luase amantă, cheltuind cu ea atât de mult, că speriasse pe bătrânul” – Lupta de onoare pe care Puiu Faranga urma s-o aibă „cu Costel Plagino, un prieten vechi altfel, din pricina unei femei”, cu spada, sunt împiedicați de intervenția hotărâtă a lui Policarp Faranga: „Nu vreau să am un copil asasin!”. 7) Sat în județul Sălaj, ce aparține orașului Jibou – Rupte din soare! – „... justiției”, epitetul măgurilor atribuit lui Policarp Faranga de cei apropiați „pentru că sub ministeriatul său de câteva luni s-a votat o lege bună” (neart.) 8) Chipeș – Mobila pe care Puiu Faranga o trântise pe Madeleine și „cu genunchiul drept, îi zdrobea sânii”. Degetele și le înfipse în gâtul ei plin și alb, parc-ar fi vrut să înăbușe un răspuns de care se temea”. 9) Localitate în Kenya – „Deodată se repezi ca o fiară la gâtul doctorului, care de altfel apucase brațele pacientului, și-l imobilizase... (...) Puiu fu zvârlit pe pat dar se întinse ca un resort și se aruncă spre ușă urlând: - Nu sunt...!... Nu sunt...!... Nu sunt...!” 10) Vazistașul „rotund de alamă lucea în ușă ca un ochi galben de veghe” de la camera de spital a lui Puiu – La intrare în București! – Vărzaru și Mănești, două localități rurale amintite în roman (sg.). 11) Abis! – Asasinatul comis de Puiu Faranga a dus la concluzia că a fost opera unui psihopat, victima fiind soția sa, Madeleine – Începutul la „Ciuleandra”!

Dicționar: ONS, LOF, IGA, RONA, NDI.

SERGHEI COLOȘENCO

S-au născut în ianuarie - mai 2003

Ureche Avram-Daniel, Scurtu Ioana-Cristina, Vărzari Adrian-Daniel, Mihăilă Augustina-Maria, Ureche Adriana-Viorica, Pui Paul-Ionuț, Candale Anamaria-Ioana, Borș Raluca-Bianca, Motofelea Maria-Lucreția, Flămînd Vasile-Toader, Pîrlea Cristian, Andronesi Lazăr-Ionuț, Moisil Maria, Leonte Valer-Ionuț, Berende Petruța-Ana Maria, Buia Daniel-Marius, Mureșan Maria-Veronica, Colța Virgil, Sidor Virginia-Simona, Flămînd Vasile, Mihai Cîmpan Vasilică-Avram, Rebrîșorean Dănuț, Bontaș Cornelia, Deac Ionuț-Raul, Kîrdan Bogdan-Mihai, Partene Ionuț-Cristian, Bolfă Victorița-Andreea, Cobzalău Ionel-Cristian, Mureșan Daniel, Miu Alin-Mitruț, Ștefan Victor-Dănuț, Pop Iosif-

Florin, Cărbune Silviu-Daniel

Să crească mari, înțelepți și frumoși!

S-au căsătorit în ianuarie - mai 2003

Pui Mihai cu Mureșan Ilișca; Vasilica Alexandru-Dorel cu Hodoroga Viorica-Domnica; Berende Filimon cu Avram Maria; Varvari Ilie cu Hoza Ana-Ecaterina; Berendea Dorin-Marin cu Lorinț Cristina; Arsic Radomir cu Urs Tina; Hunz Johann-Peter cu Nuț Gabriela; Sângeorzan Anton cu Buia Todasia; Olar Ionel cu Abrudan Sorina-Manuela; Ursa Valer-Ion cu Bârta Victoria.

Casă de piatră!

Au decedat în ianuarie - mai 2003

Danci Iacob – 73 ani; Duță Ionel-Lazăr – 21 ani; Ometiță Mihai – 74 ani; Barna Ciril – 89 ani; Flămînd Vasile – 66 ani; Croitor Lucreția – 76 ani; Irini Maria – 82 ani; Hangea Grigore – 80 ani; Sidor Ilișca – 81 ani; Sângeorzan Reghina – 84 ani; Isip Onița – 84 ani; Hodoroga Maței – 62 ani; Isip Virginia – 73 ani; Isip Mihăiță – 45 ani; Pui Vasile – 80 ani

Dumnezeu să-i odihnească!

Ofițer de stare civilă:
ELENA CĂRBUNE

Informații
Invatamant
CUIBUL VISURILOR
Cultura
Sport

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Login T. Berende, Ilie Hoza, Liviu Ursa, Macavei Al. Macavei, Mircea Prahase
Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Ieronim Andronesi (SUA)
Corectură: Mircea Prahase
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul **Cuibul visurilor** Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD
Machetare: Icu Crăciun
Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrita
str. N. Titulescu, nr. 18, tel. 223.201 ISSN 1224 - 643

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Liviu Rebreanu

Director: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRITA-NĂSĂUD ȘI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL VIII Nr. 3 (58) *** AUGUST 2003 *** 8 PAGINI *** 9.500 LEI

LECTIA DE ISTORIE A LUI LIVIU REBREANU ÎN PLENUL ACADEMIEI ROMÂNE DIN 29 MAI 1940 (2)

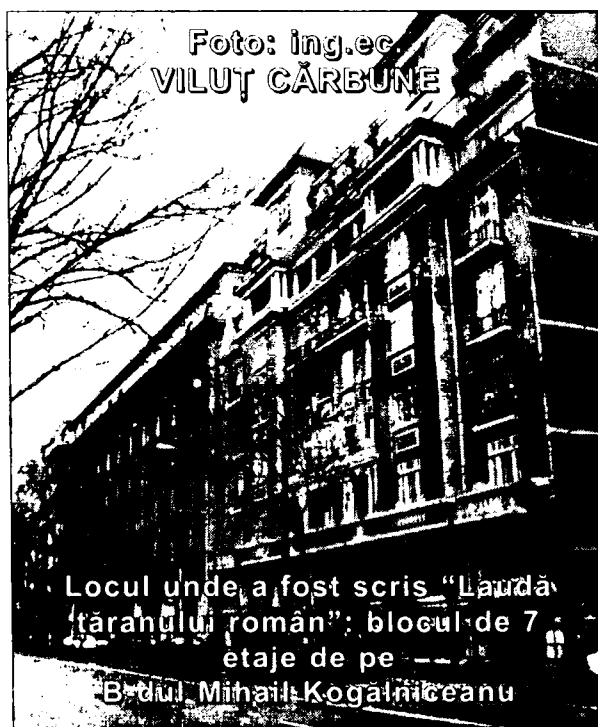

Foto: Ing.ec.
VILUȚ CĂRBUNE

Locul unde a fost scris "Lauda
țaranului român": blocul de 7
etaje de pe
B-dul Mihail Kogălniceanu

(1) „Istoricii, inclusiv cei români, nu se prea înteleg între dânsii când este vorba de trecutul nostru, într-o privință totuși sunt de acord cu toții, anume că aici, la noi, pe pământurile noastre, se face agricultură de vremuri imemorabile. Dar existența agriculturii presupune existența țaranului.” **Remarcă necesară (!)** Destul de recent (în anul 2000), savanții arheologi englezi (Cambrige, Oxford), americani (SUA, Los Angeles) și germani au ținut o conferință științifică, chiar pe tema **nașterii agriculturii în Europa**, dedicând întreaga desfășurare, de câteva zile a a conferinței, **purătorilor culturii SCHELA CLADOVEI** (zonă dunăreană a Porților de Fier; actualmente localitatea Schela Cladovei fiind localitate componentă a municipiului Drobeta-Turnu Severin), care **primii în Europa** au trecut, treptat, în epoca paleoliticului final, de la faza de **culegători** ai unor cereale spontane, la faza de **cultivatori** cu mijloace primitive a plantelor, apoi la **cultivarea selectivă a gramineelor de tip cerealia la sfârșitul mileniului 7 î. H R**, ulterior, neoliticului (6000-2700 î. H) demonstrând importanța saltului făcut de cultura **Schela Cladovei**.

(2) „Nu știu când a apărut în istorie țaranul așa cum îl definește știința de azi, adică omul care cultivă pământul din moși-strămoși și care se simte legat de pământ prin rădăcini adânci”.

(3) Mulți învățați consideră **nașterea și începuturile neamului românesc** drept o enigmă sau un miracol sau în sfârșit ceva inexplicabil prin **obișnuitele metode istorice**. Este, fără îndoială, o minune cum a rezistat și a persistat aici poporul nostru, în mijlocul tuturor uraganelor.

Dar țaranul român, existența lui permanentă pe aceste plaiuri, poate deslega taina aceasta și altele care ne privesc. Țaranul e începutul și sfârșitul. Numai pen-

tru că am fost neam pașnic de țărani, am putut să ne păstrăm ființa și pământul”.

(4) „Țaranul” nu pleacă nici de voie, nici de nevoie. El n-are unde să-și mute sărăcia pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbore smuls din rădăcini. De aceea **țaranul e pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului național. Și dacă e așa în general de ce n-ar fi și pentru țaranul român, a cărui dragoste de pământ e mai mare și mai naturală decât a altora?** Căci pentru țaranul nostru **pământul** nu e un obiect de exploatare, ci o **ființă vie**, față de care nutrește un **sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ** ca o plantă fermecată care nu se poate stărpi în vecii vecilor. De aceea **pământul e însuși rostul lui de a fi. Pământul are un glas pe care țaranul îl aude și-l înțelege. E < sfântul pământ inspirator > care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și sesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele** cu care ne prezentăm azi în lume. **Pământul acesta parcă nu poate produce decât numai Români.**

(5) „Astfel, **destinul pământului care ne-a născut și ne-a crescut a trebuit să comande și destinul dezvoltării neamului nostru.** El ne-a impus multe veacuri de-a rândul o existență aproape vegetală, o existență de chinuri și umilinti pe care numai țaranul o putea îndura. Cu cât se înmulțeau suferințele și treceau vremurile, țaranul român s-a îndărătnicit în răbdare.

Dragostea lui de pământ s-a învârtoșat. **Țarina se amesteca neconștient cu cenușa și oasele înaintașilor, iar văzduhul se umplea cu umbrele și sufletele lor până în țării. Nimeni nu-l mai putea clinti din loc, nicio putere și nicio schinguire... REZULTATUL? ROMÂNIA actuală cu DACIA de odinioară SUNT CONGRUENTE nu numai în privința configurației geografice ne aflăm încă în granițele ROMÂNIEI MARI la data rostirii Discursului (!), n.S-C.V.] dar și a configurației etnografice românești.** Acest fapt singur, această evidență bătoare la ochi ar trebui să puie pe gânduri, dacă nu să-i desarmeze, pe **apostolii interesați ai discontinuității românești în propria noastră țară. Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decât existența aceluiași popor, pe aceleași locuri, după două mii de ani? Inexplicabilă ar fi tocmai discontinuitatea.** S-au văzut popoare mutându-se în altă țară, se cunosc popoare cari au dispărut cu totul, dar un **popor care să dispară și să se risipească pentru a reapărea, peste multe sute de ani, exact în locurile pe care le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întâmpla decât în anume MANUALE ISTORICE CU TĂLC.”**

(va urma)

Dr. VALER SCRIDONESI-CĂLIN

ERATĂ

În motto-ul 1, din nr. trecut, în loc de "Au zdrobit a vieții uriaș" se va citi "Au zdrobit a vieții veche uriaș"

Redacția

ACADEMIA ROMÂNĂ

După timp îndelungat de omisiune a valorilor spirituale până și din informația publică de specialitate, după încremenirea porților instituției de consacrare a învățaților națiunii, la Academia Română normalizarea vine treptat, dar vine...

La tipărirea cărții **Academia Română 1866-1996. Academicienii năsăudeni și bistrițeni**, în deceniul trecut, realitățile erau îngrijorătoare privind prezența conjuđenilor în forumul cultural cel mai înalt al țării. Deși dezghețul începuse evident, nu erau semne de a ajunge curând la cei atâta vreme neluăți în seamă și parcă uitați. Trecuseră 31 de ani de când fusese ales (1965) membru corespondent profesorul Leon Daniello, trecuseră 8 ani de când se stinse (1998) ultimul academician de sorginte năsăudeană, profesorul Tudor Bugnariu. Cei de mult îndreptățiți la fotoliile luminaților cărturari îmbătrâneau și pe rând se stingeau; pentru ceilalți fără a mai fi nădăjdi apropiate de investiții academice. Erau Absenți din majestuoasa instituție în care bistrițenii și năsăudenii au fost încununați cu titlul de membri ai ei încă la un deceniu de la înființare, lista deschizându-se la acea dată cu Grigore Silași și Iacob Mureșan, în aceeași sesiune din 1877. Neîntrerupt un secol învățații noștri au fost prezențe de marcă în Academia Română. Din spiritualitatea românească formată în școlile acestor ținuturi grănicerești, și care indiferent de raporturile de descendență, originea, profesiunea etc, modelați în specificitatea ei și în nobilă conștiință națională și a latinității, reprezentând-o, 23 de nume care au fost onorate cu calitatea de membri și au onorat la rândul-le, prin știință și conștiință, conclavul învățaților neamului. Nici după alți aproape 8 ani de la semnalarea în cartea amintită a acestui hiatus, situația nu era schimbată. Neîndreptățirea în aprecierea meritelor, ca și mahnirea față de neluarea în considerare a valorilor revărsate și peste fruntrii, pe care le-am exprimat în presă la modul interogativ și obstinant în paginile publicației „Tribuna ideilor” (nr. 34/2003) din Năsăud.

Dar foarte recent dreptatea și recunoașterea de distinși învățați, cu rafturi de cărți, se făcu. Târziu... dar mai bine decât niciodată (căci în primul caz omul a împlinit 90 de ani, în al doilea-77); ceea ce, conform regulamentului în vigoare, a impus alor noștri statutul core-spunzător de academician.

În baza sufragiului Adunării Generale a Academiei Române de la București, din 21 iulie 2003, „cinci personalități clujene au devenit membri ai celui mai înalt for de știință și cultură” al României. Dintre aceștia, doi sunt năsăudeni prin origine, instrucție școlară și avânt intelectual de tradiție și creație în persoana juristului TUDOR DRĂGAN și a istoricului DUMITRU PROTASE, care au fost aleși Membri de Onoare ai Academiei Române.

Cu aceste două nume sporește la 25 numărul celor care au reprezentat și reprezintă în continuare spiritul devisei Virtus Romana Rediviva.

Cluj-Napoca, 24 iulie 2003

TEODOR TANCO
Laureat al Academiei Române

Cartea

A DOUA CARTE DUPĂ BIBLIA: PATERICUL

Anul 2003 este, fără îndoială, un an editorial remarcabil. Iată, în martie, a apărut „cea mai adevărată, cea mai umană și mai substanțială carte după **Biblie: Patericul**” (p.22) („sau apoftegmele părinților din pustiu” colecție alfabetică, text integrai, traducere din greaca veche, introducere și prezentări de dl. CRISTIAN BĂDILITĂ, ed. Polirom, 378 pp.). Așadar, **Patericul** cuprinde, în principal, povestiri din viața avvelor care au trăit în secolele IV și V, după Christos, în Egipt, contravertiți la singurătate veșnică pentru preamărirea cuvintelor și faptelor lui Iisus, departe de lume și civilizație, în mijlocul pustului sau în creierul munților. Aceste pilde de viață spirituală și cuvinte de învățătură au fost scrise fie de ascetii înșiși, fie de ucenicii lor mai mult pentru a fi exemple, modele de viață pentru cei care s-au lepădat de plăcerile lumesti și au dorit să le urmeze cu un mai mare zel decât a ieși din anonim. Precizez faptul că aceștia au trăit cu mai bine de jumătate de mileniu de Marea Schismă din 1054.

În chinovie sau isihat vor cunoaște adevărata purificare cu condiția să asculte fiecare de avvele său. Fuga de lume, specifică isihaștilor, practicând rugăciunea și dezlegarea simbolurilor biblice, este ocupația lor cotidiană. Unii împleteau coșuri sau funii pe care le vindeau negustorilor (vânzarea sau cumpărarea de alte produse se făceau fără târguială), alții lucrau fitile de lampă sau site, alții aveau mici grădini de zarzavaturi (cât să poată supraviețui), alții copiau **Biblia**; în orice caz, mai multă penitență decât abundență, totul în numele pocăinței, al cumpătării, al sacrificiului total pentru credința creștină. Amintesc aici celebra apoftegma a lui Agathon, cel care a ținut trei ani o piatră în gură pentru a se desprinde să tacă smerit: „Dacă aș găsi un lepros, să-i dau trupul meu și eu să-l iau pe al lui, aș fi tare fericit. Aceasta este iubirea cea desăvârșită” (p.74).

Fiecare cuvânt al înțelepților din **Pateric** te zidește spiritual. Disprețul lor pentru tot ce este lumesc și păzirea continuă a minții și inimii te înfioară gândindu-te la câte greșeli poate să facă omul pe Pământ. Grija pentru cele lăuntrice (fructele pomului) ocupa primul loc în activitatea acestor călugări, deși nu neglijează nici truda trupeză (frunzele pomului). Stăruința autarhică în rugăciune va duce la dobândirea păcii sufletești. Tâlcul vorbelor și faptelor sunt roditoare. Cine le citește va avea mintea liniștită și va găsi răspuns la majoritatea întrebărilor umanității, deși, vorba uneia dintre avve: „una este măsura lui D-zeu și alta măsura oamenilor”. Dobândirea virtuților se face prin mare pază a rațiunii și a poftelor, dar și prin numeroase încercări, necazuri și ispite.

Cu alte cuvinte, zdrobirea gândurilor rele (sau mortificarea acestora) și tăierea dorințelor reprezintă primul pas spre mântuire.

Cine nu crede în miracole nu este creștin. Din cei aproximativ 130 de sfinți, arhiepiscopi, avve, amme, preoți, fiecare își are personalitatea sa: unul este cunoscut prin asprimea vieții ascetice (Achilos), altul prin blândețe (Ammonas), alții erau vestiți prin virtutea discernământului

(Agathon, Evagrie), altora le fusese dăruită harisma citirii gândurilor (Arsenie, Eulogios), unul căpătase puteri taumatrugice (Ammun Nitriotul); taumaturg este și avva Visarion, care, asemenea lui Moise, a transformat apa sărată a mării în apa potabilă, a traversat un râu mergând pe valuri, a oprit Soarele în loc, a stat patruzeci de zile și nopți în picioare, printre mărăcini, fără să doarmă (p.99). Macarie Orășeanul, Veniamin și Isidor de la Sketis au primit harisma vindecării, Ghelasie, Milesios și Spiridon au primit harisma învierii (pp. 106-107; 204; 346-347); avva Daniel are harisma exorcizării, avva Iacob a prieteniei cu focul, reușind să îngenuncheze și să se roage lui D-zeu în mijlocul flăcărilor; la rândul său, avva Koprîs făcea și el minuni: vindeca bolnavi, alunga demoni, înfăptuia miracole (a transformat nisipul unei regiuni în pământ fertil), iar avvele Pavel cel Simplu și Macarie au primit harisma alungării duhurilor rele, a vindecării și profeției. Model de ascultare este și avva Marcu, ucenicul avvei Silvan, iar avva Marcu Egipteanul, pe lângă faptul că era foarte smerit, cunoștea pe de rost **Biblia**, asemenea avvei Serapion. Avva Pambo avea darul prezivunii și disprețuia banii, iar avva Pavel prindea cu mâna șerpi veninoși, scorpioni și năpârci și-i rupea în două.

Citirea **Patericului** poate fi primul leac în clipele când simți că întristarea te tulbură sau te copleșește; iar în ce măsură, durerea folosește sufletului ne-o spun astăzi și cărțile-mărturii ale foștilor deținuți politici din regimurile comuniste. Bine ar fi fost ca ei să nu fi avut de îndurat supliciile la care fuseseră supuși.

Prin sfinții părinți, viața nu are mare preț; avva Ghelasie este amenințat că va fi ars; schismaticii adepți ai lui Teodosie chiar au strâns lemne în jurul lui, amenințându-l că-l vor aprinde, dar el nu cedează încât este slobozit văzându-i zelul drept-credincios. Și asta numai pentru că îi recunoștea ca episcop al Ierusalimului doar pe Iuvenal, nu pe Teodosie; avva Dulas a suportat acuzațiile calomnioase și a murit după bătăile primite, acuzat fiind că a furat niște vase din biserică, până a fost prins adevăratul vinovat; în ceasul morții le mulțumește preoților și le promite că se va ruga lui D-zeu ca să-i ierte. Avva Zenon își începea rugăciunile pentru mântuirea sufletului dușmanilor săi; altul, avva Teodor, refuza să vorbească pentru că, în opinia sa, „cel căruia îi place să se laude cu vorbele altuia este un negustor” (p. 143).

Semerenia și noblețea lor sufletească învinge până și demonii. Fuga de gândurile rele și vătămatoare, condamnarea acestor „scăderi” este organică. Isihastul intra în dialog cu gândul său ca și când acesta ar fi viu. În esență, **Patericul** poate fi socotit și o normă în folosul călugărilor, dar și nouă, acestora, păcătoșilor. Pentru a deveni destoinic, omul trebuie să stea de veghe împotriva lui însuși „în toate”, iar mintea să trudească psalmodind împreună cu trupul. Întrebat, odată, avva Ioan cel Pitic ce este un monah, acesta răspunde: Trudă. Monahul trudește pentru orice lucru” (p.168). Monahul

caută fapta pentru că aceasta rodește, nu vorbele. El fuge de tihna acestei lumi, de poftele cărnii, atât la propriu cât și la figurat, practică un regim de asceză radicală, disprețuiește bogăția, ajungând până la pierderea simțului răutății; și toate acestea, fie că trăiește cenobitic, fie anahoretic.

Printre laitmotivele avvei Macarie se numără și acela de „a nu-ți judeca aproapele”, iar al avvei Matoes era „să-l lauzi pe cineva mai mult decât pe tine însuși”, primul greu de atins, dar îndeplinirea celui de-al doilea nu mi se pare o performanță. Mi se pare firesc a-ți recunoaște limitele și a le aprecia ale celui mai inteligent și mai harnic. Ruperea artagului din noi și examinarea de sine toată viața sunt alte precepte pe care trebuie să le urmeze un călugăr. El diferențiază patimile sufletului de problemele spirituale; primele sunt importante și trebuie să se îndreptate, celelalte sunt pur teoretice, secundare. Pentru avva Pimen uneltele vieții de monah sunt: sărăcia, chinul, strâmtorarea și postul; neagoniseala este reprezentată de Noe, chinul de Iov, iar discernământul de Daniel.

Toți acești părinți au învățat gura ce se afla în inima lor; astfel, au reușit să se elibereze de lume cu lucrurile sale nefirești: mânie, furie, invidie, ură și vorbirea de rău a fratelui. Interpretările pe care le dau unor sintagme biblice sunt cu totul inedite (a se vedea avva Pimen cu „Cine are o haină s-o vândă și să-și cumpere o sabie” - Luca: 22,36; „Mărturisește ce-au văzut ochii tăi” - Proverbe: 25, 7 sau „Loveam leul și sugrumam ursul” - Samuel: 7,35). Definiția ipocritului (de la Matei: 7,3: „De ce te uiți la paiul din ochiul fratelui tău, când, iată bărna din ochiul tău”) a avvei Pimen, ale cărei apoftegme (în număr de 209) cuprind 1/5 din **Pateric**, este sublimă: „un ipocrit este acela care-l învață pe aproapele său un lucru la care el încă n-a ajuns”. Același avva ne spune că în zadar am ținut posturile, dacă n-am învățat să ne alungăm mânia. Ținându-ne departe de amintirea răului și de trufie câștigăm o parte din virtute. Impresionantă este stăruința avvei Sisoe pe lângă D-zeu când ucenicul său este bolnav și se roagă: „D-zeule, vrei, nu vrei, nu te las până nu-l vindec” (apoftegma 12, p. 328). Bineînțeles că tânărul s-a vindecat. Virtutea acestui sfânt, intrat și în folclorul românesc, atinge desăvârșirea când învie copilul unui mirean (vezi apoftegma 18, p. 329-330). Oamenii ale căror faimă întrece fapta sunt de-a dreptul compătimiti (vezi apoftegma 10 a avvei Simion, p.340). Căierea sufletelor prin suferință este practică de către cei care au ales solitudinea, asceza. Virtuții fug pe ascuns dintre oameni pentru a nu fi lăudați. Cele mai condamnate vicii, mai biciuite, din **Pateric**, sunt bărfă și curvia. Sfinții părinți ne sfătuiesc să ne scrutăm conștiința pentru că prima poate fi învinsă repede, dar cea de-a doua poate duce la moartea trupului.

Prin traducerea acestei cărți, dl. CRISTIAN BĂDILITĂ ne-a dat prilejul de a ne cunoaște mai bine și de a deveni mai buni.

ICU CRĂCIUN

Soliloc în ziceri înțelepte

Tăcerea nu e echivalentă cu muțenia. Tăcerea înseamnă o prudență mare, controlată, asupra a ceea ce spui. „Si tacuisses philosophus manssises”, dacă tăceai, filosof rămâneai - spunea Boetius.

Dacă ai fi înzestrat cu atâta minte spre a putea să vorbești bine când vorbești și dacă, în același timp, ai dispune de judecata trebuitoare pentru a ști să taci când e de tăcut - ai înălțura orice început de insolentă. În copilărie nu prea pricepeam un sfat al tatei „Măi, dacă crezi că are să te ia gura pe dinainte, mai bine ia o gură de apă când te trezești dimineața și n-o da afară decât sara când te culci iară”.

În înțelepciunea populară întâlnim îndemnuri ca acestea: „Tăcerea e ca mierea, gura spartă e ca fierea”. Să ști întotdeauna să spui când, ce, cât, cui, unde și cum trebuie.

Nu-mi mai amintesc cine mai spunea că omul are nevoie de numai doi ani să învețe să vorbească și de tot restul vieții ca să învețe să tacă. Într-o eventuală gălceavă, înțeleptul tace primul, căci unde toți vorbesc se aude doar cel ce tace. „Când nu înțeleg, prefer să tac”, glăsuia anticul Sofocle. Așadar, mai bine să-ți pară rău că ai tăcut decât să regreți ce ai spus. Francezul Rivarol a lăsat vorba „La parole est d'argent, mais le silence est d'or” - vorba e de argint, dar tăcerea e de aur.

Cei vechi considerau tăcerea ca o divinitate. Grecii, de pildă, și-o reprezen-

tau prin statuia unui copil cu degetul pe gură, de unde și zicerea populară: pune-ți lacăt pe gură” Favete linguis!” - păziți-vă limba, sfătuiește Horațiu. **Tăcerea-stima femeilor.**

Vlahuță al nostru, un gânditor nedescoperit destul, scrie: „Tot ce creează tace. Natura își deschide florile ei în cea mai adâncă tăcere. Numai distrugerea vrea gălăgie. Nu e, oare, războiul cel mai mare zgomot pe care-l face omul pe pământ?” (Am adăuga noi: dar nesfârșitele pâlăvrăgeli electorale?)

Ultimele cuvinte pe care le rostea Hamlet, rănit de moarte: „restul e tăcere...”

Dar oare nu absolutizăm virtuțile tăcerii în dauna cuvântului și a puterilor acestuia? Există în gândirea omenească îndemnul la echilibru între cei doi poli ai problemei „Cea mai mare-nvățătură/ Să taci din gură”. „Vorbește puțin, ascultă mult. „Totul e să știi să ascuți” zicea Rebreanu. Unele ziceri condamnă supralicitarea tăcerii cu orice preț;

„Nu te încrede în cel tăcut”. „În oala acoperită nu poți ști ce zace...”

Avem nevoie de cuvânt, care uneori, e mai valoros totuși, decât tăcerea. Taci, și spune mai mult decât tăcerea. Oricum, există o adevărată artă a tăcerii pe care omul o învață mai ales din suferință.

Să încheiem printr-o genială zicere românească, un alt îndemn la cumpănire: „Gura îndulcește, gura amărește!”

ION DELAMARGINE

A TĂCEA. TĂCERE

Istorie

Maieru - File de monografie (29)

Înființarea școlilor triviale în 1764, mai întâi la Năsăud, Maieru și Monor, iar în 1786 în alte două comune grănicerești: Zagra și Prundul Bârgăului, poate fi apreciată ca una dintre cele mai strălucite izbâzi culturale din epoca grănicerească (1763-1851). Un moment istoric de referință pentru românii transilvăneni. Conform unei statistici din anul 1814¹ triviala din Maieru era frecventată de 44 de elevi, a doua după cea din Năsăud.

În anul 1816, școala trivială din Maieru va fi strămutată la Sângeorz, iar cea din Năsăud, la Telciu. În ultimii ani ai graniței năsăudene funcționau în district un număr impresionant de școli „poporale”, anume 50, preluând experiența înaintată pentru acea vreme a învățământului „trivial”. Denumirea completă a acestora era: „școli populare naționale” (National Gemeinde Schule). Practic, fiecare localitate a regimentului avea școală proprie, cuprinzând laolaltă aproape 2000 de elevi. Dovadă că acest tip de școli era atractiv pentru populație și însemna, pentru acea epocă, cea mai eficientă sursă de culturalizare.

De remarcat pe lângă „fondul de provente” necesar pentru construcții de localuri de școală, la inițiativa luminatului cărturar Ion Marian s-a construit câte un „fond scolastic comunal” (Gemeinde Schul-fond) pentru plata salariilor la învățători, materiale didactice, manuale și rechizite².

În prima etapă a grănicerizării nu putea fi vorba de o cuprindere generalizată a copiilor de vârstă școlară. Alături de micii școlari, puteau fi văzuți adesea și adulții. Abia în etapa finală a regimului de graniță s-a ajuns ca toți purtătorii de arme să știe scrie și citi.

Școlile triviale se bucurau de largă reputație în împrejurimi, datorită în primul rând regimului cazon care le caracteriza. Așa cum bărbații puteau fi văzuți cu coasa și cu pușca mereu asupra lor la munca câmpului, copiii veneau de la școală în pas soldătesc, cu pușculița pe umăr, datină continuată cu bătele până în preajma secolului XX, cu mult după desființarea regimentului. Ordinea și disciplina din școlile triviale l-au impresionat adânc pe scriitorul moldovean George Sion, cu prilejul unei vizite în anul 1848. Regretăm că spațiul nu ne permite să-i cităm impresiile.

Se cunosc puține date despre „triviala” din Maieru, deoarece toată arhiva ei a ars în timpul revoluției din 1848-1849 odată cu vechiul local al școlii. N-am avut șansa pe care Monorul, de pildă a avut-o, de a se păstra un prețios document manuscris cuprinzând date despre școala monoreană³. Totuși, prin grija academicianului năsăudean Virgil Șotropa, se păstrează unele informații privitoare la școala noastră din acea epocă. Unele date le-am cules din tradiția orală.

Cum am mai spus, motivele strămutării la Sângeorz a trivialei măierene încă nu sunt suficient cunoscute. Un motiv ar putea fi schimbarea reședinței comandamentului de companie grănicerească.

În cei 50 de ani de existență, școala trivială a lăsat urme adânci în viața satului, în închegarea sentimentelor de prețuire și respect față de lumina învățării. Din surse documentare destul de vagi se știe că primul dascăl „trivial” în Maieru a fost „popa Cosma din Marmația”, între anii 1764 și 1772, pomenit într-un act al episcopului de Rednic, în 1766. El a fost destituit pentru că n-a vrut să treacă la biserica Unită, și înlocuit cu un alt dascăl numit de către comandamentul militar. Numele acestuia nu se cunoaște.

Din memoriile scrise de învățătorul Demetriu Boșca-senior (1890) și comentate de Emil Boșca-

Mălin⁴, rezultă că în anul școlar 1804-1805 a fost numit ca „dascăl tânărul subofițer Nicolae Istrate”, care a funcționat până în anul 1816, anul mutării școlii la Sângeorz. Se spune că acesta și-a îndeplinit misiunea cu un zel memorabil, dublat de un pronunțat simț practic și gospodăresc. Refuză să se mute cu școala în localitatea vecină, preferă să-și servească în continuare satul și „să-și vadă de găzdușag”. Este numit jude al comunei, „... el a fost dintâiu care a îndrumat pruncii pe calea științei și a bisericii, vreme de mai bine de 15 ani, până în 1838, când se retrage, slăbitu de puteri. Moare în iarna anului 1848, la 9 ianuar, fiind înmormântatu în cimitirul bisericii cele din deal”⁵.

Tot din spusele bătrânilor aflăm că localul școlii care a fost ars în anul 1849 de insurgenții maghiari se găsea exact pe locul pe care în anul 1961 s-a clădit localul nr. 2 al școlii actuale. Înainte de 1949 se făcea școală „prin casele gazdelor” pe care le închiria comuna. Muzeul păstrează câteva piese din această veche școală.

De remarcat că printre cei mai străluciți școlari ai trivialei noastre s-a numărat și viitorul poet Vasile Fabian Bob, asupra căruia vom reveni.

Păstrăm în muzeul „Cuibul visurilor” unicul manual de geografie folosit de Nicolae Istrate, tipărit în chirilice, numit „Icoana Pământului” (o geografie a continentelor), pe al cărui copertă roasă de vreme, sunt notate „numele abonaților prenumerați ai acestei cărți Iacob Popu, Toader Cărbune, Ileana, Măriuca și Titiana Cărbune, care tăte știu a scrie și ceti bine”.

Ne permitem să constatăm ca merit deosebit al școlilor grănicerești, pilduitor pentru noi, era accentul deosebit care se punea pe cultivarea deprinderii de a scrie cât mai frumos. Unele scrisori, documente etc. conservate în muzeul nostru, sunt scrise într-o excelentă caligrafie. Se acordă atenție și laturii practice a învățământului mai ales după reformele introduse de vestitul Ion Marian. Astfel, se dădeau noțiuni de pomicultură, apicultură, agrimensură etc. Spun bătrânii și unele documente scrise că un fecior n-avea voie să se însoare înainte de a fi pregătit să răspundă unui foarte serios chestionar agricol-gospodăresc și înainte de a avea plantați de mâna lui un anumit număr de pomi fructiferi.

Printr-o hotărâre nepopulară, contrară voinței reprezentanților comunali ai grănicerilor, școlile triviale vor fi desființate pe rând. Cu toate acestea, tradiția lor, asupra căreia vom mai reveni la ioc potrivit, se prelungește până târziu. Prin urmare, fără să exprimăm, deocamdată, niște concluzii aprofundate, apreciem la modul general că aceste școli au contribuit în mod hotărâtor la dezvoltarea învățământului românesc, în ciuda tuturor vicisitudinilor vremii, într-un ținut mereu amenințat de politica șovină a guvernanților străini.

Ele și-au adus un aport deosebit la consolidarea conștiinței naționale, a unității politice și sociale a populației românești. Au sporit prestigiul cultural al acestui colț de țară care, în spiritul unei concepții realiste față de rosturile adânci ale școlii, a dăruit țării remarcabili intelectuali și creatori de valori.

Bibliografie:

1 Gölner, C., *Regimentele grănicerești din Transilvania*, Ed. Militară, București 1973, p. 168;

2 Șotropa, V., *Districtul grăniceresc năsăudean*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, pag. 131;

3 Vezi Teodor, Tanco, *Pagini alese din istoria Monorului*, Ed. VRR, Cluj-Napoca, 2001, p. 209-211;

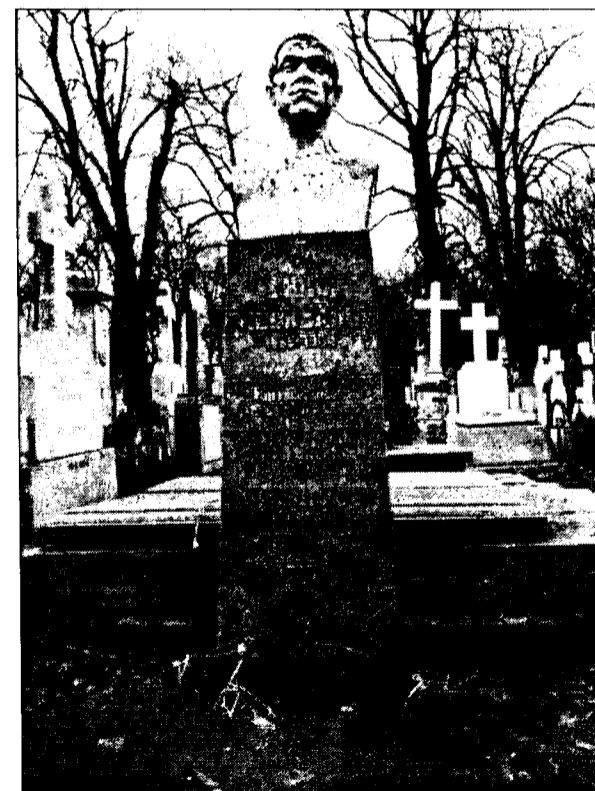
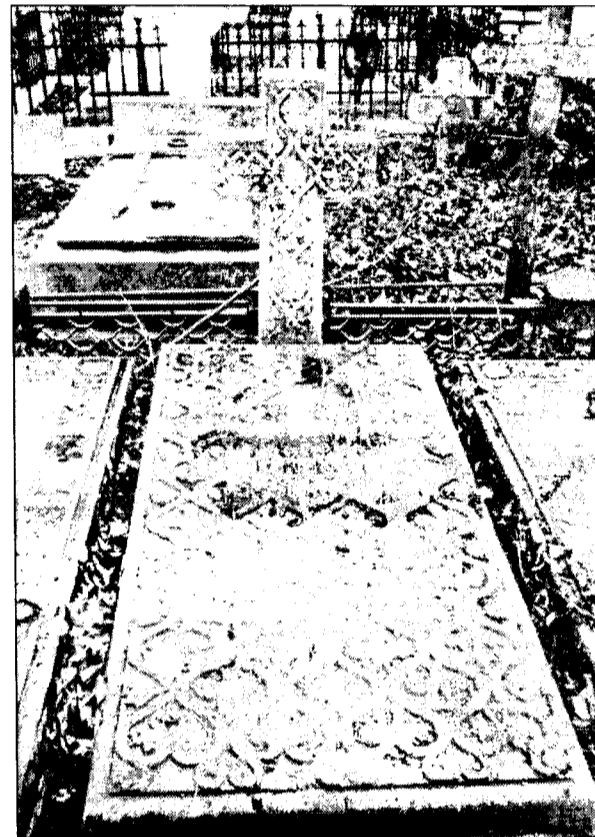
4 Boșca, Emil-Mălin, *Spicuri din trecutul unui sat grăniceresc*, Buc., 1945, Ed. A.S.S.N., pag. 65;

5 Ursa, Sever, *Monografia Școlii generale de 10 ani din comuna Maieru, județul Bistrița-Năsăud*, lucrare în manuscris, Maieru, 1971;

Vezi și Mureșianu, Mircea, *Districtul grăniceresc năsăudean, studiu de geografie istorică*, Ed. Presa universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pag. 202-206.

-va urma-

SEVER URSA

Pe fața soclului statuii lui Liviu Rebreanu din cimitirul Belu (Șerban Vodă) este inscripționat epitaful: „... Ion încet, cucernic, fără să-și dea seama, se lăsă în genunchi, își coborî fruntea și-și lipi buzele cu voluptate de pământul ud și-n sărutarea aceasta grăbită el simți un fior rece, amețitor...”

Presa năsăudeană

Reviste pedagogice școlare năsăudene (5)

Fusese nevoie și de un astfel de calendar cultural-educativ, împlinind și mai mult existența ținutului năsăudean pe calea afirmării noastre naționale.

Și pentru că subtilul este urmat de mențiunea „Anulu I”, ne-am fi așteptat la o continuare a editării unor calendare și în anii următori. Au trecut însă 17 ani pentru ca intenția să devină realitate. Vor fi cântărit greu efectele asupririi dualiste, dar motivul principal al întreruperii fusese, credem, transferul Preparandiei de 2 ani din Năsăud la Gherla și plecarea, apoi, a lui Vasile Petri la Deva și Sibiu (1870-1871-1880). Un nou calendar, sub titlul „Calendaru Pedagogicu pre anulu ordinariu 1885. Urmatu de Almanachulu Reuniunii Mariane”, va apărea în Editura << Reuniunii Mariane >>”, la Imprimeria „Aurora” p.A. Todoranu din Gherla (1884), tot în scriere etimologizantă. Astfel, acest calendar este o emanație a „reuniunii învățătoarești gr. cat. << Mariana >>”, urzită la 17 decembrie 1872 în Năsăud (cuprinzând învățătorii din Vicariatul Rodnei, din Tractele protopopești Bistrița și Budacul Român), al cărei statute au fost aprobate de guvern la 15 februarie 1876.

Pe lângă informațiile calendaristice inserate, cum sunt: cronologie13), sărbători, astronomie, meteorologie, târguri, îndreptar financiar, monedă și poștă, se publică pe spații largi articole și studii de didactică și metodică, date despre mișcarea învățătoarească din ținut, comentarii privind scopul și rolul școlilor populare, evocări ale unor personalități pedagogice năsăudene, literatură (poezie și traduceri), varietăți (anecdote și curiozități), cataloage de cărți și reclame, pe un total de 12 file și 56 de pagini 14). Sunt de amintit titlurile: Clement Grivase (inv. Nepos), „Însemnătatea dezvoltării simțului estetic în educație și mijloacele referitoare spre ajungerea acestui scop” („tratat teoretic” ținut în Adunarea generală a „Reuniunii învățătoarești gr. – cat. << Mariana >>” de la Rodna Veche, din 25-26 mai 1884, pag. 1-14); Mihai Domide (inv. Sângeorz-Băi), „ce poate face școala populară pentru lățimea culturii pământului în acest ținut?” (disertație ținută în aceeași adunare generală de la Rodna Veche, pag. 22-32); Iuliu Pop (inv. Rodna Veche), „Industria domestică, însemnătatea ei. Ce și cum ar fi de a se propune din aceasta în școlile noastre populare?” (pag. 33-40); Ieremia Șorobetea (inv. Sângeorz-Băi), „În cât poate învățătorul și afară de școală contribui la înaintarea culturală și materială a poporului” (de unde se deduce că prin înființarea de biblioteci în școli și la sate, evidențindu-se și mijloacele prin care s epot obține fonduri, pag. 40-45). Ne sunt apoi furnizate date despre prima ședință, de constituire propriu-zisă, a „Reuniunii învățătoarești gr.-cat. << Mariana >>”, din 2 iunie 1878, de la Năsăud, cu referiri la comunicările prezentate și lista membrilor ei (pag. 14-17), o scurtă bibliografie nesemnăată, cu titlul „Basiliu Nașcu” (pag. 17-19), iar dintre „varietăți” reținem: „Cum se renumerează disciplina riguroasă” (despre ducele Wallenstein, general și om politic de origine cehă, participant la Războiul de 30 de ani, 1618-1648, pag. 45-46), „Tea ieftină” (pag. 46), „Datină curioasă” (anecdota, pag. 46), „Cea mai mare carte din lume” (pag. 46-47), „Cea dintâi perucă” (pag. 47-48), „O minciună domnească pedepsită domnește” (anecdota vizându-l pe regele Henric IV de Burdon al Franței, pag. 48), „Sinceritate rară” (din viața lui Napoleon I, pag. 48), „Dezvoltarea conceptului << nedreptate >>” (pag. 48), „Cum se cunosc temperamentele?” (pag. 48-49), „Frederic Wilhelm IV, regele Prusiei, și învățătorul sătesc” (anecdota, pag. 49).

Notă: 13. Aici se găsesc date de istorie universală și națională, dintre acestea din urmă amintind numai „De la descălecatul Romanilor în Dacia sub împăratul Traian (la anul 105)=1780 ani”, „De la recucerirea Transilvaniei de către Mihai Viteazul (la anul 1599)=286 ani”, „De la proclamarea României de Regat și a Domnitorului ei de Rege (la anul 1881)=4 ani” etc. Cf. și Vasile Vranău, **Periodice pedagogice năsăudene și rolul lor în promovarea unui învățământ progresist**, „Arhiva Someșană” (Serie nouă), Vol. IV, Năsăud 1977, pag. 145-152.

14. Cf. Georgeta Răduică și Nicolin Răduică, **Op. cit.**, pag. 423; Teodor Tanco, „Calendaru Pedagogicu” 1885, „Op. cit.” la nota 12, pag. 138-141.

(va urma)

prof. univ. dr. IRONIM MARȚIAN

IN MEMORIAM

VIRGIL URECHE

Cine ar fi crezut într-o despărțire atât de timpurie și de neașteptată de colegul și prietenul Virgil Ureche, poienarul?

Nu vom uita niciodată mulțimea participanților și înfiorarea cuvintelor rostite la înmormântarea lui.

Am fost mai mult decât prieteni. Împlinisem împreună proiecte culturale astriste. N-a fost eveniment astrist mai însemnat pe la noi la care Virgil să nu treacă, Dealul Poienii, la Maieru, uneori însoțit de celebrul său părinte, badea Anchidim. Privesc adesea fotografia reprezentând acest triumvirat al familiei sale, trei generații de cărturari: Anchidim, Virgil și Dinu... Trunchiul cu crengile lui de aur.

Avea, indubitabil, o mare vocație a prieteniei și solidarității. Modest și omenos, citea mult, se informa cu temeinicie, scria. Muzeul său, o luminoasă lecție de frumusețe rurală a Poienii. A publicat în multe reviste astriste: Foaia Poporului, Astra Blăjeană, Plaiuri Năsăudene, Astra Dejeană. A susținut și revista „Cuibul visurilor” în care a publicat, de asemenea, recenzii, reportaje etc.

Îmi va fi greu să concep viitoarele drumuri ale Astei fără Virgil.

Vom mai scrie despre dânsul. Deocamdată, facem loc în spațiul prea strâmt al publicației noastre cuvintelor altor doi prieteni ai săi: Ioan Seni, președintele Astei Năsăudene și Ofilat Varvari, monograful actual al Poienii Ilvei, cu relatările lor, care se constituie în mișcătoare scrisori de adio...

SEVER URSA

Pe VIRGIL

URECHE nu l-a pierdut numai familia, prietenii și satul său natal

Poiana Ilvei. L-a pierdut și Asociațiunea Transilvană pentru Litera tura Română și Cultura Poporului Român - A S T R A, a cărui membru fondator a fost încă de la reluarea-activității acesteia, în 1990.

Îmi amintesc de vizitele sale la Năsăud, însoțindu-l deseori pe profesorul Pavel Berengea de la Ilva Mare pentru a se informa și a primi logistica necesară înființării unei filiale ASTRA și pe Valea Ilvelor, a reușit împreună cu cercul său de prieteni, devenind vicepreședintele acesteia. Și-a ocupat un bine meritat loc în această societate culturală, locul omului onest, demn și responsabil pentru ideile și faptele sale. El a contrazis dictonul că „de ia vorbă la faptă este o cale tare lungă”, demonstrând că această cale poate fi scurtă atunci când o activitate este privită cu responsabilitate și oamenii, sunt de bună credință.

N-a lipsit niciodată din cercurile în care s-au hotărât lucruri importante pentru localitatea sa, în special și pentru Valea Ilvelor, deseori. Așa s-au inițiat și s-au desfășurat în această zonă ilveană sesiuni ce-i aveau în centrul atenției pe celebrul lingvist de talie internațională Sever Pop, pe romancierul Liviu Rebreanu, trăitor o vreme pe aceste meleaguri, pe Lt. George Pop din Leșu, pe preotul Ștefan Buzilă și alte personalități ilvene; împreună au valorificat tradiții și obiceiuri locale.

A fost prezent la toate întrunirile anuale ale Astei năsăudene, fie că s-au desfășurat în Valea Ilvelor, fie că au avut loc la Maieru, Salva, Sângeorz-Băi, Beclean, Zagra, Coșbuc, Rebrîșoara, Peldru sau Năsăud. În astfel de întruniri a cunoscut lumea bună a culturii românești, a cunoscut preocupările altor cărturari, dar a fost cunoscut și apreciat și dânsul așa cum se cuvine unui setos și iubitor de cultură.

N-a lipsit de la adunările Asociațiunii pe plan național, fiind prezent la Sibiu, Arad, Sf.Gheorghe, Iași, Brașov, Constanța, Orăștie, Dej, Șomcuta Mare, Blaj și chiar dincolo de Prut, la Chișinău, Hofcin, Soroca, însă tind întotdeauna cu mare folos delegația Astei năsăudene. Ca un semn al clipei hotărâte de Dumnezeu, astăzi - 23 iulie 2003 îl conduc pe ultimul său drum

ASTRA l-a pierdut pe VIRGIL URECHE

și trei intelectuali din Chișinău: profesorii Vasile Țenu și Ștefan Melinte și ing.

Alex. Stanislav care însoțesc un grup de peste 80 de copii din Ucraina și R.Moldova în mirificul nostru plai someșan în cadrul taberei internaționale „Acasă la nai”, organizată și găzduită de ASTRA.

La acțiunile Astei ilvene a reușit să fie onorat, alături de ceilalți aștrști ilveni, de personalități marcante ale Universităților din țară - Gavril Istrate și Alexandru Husar din Iași, Teodor Tanco, I. Barbu-Bălan, Ironim Marțian, Nicolae Trifoiu, dr. C. Mircioiu din Cluj- Napoca, prof. ilvean Feștilă și m.a. Ilvenii au fost onorați prin Virgil Ureche de președinți ai despărțămintelor Astei din țară: prof.Gh. Căpitan (Arad prof.univ.dr. Gh.Pop (Maramureș), prof.univ.dr. Oct.Bologa (Sibiu), prof. Areta Moșu (Iași), prof. Dan Marza (Dej), iar de la Chișinău, președinta Societății Limba Noastră cea Română - jurnalista Valentina Butnaru. Mulți-dintre aceștia i-au trecut pragul casei și mai ales a casei-muzeu pe care o proteja ca pe o comoară. Modelul său a inspirat pe blăjeni (prof. Silvia Pop), pe cei din Țara Zarandului (dr. Fl.Bârnețiu), pe cei din Orăștie (prof. I.Ursu)... Prin dânsul s-a vorbit la superlativ despre locuitorii ilvelor și vrednicia lor, au fost bine cunoscuți în țară, dar și onorați cu oaspeți din afară.

A iubit și respectat lansările de cărți lăsându-i moștenire fiului său Dinu sensibila pasiune a scrisului și editării acestora.

Oare câți cărturari ar trebui să-și pună astăzi activitatea cap la cap pentru a-l egala pe Virgil?! Cu o casă frumoasă, cu o familie respectabilă, cu o livadă de invidiat, cu preocupări de harnic cărturar a fost omul care n-a umbrit degeaba pământul. De aceea credem că-l onorează astăzi pe ultimul său drum sute de prieteni și o galerie strălucită de preoți...

Îl vor regreta ilvenii, îi vor regreta membri Astei. Ne va lipsi tuturor. Fie-i aducerea aminte, plăcută și țărâna ușoară. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească-n pace.

Prof. LOAN SENI,
președinte D. Năsăud ASTRA

UN OM BUN

În 20 iulie 2003, când nu trecuseră decât trei zile de la împlinirea vârstei de 56 de ani, Virgil Ureche ne-a părăsit mistuit de o boala rară. Mulți ani impegat și șef de stație în austeră armata a cefeștiștilor, a știut ca nimeni altul să stabilească relații dintre cele mai bune. Dovada regretul imens lăsat în sufletul colegilor săi. Șuierul locomotivelor care treceau prin fata casei sale, atunci când pleca pe drumul fără întoarcere, erau de un dramatism greu de explicat. Nu am putut și nu pot nici azi să înțeleg cum fluierul: prelung legat de viața lui mi-a provocat durere prin toți porii pielii și o spontană șiroire a lacrimilor. Cred că mereu voi trăi dramatismul acelor clipe, când purtătoarea de vagoane va scoate acel sunet.

Și-a împlinit profesia cu iubirea neostoita, pătimașă, fată de carte, cultura, spiritualitate de înaltă ținută, dragostea de meleagurile natale și patriei.

Omul este măsura faptelor sale. Virgil a înființat un muzeu istorico-etnografic, într-o clădire special construită de el pe moșia sa, cuprinzând obiecte din sat și împrejurimi având și o bogat bibliotecă documentară. A organizat din proprie inițiativă sprijinit apoi și de alți colaboratori manifestări culturale-științifice de ținută. Nu a precupețit timp și bani pentru a participa la numeroase acțiuni organizate de fundații și instituții culturale județene și naționale, venind acasă încărcat de cărți, reviste și ziare, dar mai ales înnobilit sufletește pentru noi „bătălii” în plan local. A colaborat la ziare și reviste județene și a prezentat referate și comunicări științifice. Încă de la reorganizarea ASTREI nu a lipsit la nici un program, făcând parte din conducerea

centrala a acesteia, a Departamentului Năsăud și artiștilor ilveni.

Spunea cineva că nu este greu să ajungi zeu dar și mai dificil pare drumul spre a fi om. Virgil a fost înzestrat de Dumnezeu cu însușirile necesare unui om bun: altruism, bună cuviință, onoare, cinste, bunătate, împărțind puținul sau cu atâta generozitate și nu cerea nimic. A fost un colaborator și un prieten desăvârșit iubea oamenii și viața.

Deși unii l-au frânat din acțiunile sale, Virgil nu era contaminat de acel blestemat virus al răutății și răzbunării. A venit pe lume cu zestrea biblică „cine aruncă cu pietre, tu să arunci cu pâine”. Aura împăcării și iertării iradia în jurul său în scopul îndeplinirii obiectivelor sale.

A iubit și a respectat familia; pe soția profesoara Cătălina și cei doi copii, Tana asistent medical, Dinu, poet și director de editură, pe cei doi nepoți, sora Măria și tatăl sau Anchidim poet-țăran, din a cărui versuri de încheiere la volumul de debut se întrevăd calitățile fiului „Dragostea și iubirea /Timbrează desăvârșirea.”

Draga Virgil, cu inima sfârșită de durere a uriașului cortegiu funerar, mă împac cu soarta că prezența ta trecătoare pe pământ a lăsat un exemplu, un model de Om din care ai dat ce-i mai frumos, epuizându-te prematur. Steaua ta fericită ne va fi mereu ghid pe întortocheatele cărări ale Domnului. Dramaticul șuier al locomotivelor ne va însoți pretutindeni.

Adio, prietene!

OFLITAT VARVARI

Istorie

BREVIAR CULTURAL

TABĂRA INTERNAȚIONALĂ „Acasă la noi”, organizată de ASTRA Iași (președinte prof. Areta Moșu) și Despărțământul Năsăud (președinte prof. Ioan Seni) a fost, sub toate aspectele, o reușită culturală și umanitară. Găzduiți în câteva localități năsăudene s-au bucurat din plin de ospitalitatea gazdelor și de frumusețea locurilor, în jur de 100 de copii, adolescenți și educatori, frați de peste Prut, din localitățile Pogănești, Borisovka, Căușini, Chișinău și din Iași au sosit la Maieru, luni, 21 iulie, de au vizitat muzeul „Cuibul visurilor” și comuna. Au fost întâmpinați cu căldură și aleasă ospitalitate, oferindu-li-se dulciuri și revista „Cuibul visurilor”.

„CUNUNA MAIERULUI”, ansamblul nostru folcloric, care în anul viitor va împlini frumoasa vârstă de 40 de ani, inițiator prof. Sever Urșă, desemnat cu premiul I la Festivalul județean „Zestrea Satelor” (iulie, 2003), a reușit recent (1 august) un minunat succes artistic în cadrul concursului din Festivalul Cântecului și Dansului Popular Românesc de la Mamaia obținând premiul III din cele zece ansambluri selecționate din întreaga țară. Merită toate laudele toți membrii ansamblului pentru reușita transpunere scenică a minunatului obicei măierean al „Cununii grăului”: Onița Varvari, Ioana Buia, Lucreția Buia, Paraschiva Buia, Vicheria Sângeorzan, Victoria Sădor, Ana Cârceie, Angela Hoza, Arsinica Sădor, Ioana Urșă, Raveca Cârceie, Ilișca Sângeorzan, Viorica Urșă, Alexandru Strâmbu, Filip Vârtic, Dorel Avram, Dumitru Loruțiu, Dumitru Varvari, Cristian Vârtic, Dan Ioan Croitor, Ilie Marius Hoza, Toader Simionca, Ovidiu Ghepeș, Nicoleta Ghepeș, solista Ana Arman, muzicantul Emil Arman. De remarcat

competența grupului de îndrumare: înv. Geta Botcă, instructor artistic Aneta Rațiu, dir. Căminului cultural „Gregoriu Hangea” și viceprimarul comunei, Ioan Andronesi.

Se cuvine să aducem sincere mulțumiri d-nelor Mărioara Murărescu și Valeria Peter Predescu, d-lui Nicolae Gălățean, directorul Centrului pentru Cultură Populară al Județului Bistrița-Năsăud pentru sprijinul dat.

GRUPUL VOCAL al școlii noastre, condus de tânărul profesor de muzică Mircea Piorăș, a obținut premiul special la Festivalul „Zestrea Satelor” de la Bistrița, 13 iulie 2003. Din grup au făcut parte elevele: Anamaria Negrușeri, Iulia Doina Urșă, Aurelia Leonte, Valentina Rebrîșorean, Alexandra Olar, Lucreția Maria Hoha, Lucreția Leontina Negrușeri, Ileana Dorina Buia și Lucreția Saveta Andronesi. De remarcat că au fost clasate pe locul întâi solistele: Anamaria Negrușeri, Iulia Doina Urșă, Aurelia Leonte și tânăra solistă Ana Arman, care au interpretat frumoase balade locale.

ION POENARU, reputatul profesor de limba și literatura română de Dej, a scos vara aceasta o carte deosebită: „Cine n-are dor de LUNCA - folclor poetic”, în Editura Aletheia de la Bistrița.

Prin toponimul „LUNCĂ”, scris intenționat cu majuscule, autorul face referire la localitatea Lunca Ilvei, de care-l leagă afectiv decenii de viață și activitate didactică exemplară.

Încă odată ne-am convins că, cu elevi noștri, atent îndrumați, se pot face admirabile muzee sătești, culegeri și monografii folclorice...

Bogăția cărții lui Poenaru este condensată în

patru capitole: Doine, Strigături, Căntece de cătanie și război și Balade. Lunca Ilvei se învecinează cu o altă vatră de spiritualitate aparte, unde se născuse regretata lui soție Sofia Cătuna-Poenar. Când oamenii din jur se referă la Lunca Ilvei, ei spun, pur și simplu, „pe Luncă”, denotație careia autorul îi dă importanță specială chiar din titlul cărții.

La esența culegerii vom reveni într-o relatare viitoare.

NUNTA DAFINEI... Sâmbătă, 26 iulie 2003, a avut loc în Maieru o memorabilă nuntă româno-franceză, semn al durabilității prieteniei începute acum 13 ani cu bretonii din Nort sur Erdre și Nantes. Tânărul student Nicolas Gasparin, fiul lui Cristian și Anita din Brissac Quincé s-a căsătorit cu Dafina, studentă și ea la Nantes, colegă cu Nicolas, fiica măierenilor Cirilă și Raveca Rațiu. Nași din partea mirelui: ing. Stoker Karl și Monica din Austria și Lemaire Jacqueline și Nicolas, studenți la Nantes, iar din partea miresei, generoșii fii intelectuali ai Maierului, trăitori la Tg. Mureș, ing. Pantea Avram, director general Romgaz Tg. Mureș și Mia, inspector școlar de Mureș.

Pe lângă aspectul ei internațional, nunta Dafinei, s-a constituit simbolic din nunțile măierele de altădată, cu întreg ceremonialul tradițional, în admirația localnicilor, cu căsătorie religioasă la biserica greco-catolică, cu costume strămoșești, cu druște și colăcari, cu toată suita de orații de altădată. La urma urmei a fost un act cultural, o sărbătoare folclorică veritabilă, aducând reale servicii încercărilor de perpetuare a tradițiilor noastre.

Tinerilor căsătoriți – casă de piatră!

SEVER URSA

SCRISOARE DESCHISA

În 28 iunie 2003, ajunul mării sâr-bători Sfinții Petru și Pavel, am avut deosebită bucurie de-a ne întâlni în Maieru, după 51 de ani de la absolvirea Școlii pedagogice din Năsăud, orașul copilăriei și adolescenței noastre.

Colegii, acestei generații de aur” cum a fost ea numită, generația de învățători, care au pus suflet din sufletul lor la educarea și creșterea vârstarelor neamului nostru românesc.

Întâlnirea colegială, depănarea amintirilor din adolescență și mai ales din activitatea de educatori, care au învins vicisitudinile timpului, peste 40 de ani, prestații pe tărâmul învățământului, a școlii.

Azi, pensionari, toți la vârsta respectabilă, ne-am dat aici întâlnire în localul majestuosului muzeu „Cuibul Visurilor” din Maieru, ctitorie a colegului și prietenului nostru profesor Sever Urșă.

Programul bogat, bine chibzuit de gazdele întâlnirii, colegii localnici Doina și Sever Urșă precum și Aristina Bazga, ce ne-au făcut să ne simțim foarte bine între măierele, pentru care ie adresăm cuvinte de laudă și mulțumire.

Salutul adresat nouă celor prezenți la „întâlnirea generației de aur” de către primarul comunei Dl. Ioan Cărbune și viceprimarul Dl. Ioan Andronesi ne-au încântat pentru cuvintele alese la adresa dascălimii și a muncii lor, precum și urarea de bun venit pe meleagurile Someșului Mare, la

poalele munților Rodna, în Maieru.

Un grup vocal format din eleve măierele îmbrăcate în frumoase costume naționale, ne-au oferit pe lângă buchete de cântece și buchete de flori, margarete, sănzăene și trandafiri. Le dorim prin această scrisoare, urări de sănătate, note bune la școală și să crească mari pentru a fi mândria țării.

Vizita făcută la noua biserică greco-catolică, întâlnirea cu distinșii preoți Augustin Partene și Florin Miclea, parastasul în memoria celor dispăruți dintre noi, celebrat de părințele ortodox Emil Coman, la biserica din Deal - monument istoric - au constituit momente de reculegere, de reflexie, de mângâiere și îndemn pentru noi întâlniri de suflet a celor ce existăm încă.

Prin prezenta scrisoare aducem calde mulțumiri celor ce s-au implicat în buna organizare și desfășurare a programului minuțios gândit și de o punctualitate matematică precum orologiile elvețiene.

Întâlnirea din Maieru și apoi, după masa la Sângeorz - Băi ne-au făcut să ne simțim din nou adolescenți, uitând pentru o clipă trecerea anilor.

Pentru toate acestea mulțumim tuturor celor care au organizat întâlnirea aniversară a 51 ani de la absolvirea Școlii din Năsăudul drag noua tuturor. Cu stimă și respect,

Prof. Valer Pop din Dej

ÎNTÂLNIREA SEPTUAGENARILOR

Cred că nici un fel de manifestare spirituală nu se poate asemăna cu întâlnirile colegiale promoționale.

În sâmbăta din 28 iunie 2003 totul a fost așa cum am prevăzut: emoționat, reconfortant și mai ales, tonifiant. M-am bucurat alături de soția mea Doina și de verișoara ei, Aristina Bazga Sângeorzan, trustei colegi de promoție, în calitate de gazde, că majoritatea colegilor noștri au ales Maierul ca loc de întâlnire pentru a 51-a aniversare de la absolvirea Școlii Pedagogice din Năsăud, 1952.

Extrapolând lucrurile, s-a petrecut aici o simbolică întoarcere la „cuib”, reunindu-ne măcar o parte din noi și măcar o singură zi, sub arcuirea de lumină a cuvintelor lui Liviu Rebreanu: „În Maieru am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele.” Cuvinte care au învâluit întâlnirea noastră cu o cingătoare de argint...

De la masa din amfiteatrul muzeului s-au rostit calde cuvinte de întâmpinare a celor 32 de colegi prezenți. Cuvântul primarului Ioan Cărbune, cuvântul gazdelor. Apoi mărturisirile spontane ale multor colegi: Gavril Avram, Mărioara Marti Făgărășan, Dumitru Neagoș, Gavrilă Drăgan, Valer Pop, Margareta Bălăi, Ioana Sbârca Scridon, Ioana Bucilă Barteș, Vasile Dan, Remus Bujor, Elena Mureșan Dănilă ne-au provocat lacrimi de bucurie, dar și de regrete după cei plecați dintre noi. Ne-am simțit bine vizitând muzeul și bisericile noastre. Preoții noștri au oficiat slujba de pomenire și ne-au întâmpinat cu harul și mângâierea cuvântului duhovnicesc.

M-am bucurat că mi-a fost acceptată ideea înființării unui colț memorial al promoției noastre în spațiul muzeului. Începutul l-au făcut deja colegii

Gavril Avram, Margareta Bălăi, Vaier Pop și Ioana Barteș, depunând cărți, albume, documente, fotografii și frumoase piese artizanale. A fost deschisă și o „Carte de aur” a promoției în care mai mulți colegi au așternut cu emoție gânduri alese și propuneri de viitor. Tânărul gazetar Menuț Maximilian de la „Răsunetul” bistrițean, invitatul special al colegului Gavril Avram, a scris la timp un înflăcărat reportaj despre eveniment. Același Gavril Avram a dăruit fiecărui coleg câte o fotografie de grup de când eram în anul II de școală pedagogică (1950) și câte un catalog al claselor noastre A și B.

Pe lângă valoarea ei sentimentală, întâlnirea acestora a însemnat și un veritabil act de cultură. Povârnișul vârstei nu ne cruță, în ciuda „bravadei” noastre de a ne socoti mereu tineri. Ne-am promis că, atât cât ne va mai fi dat să rămânem în viață, să ne întâlnim anual în ultima sâmbătă a lui iunie.

Unii colegi și-au manifestat dorința să-și publice părerile în revista „Cuibul visurilor”. Pentru început, dăm cuvântul lui Valer Pop, un redutabil matematician și om al școlii din orașul Dej, care ne trimite o scrisoare deschisă.

SEVER URSA

Lângă bisericuța din deal.

Istorie

Becleanul în publicistica lui Petru Mureșianu Sâreganul

I. Rebreii/Părinții scriitorului Liviu Rebreanu/
Petru Mureșianu Sâreganul, conjuđețeanul nostru, rămâne încă un necunoscut. A fost amintit de Nicolae Gheran /1/ și Mircea Popa /2/ și de către prof. publicist dejean Iosif Bătiu /3/, cu un mic profil de dicționar.

P. Mureșianu Sâreganul se înscrie în rândul intelectualilor și publiciștilor români ai celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, care se dedică serviri acțiunilor de emancipare națională a românilor ardeleni. Se simte cel mai apropiat/ și va face cunoscut cu fiecare prilej acest lucru/, de tribunul George Barițiu și de publicația lui, "Gazeta Transilvaniei", unde publică cel mai mult.

Se naște cu un deceniu înaintea jumătății de secol al XIX-lea, în satul Vireag/ azi Florești/, din părinții Mihailă și Ileana, fiind penultimul din cei cinci feciori: Teodor, Dionisie, Ioan, Petru și Nicolae. Satul Florești este situat pe malul stâng al Someșului Mare, aparținător comunei Nimigea, între Năsăud și Beclean, localități ce vor marca accentuat bibliografia publicistului. După studii la Preparandia vestitului pedagog Vasile Petri, în Năsăud, termină dreptul la Cluj, și la vârsta de 25 de ani, îl găsim la Tribunalul din Dej.

Începând cu anul 1866 intră în publicistică și va fi un laborios colaborator al publicațiilor: Familia, Gazeta Transilvaniei, Sionul românesc, Tribuna, Observatorul, Transilvania, Albina și chiar la Viitorul din Turnu Severin /în 1887/. Timp de 35 de ani /până în 1901/ va consemna, predilect, eforturile școlii și bisericii românești pentru propășire, pe un spațiu cuprins între Năsăud și Lăpuș, călăuzit de principiul că „școala și biserica sunt mijlocul întâi prin care se poate susține limba și naționalitatea noastră”. /4/

Meticulos și grijuliu cu „posteritatea” lui literară, consemnează în trei caiete mari / 250 de file/, după originale, precizează el, „încercările mele în literatura română, ..., notițe, avisuri, corespondenții și articoli diurnalistici, precum și poeziile mele populare, cari au fost publicate în diferite foi, periodice...”. /5/

Rescrierea în aceste caiete o fac mai mulți copişti, consemnați fiind: Basiliu/Vasile/Rebreanu, tatăl marelui Liviu Rebreanu, Laura Veturia Mureșianu, fiica publicistului, Nicolae Mureșan, docentele, Ioan Manu, notar în Batiu, M. Zăgrean. Pe pagina 1 a caietului /colecțiuni/ scrie Sâreganul: „Până la pagina 21 este scrisă de pe originale, prin Basiliu Rebreanu din Chiuză, fiindu acesta în vera anului 1880, în două luni, instructoru la copilele mele Laura și Cornelia, pentru limba română”. Datat, 1 octombrie 1880 și semnat /cu scrisul lui inconfundabil-neglijent. Și acest aspect l-a determinat să apeleze la copişti./

Deși stă puțin în casa juristului-publicist, legătura dintre tânărul de numai 18 ani /Vasile Rebreanu/ și juristul de 40 de ani va fi statornică și se va amplifica, ei fiind vecini de sate: Florești și Chiuză erau de o parte și de alta a Someșului, iar sătenii din satele învecinate se cunoșteau foarte bine între ei.

Sâreganul își trimite corespondența la publicațiile amintite din trei localități: Dej/cea mai mare parte/, Beclean și Virag/Florești/. Într-o notificare datată „Beclean la 20 ianuarie 1872”, cere înlocuirea din funcția de secretar al Astei dejeane, având în vedere „strămutarea locuinței din Dej la Beclean, în noul meu post”. Va rămâne la Beclean, dar va fi secretar al Astei dejeane, neîntrerupt, vreme de 25 ani, până în anul 1895.

Becleanul își găsește loc larg în publicistica lui. Amintim titlurile articolelor: Teatrul român la Beclean /6/, Excursie prin comitatul Solnoc-Dobâncea /7/, Balul de la Beclean /8/, Conferința de preoți și învățători din protopopiatul Beclean /9/, Răspuns D-nei F.G. /10/. Vom prezenta doar primul și ultimul dintre articole. Multe dintre aceste materiale au ca localizare: „De lângă Calea lui Traian, la Beclean”.

În articolul „Teatrul român la Beclean” elogiază „prima și mica societate teatrală”, aflată sub conducerea învățătorului Simeon Moldovan și a „zelosului cetățean” Ioan Grecu /proprietar/. Pe I.Grecu îl găsim și ca principal finanțator al școlii românești locale. În 20 aprilie a.c. /1884/ a prezentat piesele: „Fântâna de piatră”, de I. Lepădatu și un vodevil de C. Negruzzi. Menționează în această cronică actorii: Ion, Ludovica

și Florica Diugan /trei frați/, Vasile Chita, Ludovica Rebreanu /născută Morariu/, Ion Șfagău, Ioan Moldovan.

Actrița Ludovica Diugan, nepoata înv. S. Moldovan, va deveni în anul următor soția lui Vasile Rebreanu și, încă peste un an, mama marelui romancier. Nu este totul pentru că la căsătoria celor doi /Ludovica și Vasile/, oficiată la biserica greco-catolică din Beclean, figurau ca martori Simeon Moldovan și Ștefan Todoran /amândoi rude/, iar nași: Petru Mureșianu Sâreganul și soția sa Maria. Preot cununător a fost Simeon Popa din Figa /11/. Biserica greco-catolică, după moartea lui G. Tecariu, preot-protopop, rămâne un an de zile fără titular. Serviciul era asigurat de preoții din Săsarm și Figa. Istoria l-a preferat pe cel din Figa.

Doamna F.G. /Florea Ghelner/ din Beclean îi scrie o scrisoare lui P.M. Sâreganul și îl învinuiește că Vasile Rebreanu, finul său, ar fi scris „la dictatura mea în contra conduitei bărbatului d-sale” o serie de articole în „Gazeta poporului” nr. 37, 38, 39, /1887/. /12/.

Sâreganul îi răspunde că „nu e adevărat că finul meu Rebreanu ar fi scris, ce a scris, cu știrea mea”, el luând ia cunoștință mult mai târziu, dar nu se poate să nu remarce că: „altu cum foarte bine lucrat /articolele/, ceea ce promite a fi cu vremea... fie-i spre onoare... și a întrece pe mulți colegi ai săi și mi-i fală cu dansul”.

Îl numește „finul meu sufletec” și încheie mândru și puțin ironic: „Dacă amicul meu este atacat de finul meu, placă-i a se apăra...”.

Trebuie precizat faptul că, Despărțământul Beclean al Astei, desprins din cel al Dejului, a luat ființă prin noua arondare din 1888, ce prevedea un termen de doi ani/șteptare și organizare/, iar la Adunarea Generală de la Reghin, din 1890, se aprobă 33 de despărțăminte, iar Becleanul/sub numele Bethlean/ figura pe poziția 19 din lista aprobată. În primele lui acțiuni a instituit „Fundația Petre Mureșianu din Sâreag”, din veniturile căreia să se acorde burse elevilor săraci și merituoși. Că această fundație poartă numele publicistului someșan, este o dovadă de prețuire din partea beclenarilor.

-va urma-

ION POENARU

1. N. Gheran – Tânărul Rebreanu, Ed. Albatros, Buc. 1986, pg. 43.
2. M. Popa – Date noi despre familia Rebreanu, în limba română, voi. I 1979
3. Astra dejeană, an II, febr. 1996, pg. 8.
- 4.- 5. ms. 322 /col. I, II, III/ la Biblioteca Academiei, Filiala Cluj-Napoca
6. Observatorul, nr. 34, 1884.
7. Gazeta Transilvaniei, nr. 149, 1885.
8. Familia și Gazeta Transilvaniei, nr. 158, 1886.
9. Gazeta Transilvaniei, nr. 83, 1887.
10. ms. 24 octombrie 1887.
11. vezi și N. Gheran – op. cit.
12. Gazeta poporului apărea la Timișoara /1885-1892/, redactor T.V. Păcățean. Se adresa intelectualilor de la sate, înv. și preoți.

Monumentul „Liviu Rebreanu”; în mijloc scriitorul având alături mormintele Puiei și Fany

EPISCOPUL MARTIR - IULIU HOSSU

30 ianuarie 1885 - 28 mai 1970,
primul cardinal român din istoria
bisericii române greco-catolice
de peste 303 ani
- un sacerdot care trebuie
sanctificat -

Este cea mai distinsă personalitate a credinței religioase române greco-catolice, - a vieții cultural științifice cât și politice, - un luptător de elită, intrat în legendă întru apărarea demnității naționale și a creștinismului.

Pentru înaltele sale calități a fost ales membru al Academiei Române - în 1945, iar mai apoi, la 3 iulie 1990, înnoibat cu înaltul titlu de membru de Onoare al Academiei Române.

Totodată, - la 28 septembrie 1969 - Papa Paul al VI-lea 1963 - 1978 - îl consacră „in pectore”, - cu titlul de Cardinal, cel mai înalt titlu din ierarhia Bisericii Catolice purtat de înalții demnitari bisericești, care alcătuiesc Consiliul Papei (Consiliul Pontifical).

Un asemenea titlu a fost acordat fostului preot paroh și protopop de Reghin - Alexandru Todea - născut la 5 iunie 1912 în satul Teleac, județul Mureș care, aflându-se în clandestinitate în anul 1950, a fost consacrat episcop - arestat în 1951, judecat și condamnat la moarte, pedeapsa fiindu-i apoi comutată în muncă silnică pe viață, eliberat în 1964 - mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma, în 1986, iar după 1989 după îndelungate suferințe a început neobosit activitatea de reactivare a Bisericii, pentru aceste merite fiind consacrat - Cardinal în 1991, de către Papa Paul Ioan al II - lea, cardinalul Alexandru Todea decedând la 22 aprilie 2002 la vârsta de 90 de ani.

Iuliu Hossu a fost de o vastă cultură, rar întâlnită, vorbind limbile italiană, germană, franceză și maghiară, având cunoștințe profunde și în limbile vechi: latina, greaca și ebraica, cu studii temeinice la Roma la înalta Academie Catolică de Propaganda Fide, doctorate în filozofie și științe teologice, proprietar al marelui Ordin „Coroana României” - desfășurând o activitate îndelungată ca și catehet, preot militar, profesor universitar la Academia Teologică și ca Episcop, aceasta îndeplinind-o cu cinste și demnitate din 1917 până în 1948 când cultul român greco-catolic a fost scos în afara legii, - timp de 31 de ani, cea mai îndelungată perioadă în această înaltă misiune din istoria bisericii noastre.

Ca descendență, familia Hossu - nume maghiarizat din Lung-Lungu - își are obârșia din Țara Chioarului (district, comitat odinioară), de unde se trăgea și Episcopul Ion Bob, vecină cu Țara Maramureșului și Lăpușului, fiind cunoscuți din vremuri îndepărtate cnejii (voievozii) Petru și Toma Lungu din Mesteacăn, iar mai târziu - după 1700 (actul Uniației) - să fie consemnați preoți din aceste familii în localitățile Mesteacăn, Lemniu și Răstoci, trecuți apoi în Țara Mureșului - la Milașul Mare -, unde între anii 1822 - 1846 a fost preot paroh Iosif Kossu Nyulași (de Milaș) care, printre alți copii, a avut și pe Vasile Hossu (1831 - 1899) și Ioan Hossu (1823 - 1887), preoți parohi și protopopi.

Acesta din urmă - protopopul Ioan Hossu - are un fiu cu numele tot Ioan Hossu, născut la 1856, preot, care se căsătorește cu Victoria Măriuțiu, născută în 1859 la Ciugudiu, Valea Largă, județul Mureș, fiind preot în Milaș, împreună având mai mulți copii, printre care, la 10 ianuarie 1885, se naște Iuliu - viitorul Episcop și Cardinal.

Ca și numele Hossu - maghiarizat din Lungu-Lung, și numele mamei Măriuțiu - este maghiarizat în Mauritziu-Moritz ceea ce, mai târziu, îi va crea neplăceri viitorului Episcop, fiind socotit că după mamă are origine evreiască.

Datorită studiilor strălucite - încununată cu doctorate în filozofie și științe teologice, - în anul 1917 -la numai 32 de ani - Iuliu Hossu este înscăunat ca Episcop în Diaceza Gherla - odată cu moartea episcopului Vasile Hossu (1866 - 1918) - din familii înrudite, care mai târziu a fost episcop de Lugoj (1903 - 1911) și apoi la Gherla (1911-1916).

Este de datoria noastră pomenirea acestui vrednic ierarh al Bisericii Române Unite, întrucât Episcopul și Cardinalul Iuliu Hossu este un chip emblematic pentru românii ardeleni ca națiune, cât și creștinii greco-catolici, cu atât mai mult cu cât, în anul acesta, anul 2003, este un an jubiliar întrucât se sărbătorește 150 de ani de la ridicarea Episcopiei Române din Transilvania la gradul de Mitropolie, - aceasta făcându-se de către Papa Pius al IX - lea, - prin actul „Bula Ecclesiam Christi ex omni linqua” - la 19 decembrie 1853 - când Episcopia din Blaj este scoasă de sub jurisdicția Arhiepiscopiei maghiare de Esztergom/ Strigoniu și ridicată la gradul de „provincie Mitropolitană de Alba Iulia și Făgăraș” - cu reședința la Blaj, având 3 diaceze sufragane (aparținătoare): Oradea - înființată încă în 1777 -, Lugoj și Gherla - înființate acum -, iar episcopul de Blaj devenea Arhiepiscop și Mitropolit, Alexandru Sterca Suluțiu (1794-1867), instalat la Blaj numai în 28 octombrie 1855.

- va urma -

av.dr. HORAȚIU BOB
col.magistrat RADU TRAIAN BOB

Apicultura

APICULTURA (2)

Unul din aforismele Profetului Mahomed spunea că: drogurile doctorului sunt amare, cele trimise de zei sunt dulci ca mierea.

Și astăzi, în secolul XXI, mierea este folosită uneori ca medicament dar mai ales ca un aliment bogat în glucide și delicios aromat. Consumul de miere, deși este în creștere, rămâne totuși modest, cu toate că se consumă în toate mediile. Mierea este alimentul ideal în toate cazurile în care este necesar să dăm organismului aport energetic fără a obosi aparatul digestiv, asupra căruia exercită totodată o binefăcătoare acțiune tonică și stimulantă ce ușurează asimilarea altor alimente. În plus, este un aliment igienic. O lingură de miere aduce organismului 60 de calorii care pot fi transformate în energie într-un timp mai scurt decât cel necesar pentru oricare alt aliment, Studii comparative efectuate recent au confirmat avantajele mierii față de alte alimente energetice în dieta atleților.

Mierea s-a dovedit superioară acestora datorită mării sale puteri calorice, perfecte digestibilități, gustului plăcut, toleranței absolute, posibilității de a se combina în cele mai diferite moduri cu alte alimente sau băuturi. La toate persoanele care lucrează intelectual sau manual, se produc, adesea, în orele dinaintea prânzurilor, crize de randament scăzut datorate așa nu numitei foame ascunse, adică sărăcirii sângelui în combustibil. Una, două lingurițe de miere luate ca atare sau diluate în apă în momentul în care se manifestă criza duc la eliminarea ei imediată și la menținerea nivelului constant de randament. Mierea are multe avantaje față de alte zaharuri, ea nu este iritantă pentru mucoasa aparatului digestiv, se asimilează foarte ușor, este foarte ușor suportată de rinichi, un bun calmant, care liniștește organismul. Mierea este un calmant pentru stomac; potolește tusea săcâitoare și ușurează durerile artrite. Medicina populară consideră că cel mai bun remediu contra insomniei este mierea. O lingură de miere în fiecare seară, după cină, va asigura un somn adânc și liniștit. Dacă apar cărcei ai mușchilor corpului, cel mai frecvent la picioare și în laba piciorului, sau tremurături săcâitoare ale pleoapelor sau ale colțului gurii, cu două lingurițe de miere la fiecare masă, aceste tulburări dispar de regulă în timp de 7 zile.

Mierea este folosită ca un tratament foarte eficace pentru arsurile pielii. Aplicată pe rană face să dispară usturimea, împiedică formarea de bășici și produce o vindecare rapidă a pielii în regiunea arsului.

Mierea se mai recomandă și ca mijloc terapeutic și profilactic într-o doză zilnică de 80 până la 120 g. Se recomandă luarea ei în combinații cu suc de lămâie, măceșe etc., ca factor energizant. Mierea din faguri, masticată o dată cu ceara, devine mai plăcută la gust și mai aromată, se ține mai mult în gură, conține mai multe substanțe antibiotice, este mai bogată în vitamine, polen și alte substanțe, constituind un adevărat medicament pentru unele din afecțiunile organismului uman. (Suferinzi de diabet vor folosi mierea numai sub controlul medicului fiindcă mierea este neadecvată în hrana bolnavilor de diabet).

Am prezentat doar câteva din avantajele pe care le prezintă mierea în alimentație, pentru păstrarea echilibrului biologic și al stării de sănătate a oamenilor. Fiindcă natura a concentrat în miere darurile sale cele mai prețioase, o imensă bogăție pentru organismul nostru.

Și, spre final, trebuie neapărat să specificăm că atunci când folosim cuvântul MIERE ne referim numai și numai la mierea pură (adevărată naturală), fiindcă mierea pură este, incontestabil, un aliment foarte bun; dar cu condiția să fie musai pură, nu falsificată ca din: melasă, zahăr și sirop de amidru, arome și coloranți artificiali, sau al unor albine cărora li s-a dat spre prelucrare zahăr industrial și galben de analină.

În plus, să nu fie otrăvită de particule toxice folosite pentru agricultură. Este bine de știut că un kg de miere are 3150 de calorii, iar valoarea lui alimentară echivalează fie cu 50 de ouă, 16 kg de roșii, 14 kg cartofi, 7 kg morcovi, 6 kg lapte, 40 de portocale.

Și acum câteva sfaturi cu privire la păstrarea mierii.

- Mierea nu se păstrează decât în ambalaje perfect curate, din sticlă sau aluminiu

- Mierea nu se va păstra niciodată în vase de zinc, cupru, plumb sau aliajele lor deoarece pot da intoxicații grave. Nici vase din fier nu se vor folosi, mierea din ele va căpăta gust și miros neplăcut.

- Borcanele cu miere nu trebuie ținute la un loc cu recipiente ce conțin vopsele, carburanți, esențe, nici în vecinătatea unde ținem sarea, căci accelerează fermentația mierii.

- Mierea ambalată în borcane de sticlă va fi ferită de lumină, care depreciază calitatea mierii, și se închide la culoare.

- Mierea cristalizată pentru a fi folosită din nou în stare fluidă încălzită o punând vasul într-o baie de apă fierbinte, în nici un caz direct pe foc. Încălziți numai cantitatea ce o folosiți o singură dată, deoarece mierea încălzită fermentează mult mai repede deprecându-se.

Trebuie știut că mierea pură se cristalizează în jurul temperaturii de 14 grade Celsius (e greșită ideea că mierea se cristalizează), excepție face mierea de salcâm, care arareori cristalizează atunci când nu e perfect monofloră.

Sunt încredințat că aceste câteva rânduri ce evidențiază valoarea și calitățile mierii, vor folosi multora numai în bine. Pe toți apicultorii, pe toți cei care cunosc, și apreciază prin consum mierea, îi salută cu prietenie,

NELU VRANĂU

Lirica

MITOLOGII MĂIERENE

"...a vieții veche uriaș, puternic lanț" (Eminescu, "Memento mori")

BALASĂNA

nor-lumină,
pe sub RUNC
de-atâtea ori.
"Gând de taină
și de daină."
Opalină
spre HĂNȚOIAIA,
colb de zână
pe PĂRCIOAIA
'ndemurilor către oi.
Zi întinsă
înspre CABA,
cu sărutu' de apoi
al oglinzii revărsate,
someșeste, în puhoi
pedepsind sac de păcate.
**

DROGOMANA.

loc de mană,
cu biserici în pământ.
Ai doar șesul,
n-ai cuvânt
să vorbească înțelesul
despre Cerbul
țău din nume.
coborând de pe MUNCCEL,

dinspre ZALION, anume.
ZALION-u' de pe REBRE
adunând cu spor de EL,
pe NEDEI-le celebre,
lumea toată de-nchinare,
prin ZALMOȘ.
la SFÂNTU? SOARE !
Ca SÂNGIORZ-u'
geologică sub cale,
sângerând lutos pe VALE,
tragi c-un ochi
la TUTULEASA,
Fiica MAGURII CEA MARE ,
să nu-i fie de deochi,
INEUȚ având în păru-i,
la picioare, cerb cu-aleasa
pe sub Dealu' ȘTEF culeasă.

De pe HAJ, în noapte tare,
vine-alai de să te nărui
când ajunge la Buhoiaia
și deșartă paparude,
lâng-ocolu' lu' BOROIAIA ,
SOMEȘ , tainic, să le ude.
Cu descântec de Pâncoiaia,
ploile să se pornească
în ajun de Sânzăiene,

peste sat uscat, ca iască.
Dup-o zi cu ploi curate,
de LA POD și pân-în BORI,
focurile să troznească
și de jar și de feciori,
jinduind după Ilene
ce se lasă greu furate,
de s-a dus veștea ILENII...
<Cum drăguțu' a răpit-o,
cât de tare-a îndrăgit-o,
cât de mândru-a drăgălit-o,
fain-frumos a răsplătit-o...
Și-n departele POIENII,
a ascuns-o zeci de ani...
Când, de ea, tătuc-a dat
lâng-ILVUȚA la-nsetat,
el era... plecat... și... alb,
ea puse de... nou sat!...
...lac-așa. CALEA POIENII
a moșit satu' ILENII,
începând din BUTIANA,
pân' la ILVA cu... ILEANA...

ESILERVA N. CALIDONSKRI
Zilei de naștere a
Profesorului,
8 martie 2003

C.P.N.

Scatiul

de colo-colo.
Migrația începe pe
la jumătatea lui
septembrie și atinge punctul

culminant în octombrie.

Traseul folosit este celebrul „drum al scatiilor” – un itinerar ce urmărește șirul arinilor din lungul apelor...

Scatiul este un oaspete de iarnă care în fapt stă o jumătate de an în regiunea noastră, din octombrie până în martie. Este în același timp specie de pasaj (de trecătoare, de migrație) și foarte posibil cuibăritoare în zona montană înaltă, observațiile tardive ale speciei din unii ani (aprilie-mai) îndreptând această supoziție. Efectivele cele mai importante pot fi observate în sezonul hibernal (noiembrie-februarie) – de obicei în zile cu timp nefavorabil (ger, ninsoare, lapoviță) datorită probabil faptului că pot fi observate populații nordice care poposesc pe firul văilor. Frecvența și efectivele invaziilor autumnale și hibernale depind, ca și în cazul altor specii – forfecuța (Loxia curvirosta) și mătăsarul (Bombcilla garrulus) – de cantitatea de hrană și condițiile meteo din zonele „natale”. Asemeni altor păsări, scatiul sunt buni meteorologi: în iernile mai blânde vin în stoluri mai mici (10-20 exemplare) prin noiembrie și pleacă devreme, prin februarie. Când vin mai timpuriu pe la începutul lui octombrie, în hoarde de câteva sute sau mii (!?) anunță frigurile și zăpezile din nord și zăbovesc prin firul apelor și în depresiuni până pe la începutul lui aprilie sau chiar mai târziu.

N.B. Scatiul cel guraliv și modest la penaj, pasărea aceasta mărunț cu ciripit bazator, prietenoasă și dornică de călătorii, netemătoare de primejdii și zăpezi, ageră ca argintul viu, simbol al optimismului și al speranței a cărei culoare o poartă, a devenit emblema și steagul clubului ornitologic de la Anieș, acum sucursală a Societății Ornitologice Române. El dă și numele unei modeste publicații naturaliste ce apare aici, „Gazeta scatiilor”, care și-a schimbat apoi numele în „Carduelis”.

ILIE HOZA

Acest bulgăraș de pene de numai 12 cm., tare vorbăreț dar modest la penaj face parte din familia fringinidelor ca și verii săi apropiați: cinteza (Fringilla coelebs), cinteza de iarnă (Fringilla montifringilla), mugurarul (Pyrrhula pyrrhula), botgrosul (Coccothraustes coccothraustes), cânărașul (Serinus serinus), florintele (Carduelis chloris), sticletele (Carduelis carduelis), câneparul (Carduelis cannabina), și inarița (Carduelis flammea). Tot din această familie fac parte și speciile din genul "Loxia" – forfecuțele. Toți membrii familiei sunt granivori, adică mănăcători de semințe, grăunțe, boabe, muguri, ciocul gros și conic fiind adaptat acestui fel de hrană.

Penajul scatiului este verzui și striat, părțile laterale ale cozii cu galben și dungii tot galbene pe aripi. Masculul are pe creștet și sub bărbie câte o pată negricioasă. Femela și juveniții au un penaj mai șters! Ciocul, picioarele și irisul sunt gri închis sau cafenii.

Cuibărește în păduri de conifere sau mixte – de preferință în cele de molid. Coniferele (bradul și molidul) precum și arinul (Alunus glutinosa) – în afara perioadei de cuibărit – joacă un rol foarte important în alimentația scatiilor. Ciocul ascuțit este perfect adaptat extragerii semincioarelor din conuri. În timpul pasajului de primăvară se mai hrănesc cu inflorescențe de ulm și frasin. Ca și sticleții, verii lor primari, ei apreciază semințele uleioase ale unor plante: păpădia, scaieții, scaii, ciulinii, iar în timpul creșterii puilor aceștia sunt hrăniți la început cu insecte.

Cuibul de scatiu este un căuș adânc, solid și îngrijit construit din rămurele uscate, licheni și mușchi fiind bine ascuns prin cetina molizilor înalți (25m). Prima pontă este depusă spre sfârșitul lui aprilie: 3-6 ouă albe-albăstrui cu puncte roșiatice care sunt clocite de femelă timp de 14 zile. Puii sunt hrăniți de ambii părinți 16/17 zile, după care devin independenți, adunându-se în cete care zboară

Oameni de seamă ai Maierului

ION BARNA

ETNOGRAF ȘI FOLCLORIST (12)

Tu ești cel de prin șalate
Cu izmene c...?
Mere miercuri, vine joi,
Fără car și fără boi!
Când cu caru a plecat
Nici îi greblă de greblat,
Nici furcă de încărcat,
Lațu eu i l-am legat

Mirele de priceput
Nici atâta n-o știut
Să ia un bruj amână
Să zvără după găină,
Ori să ia un bruj de jos,
Să zvără după cocoș"

"Tu ești cela cu-o mus-
tață tunsă
Și cu fansule unsă"
Când cu plugu a ieșit
Pân' la mine a venit,
S-o rugat să-i fac
Un cui prin grui
Și la nime să nu-l spui.
Eu la nime nu l-am spus
Până aicea ce-am ajuns,
Nici aicea nu-i spuneam
Întrebări mari de n-
aveam.
Mirile când a grăpat
I-o fost somn și s-o cul-
cat.

Tu ești cela cu guler de
mărgele
Ce umbli cu dăsagi a
cere.

Mirile nost atâta-i de
cuminte
De el ar sări pe blide.
De când sara a-nerat
Mâna cu mirile n-am dat,
Din păhar galben n-am
încinat.
Păhar galben
În vârf de paltin,
Paltinu s-o rupt,
Veselie ne-o făcut

(va urma)

O venit găinile,
I-o mâncat grăunțele.

LIVIU PĂIUȘ

Rebreniana - REBUS

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										

Răscoala

ORIZONTAL: 1) Fiul bătrânului boier Miron de la Amara, soțul preafrumoasei Nadina, care își petrecea toată vremea la moșie, este cel care-l aduce la Amara pe tânărul ziarist Titu Herdelea, proaspăt venit în Regat din Ardeal (2 cuv.). 2) Dansul popular care „zburda în cerc larg, se întindea ca un șarpe, atingea cu sfichiuri alintătoare când pe femeile de pe margini, când pe bărbații din bățutura cârciumii” – Domeniul lui Victor Predeleanu din Dolj ce „cuprindea trei sate”. 3) Grup divin în Babilon – Când „Titu Herdelea trebui să povestească și soților Gavrițaș, la masă, ce a pățit și ce a văzut la țară”, în urma răscoalelor țărănești. 4) Vechea clădire boierească de la moșia din Amara a lui Miron luga „în care s-a născut și au trăit patru generații de înaintași” a scăpat de focul răscoalelor

și aici urma să locuiască Grigore luga împreună cu noua sa soție, Oiga Postelnicu (pl.) – Fără milă (așa cum s-au purtat țărani răsculați cu autoritățile: plutonierul Silvestru Boiangiu și colonelul Tănăsescu). 5) Râu în Italia – Una din trăsăturile de caracter ale lui Miron luga privind starea țăranilor din Amara și din împrejurimi, ceea ce a dus la moartea acestuia după un schimb dur de vorbe cu sătenii – Jean Tănăsescu. 6) Miron luga – Vechiul redactor la ziarul „Glasul poporului”, „oficiosul noului guvern” (Streșin). 7) Reporterul de la „Drapelul”, colegul lui Titu Herdelea, „gras cu barba soioasă și căciulița de lutru fals” care a adus vestea-bombă că guvernul, în câteva zile, va cădea – Fiu la arabi. 8) Insulă somaleză – Inima unui bonom! 9) Naționalitatea șefului firmei de export cereale din România, din strada bursei din București, „primul punct din programul lui Grigore luga”, un tip „înalt, bătrân și rigid, l-a poftit în biroul său particular, i-a oferit cafea și o havană de contrabandă și l-a rugat confidențial și stăruitor (Grigore luga – n.a.) să-i îngăduie o amânare de o lună, una singură, pentru plata ratei” – Autoturismul „solid și elegant” cu care Nadina, frumoasa soție a lui Grigore luga, a venit la moșia de la Amara însoțită de fratele ei, deputatul Gogu Ionescu, de soția acestuia, Eugenia, și de Raul Brumar. 10) „Pretutindeni e o năvală de viță nouă. Pomii și copacii au înflorit... focurilor, tăciunii, scrumul, peste toate a pus stăpânire primăvara” (neart.) – Satul argeșean „care se află pe șoseaua Pitești-Fierbinți, unde are o moșie frumoasă actualul nostru prefect” 11). „...apașilor”, „ultima noutate pariziană”, cu care Nadina, avându-l ca partener pe Raul Brumar, au fost senzația serii din 10 februarie de la Teatrul Național din București, „că au fost obligați să biseze după insistențele tumultoase ale selectei asistente” (neart.) - ... Talabă, „un bărbat cât muntele, fost primar odinioară”, „spătos și cu energie strălucitoare”, unul din capii răscoalei pe moșia din Amara.

VERTICAL: 1) Domeniul acestei familii „se întindea de la Izvoru până în județul Teleorman și a exploatat în regie de un administrator care în patru ani și-a chivernisit o moșioară proprie la marginea Bucureștilor” – Satul în care boierul Miron luga își avea moșia „era copleșit de aceeași sărăcie, cu aceleași căsuțe coperite cu paie, aceleași ogrăzi pline de bălării”. 2) „Era arendașul moșiei Olena-Dolj. Slăninis și burtoș, cu gât de taur și cu capul rotund, avea niște ochi căprui săltăreți și o figură jovială, parcă pornită mereu numai spre bucurii” (Ilie). 3) Nevasta lui Vlad Ciungu, sora Profirei și mama Mărioarei, din satul Amara – Felul de a fi al lui Titu Herdelea, la începutul romanului, când s-a întâlnit cu Grigore luga la casa acestuia din strada Argintari, din București. 4) Femeie în vârstă (olt.) – Mănușă care acoperă numai o parte a mâinii, lăsând descoperite ultimele două falange ale degetelor. 5) Vizitiul lui Miron luga, „bătrân și sfătos”, care l-a așteptat pe Grigore în gara Burdea, „în mijlocul câmpiei, pe linia Costești-Roșiori”, ca să-l ducă la moșia din Amara cu „brișca galbenă” – Spuse în taină! 6) Răscolind pe margini! – Dânsa – Prenumele învățătorului Dragoș sau al primarului Pravilă, din satul Amara. 7) Localitate în Olanda – Nesimțitor. 8) Fata lui Dumitru Ciulici care o păzește pe stăpâna sa, Nadina, la conacul cel nou construit anume de Grigore luga, culcându-se la ușa ei, „în odăița dintre dormitor și sufragerie”, înainte de răscoala țăranilor – Societate filantropică bucureșteană care organizează pe 10 februarie, la Teatrul Național, o mare serbare: „era evenimentul monden cel mai important” (neart.). 9) Un fel de orgă la evreii antici – Unsprezece roman – Constelație în emisfera sudică a cerului. 10) „Șopronul unde lucra Rudolf”, care încerca să repare magnetoul mașinii Nadinei, un Benz la modă – Ruda lui Grigore luga care a ridicat în satul Amara o „biserică de piatră cu turnul poleit”. 11) Fostul călugăr „cu părul lung și încâlcit, cu o bărbuță cafenie rară, îmbrăcat cu un suman larg cenușiu care-i ajungea până la genunchi”, fugit din mănăstire și „acum, de ani de zile, propovăduiește năzdrăvăni și trăiește din mila oamenilor”, locuitor al satului Lespezi – Specie de moluște gasteropode.

Dicționar: AJA, MAIT, GAGA, EES, EGAV, ECU, ZUA.

SERGHEI COLOȘENCO

S-au născut în ianuarie - iunie, iulie, august 2003

Truțiu Ana-Maria; Gălușcă Mihaela-Ramona; Ureche Ioan-Daniel; Cîrceie Natanael-Ovidiu; Strugar Iacob-Alexandru; Bazga Andrei; Ban Grigore-Ionuț; Flămînd Ana Maria; Domide Marius-Cristian; Hoza Ilie-Ionuț; Bizău Dinu; Nășcuțiu Mihaela; Leonte Simona-Gabriela-Victorița; Pop Alexandra-Daniela; Andronesi Elena-Florica.

Să crească mari, înțelepți și frumoși!

S-au căsătorit în iunie, iulie, august 2003

Andronesi Ioan-Lazăr cu Isp Virginia; Flămînd Sandu cu Mihăilă Lucreția; Șuvei Doniză cu Mureșan Virginia; Olar Anchidim cu Varvari Maria; Cărbune Dan cu Ureche Zamfira; Flămînd Dumitr cu Balotă Monica-Maria; Hoza Ioan cu Pop Buia Onița; Sădor Lazăr-Lucian cu Pui Anuța; Motofelea Ioan cu Folfă Oltița; Mihăilă Mihai-Toader cu Sidor Ancuța; Hădărău Grigore cu Pop Aurelia-Ana; Timiș Vasile cu Strâmbu Cornelia; Bărta Lazăr cu Horga Nicoleta; Chisăliță Ștefan cu Ureche Floarea; Ureche Ionel cu Hodoroga Vicheria; Rîmbulea Vasile cu Vărzări Ana-Maria; Folfă Ioan cu Barna Maria.

Casă de piatră!

Au decedat în iunie, iulie, august 2003

Buia Constantin – 38 ani; Berende Ioana – 88 ani; Avram Procope – 72 ani; Pop Ionel – 77 ani; Ometiță Andrei – 86 ani; Naroș Alexandru – 85 ani; Barna Vasile – 52 ani; Nuțiu Varvara – 81 ani; Boca Ioan – 83 ani; Plug Ema – 80 ani; Negrușeri Ioan – 76 ani; Vertic Filip – 83 ani.

Dumnezeu să-i odihnească!

Ofițer de stare civilă:
ELENA CĂRBUNE

Informații
Invățământ
CUIBUL VISURILOR
Cultură
Sport

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Login T. Berende, Ilie Hoza, Liviu Ursa, Macavei Al. Macavei, Mircea Prahase
Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania)
Corectură: Mircea Prahase
Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
Adresa redacției: Muzeul **Cuibul visurilor** Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD
Machetare: Icu Crăciun
Tehnoredactare computerizată și tipar: **IMPRES srl Bistrița**
str. N. Titulescu, nr. 18, tel. 0263 223.201, fax: 0263 238027 ISSN 1224 - 643

LESCUL

Director: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE COMPLEXUL MUZEAL BISTRITA-NĂSĂUD ȘI CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL VIII Nr. 4 (59) *** NOIEMBRIE 2003 *** 8 PAGINI *** 9.500 LEI

LECTIA DE ISTORIE A LUI LIVIU REBREANU ÎN PLENUL ACADEMIEI ROMÂNE DIN 29 MAI 1940 (3)

Foto: Ing.ec.
VILUF CARBUNE

"Casa" Rebreanu
între 1934-1944

(6) „În viața altor națiuni, țărănimea a putut avea, și a avut, un rol secundar, șters; pentru noi însă e izvorul românismului pur și etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost și a rămas țărănul. Atât de mult că, de fapt, țărănul român nici nu e țărăn ca la alte popoare. Cuvântul însuși e de origine urbană, cel puțin în semnificația actuală. Doar în vremile mai noi și sub influențe a pătruns și ia țară cuvântul, spre a indica pe omul deia sat în contrast cu cel de la oraș. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, OAMENI. De fapt țărănul n'are nume pentru că nu e nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul însuși, - omul român. Pentru toată lumea, țărăn e sinonim cu Român, pe când orășean nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii țărănului. Țărănul a rămas ROMÂN și sub barbarii cei vechi și sub cotropitorii ceilalți; în schimb orășenii s'au cam arătat Turci cu Turcii, Greci cu fanarioții, Ruși cu Muscalii, Nemți cu Austriecii, până să devină ROMÂNI sută la sută sub ROMÂNI.”

(7) „O caracteristică tot atât de importantă a unui neam, ca și comunitatea de sânge, este limba. La noi și aceasta e opera țărănului. Limba românească e o limbă țărănească. Farmecul și expresivitatea specifică le-a căpătat dela făuritorul ei originar, care a fost țărănul. Toată dezvoltarea ei, până în timpurile mai nouă, se datorește țărănului, singurul care a vorbit-o totdeauna. Limbile prea cultivate, ajunse la completă maturizare, devin rigide, abstractizate, mecanice. Pierzând sau disprețuind contactul direct cu poporul, în cele din urmă îmbătrânesc, se artificializează, ajung a fi organisme moarte - limba latină, greacă, ebraică... Limba noastră, cultivată numai de țărani, în legătură continuă cu pământul și cu lumea concretă, a păstrat expresia imagică și naivă a omului simplu, o prospețime pitorească și colorată, ritmul vieții mișcătoare. Limba aceasta, ca toate operele țărănești, e conservatoare și-apără cu îndărătnicie conformația, rămânând refractară încercărilor de violentare. Neologismele, în afară de cele de specialitate cu circulație numai în anume sfere, se generalizează anevoie și abia după ce suferă transformările naționale și formale potrivite cu spiritul ei. Așa au fost condamnate să dea greș sforțările de odinioară cari au avut s'o <<reiatinizeze>>, ca și ale altor reformatori mai noi cari au început s-o <<rumânizeze>> prin reînvierea slavonismelor eliminate de evoluția ei firească.

(8) „Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat

și a modelat țărănul roman, după chipul și asemănarea lui, CREDINȚA ÎN DUMNEZEU. Din bătrâne superstiții, din rămășițe de credințe străvechi transformate și adaptate, din dogme și precepte creștine, el și-a alcătuit o religie specifică, un amalgam profund de creștinism și păgânism. Religia aceasta, LEGEA ROMÂNEASCĂ, e unică pentru întreg neamul nostru pe deasupra tuturor controverselor teologice. În ea se rezumă concepția de viață a țărănului roman, resemnarea și încrederea lui în dreptate divină. LEGEA ROMÂNEASCĂ E SUPORTUL MORAL AL ȚĂRANULUI. Ea i-a dăruit puterea de a rezista și de a birui încercările veacurilor. Creștinismul nostru, așa cum îl practică și-l trăiește țărănul, ascunde întrânsul toate fazele și peripețiile istoriei poporului român, întocmai ca și limba românească...”

(9) „Dacă țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruparea tuturor virtuților și energiilor românești, că dintr-însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc. În trecut, din ea s-au ridicat, prin selecție naturală și în sânul ei s-au întors cei care-și pierdeau slujbele și averile când nu-și pierdeau capul. Din ea se recrutează mulțimea mare a luptătorilor în timp de rozboiu și a muncitorilor în timp de pace.”

(10) (a) „Prin ceea ce a fost și a reprezentat în viață neamul țărănul român nu se putea să nu devină îndreptarul culturii naționale, mai cu seamă în ce privește literatura și artele...”

(b) „Abia când scriitorii s-au apropiat mai atent de literatura țărănului, au descoperit izvorul limbii și al poeziei românești...”

(c) „Până la EMINESCU totuși limba literară românească a mai avut destule șovăiri. Numai geniul eminescian a știut să întegreze organic comoara limbii țărănului în limba uzuală a tuturor. Prin EMINESCU, țărănul român a dăruit elementul cel mai necesar literaturii noastre: limba curată, bogată,

Foto: Ing.ec.
VILUF CARBUNE

Teatrul Național
Sala "L. Rebreanu"

mlădioasă, mereu nouă, cu posibilitatea de eternă înnoire, cu un dinamism etern, dinamismul eternului duh neoaș românesc. Colaborarea dintre Românul cel mai modest și poetul cel mai mare a fixat linia generală a originalității literare românești.”

(va urma)

Dr. VALER SCRIDONESI-CĂLIN

NE-AM DAT ÎNTÂLNIRE CU TIMPUL

Pe o vreme frumoasă de toamnă, în zilele de 3 și 4 octombrie 2003, vineri și sâmbătă, alma mater din Năsăud și-a chemat fiii. Nu știm cum a fost în 4 octombrie 1863, dar știm că a căzut într-o zi de duminică. Este lesne de închipuit că întreg ținutul Năsăudului, de la notabilități la populația uluită, de la cel mai găzduc până la cel mai nevoiaș năsăudean, cu mic cu mare au fost prezenți la deschiderea porților celui dintâi gimnaziu românesc din Țara Năsăudului.

Nu încapă nici o îndoială că a fost cel mai important eveniment cultural al sec. al XIX-lea pentru Năsăud, secolul următor confirmând din plin afirmația noastră.

Cei care în urmă cu 40 de ani au fost elevii vârstei centenare, și nu numai ei, și-au dat întâlnire cu Timpul trecut, pășind cu emoție și smerenie în Aula liceului, azi Colegiu Național.

A fost o curată sărbătoare !

Fiecare dintre participanți trăia în felul său întâlnirea cu Timpul, reîntâlnirea cu locurile năsăudene sau colegii de generație: via lor amintire. Se puteau distinge trei segmente de participanți: senatorii, cei mai vârstnici absolvenți ai liceului, astăzi septuagenari, octogenari și nonagenari. Mai înflăcărați decât oricare participant în parte și toti laolaltă ! Juniorii, vârstarele

Foto: LUCIA MACAVEI

de astăzi ale Colegiului: frumoși și plini de talent, continuatorii de nădejde a ceea ce a dat și va da țării Școala din Năsăud. În sfârșit, generația de mijloc, generația vârstei centenare a liceului: modestă și împlinită. A pierdut din exuberanța tineretii și încă nu este cuprinsă de "inflăcărarile" senectuții.

Randevu-ul celor trei generații a fost un spectacol unic. Spectacol pe care ca să-l trăiești trebuie, în primul rând, să ai calitatea de participant.

Așadar, în urmă cu 150 de ani, la desființarea regimentului grăniceresc de la Năsăud, de către unguri, s-a pus problema soartei fondurilor grănicerești ale celor 44 de comune componente ale regimentului. Cineva a avut ideea dumnezeiască de a se gândi la timpul (modul Viitor !), nu la timpul prezent, adică să nu se distribuie banii pe comunele grănicerești, ci să se înființeze un gimnaziu.

Astfel că, la 4 octombrie 1863 se fundează Gimnaziul român Francisc Josefian, (liceu care până acum a înregistrat 19 denumiri) și care va dura în veci, mai ales prin absolvenții săi eminenti. A fost al patrulea gimnaziu din Transilvania și unul dintre cele mai vechi din România.

Absolvenții eminenti nu puteau să aibă decât profesori excepționali.

De la înălțimea catedrei se preda dragostea de semeni și țară (creștinismul și conștiința națională), cultul muncii și al familiei, respectul împrumutat (sintagmă bărnuniană), spiritul de dreptate și adevăr, adică acele principii educaționale și perceptive morale care stau la baza formării și educării Omului.

Dacă ipotetic și-ar da mâna toți absolvenții acestei școli, 139 de promoții, înmulțite cu numărul de absolvenți din fiecare an școlar, „lanțul” constituit ar înconjura de câteva ori Năsăudul și măcar o singură dată România Mare, lanț indestructibil la fruntariile țării așa cum au fost cândva moșii și strămoșii noștri grăniceri. Numai numărul de academicieni năsăudeni, adică de elevi care au frecventat gimnaziul din Năsăud iar apoi au avut cinstea de a fi primiți în forul spiritual de cea mai înaltă treaptă al unei națiuni - Academia - este de peste douăzeci. Dar dacă ne vom fâli în veci cu ei, Năsăudul se poate mândri în prezent cu absolvenții săi, oameni destoinici în familie și societate. Iar aceștia sunt majoritari și cu miile !

lată pentru ce a fost zi de sărbătoare la început de octombrie în Năsăud!

MACAVEI AL. MACAVEI

Cartea

Rodul cărților ademenitoare

„Mai bine m-ar fi omorât decât să trăiesc fără hrana spirituală” spune pelerinul rus (vezi „Spovedania unui pelerin rus către duhovnicul său”, traducere de preot Nicolae Bordașiu, editura Mitropolia Banatului, Timișoara, 1992, p.34) după ce doi tâlhari îi iau „Biblia” și „Filocalia”; de aceea, când îi arde casa, singurul lucru pe care îl salvează este „Biblia”. Această spovedanie este a unui om cult care cunoaște scrierile lui Platon, Aristotel, a neoplatonicilor – în frunte cu Plotin -, citise „Patericul”, scrierile Sf. Augustin și are o voință inimaginabilă; reușește să rostească, pe zi, de peste douăsprezece mii de ori „Doamne, Isuse Hristoase, miluiește-mă”, rugăciunea potrivită la îndemnul lui Isus „Rugați-vă neîncetat” (I. Tesaionicieni, 1,17).

Experiențele sale de viață sunt firești, deși are parte de miracole (vezi semnele făcute în „Filocalie” cu cărbune de către duhovnicul său, cu toate că era trecut în lumea umbrelor, sau salvarea sa de atacul unui lup cu ajutorul mătâniilor); el străbate sute de verste printr-o Rusie dostoievskiană, cunoaște oameni virtuoși care, cândva, trăiseră în viciu, înțelepți îndreptați de cuvântul biblic etc.

Asemenea isihaiștilor din „Pateric”, pelerinului rus îi era teamă să nu fie cuprins de mândrie și deșetrăciuni (când începe să fie căutat de oameni pentru vindecările sale miraculoase) fuge de lume, pe furiș, apucând toiagul pribegiei. El este unul dintre „nebunii pentru Isus” (I. Corinteni 4,10) care trebuie să părăsească colectivitățile pentru a-și putea spune rugăciunea lăuntrică a inimii, în solitudine, cunoscând astfel roadele tăcerii și ale singurătății. Precizez faptul că, înainte de a renunța la lucrurile lumești, infirm fiind, fusese căsătorit și după moartea soției devine arhetipul pelerinului rus a cărui istorisiri au influențat gândirea marilor clasici ruși: Gogol, Dostoievski, Tolstoi, dar și a oamenilor simpli.

Sunt convins că, în rezistența îndelungată a poporului rus împotriva ateismului bolșevic, un rol important l-au avut și aceste spovedenii care au circulat în semizdat. Mi se pare interesant să amintesc și faptul că aici se vorbește și despre mănăstirile din Basarabia care „față de cele din Rusia, sunt ca raiul pe pământ” (p.111) și de aceea merită a fi vizitate.

După N. Steinhardt, citirea acestei cărți îi oferă cititorului două posibilități: „fie să se schimbe din temelii, fie să piardă pentru totdeauna această șansă (vezi „Jurnalul fericirii”, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991, p. 406); a treia alternativă ar fi ca, îmbiindu-l pe cititor cu această carte (asemenea mitropolitului Banatului, Nicolae Corneanu) să ne bucurăm că măcar gândurile noastre să nu vagabondeze în superficial sau, mai rău, în ispitele lumești.

Modelul unui duhovnic de mărturisire a păcatelor este cutremurător, deși rămân la convingerea că baierile acestei lumi sunt ținute totuși de călugării și măicuțele mănăstirilor; dacă el recunoaște că este mândru, orgolios, corupt, necredincios, fără dragoste de Dumnezeu și că își urăște aproapele, ce să mai zic despre noi, ceștilalți, păcătoși?!

Mireana secularizată, cum m-a făcut regimul comunist, cred că istorisirile acestui pelerin anonim m-au apropiat și mai mult de Logos, încreștinându-mă a doua oară, încălzindu-mi pur și simplu inima și curățindu-mi gândurile. Rugăciunea neîncetată a inimii – ne asigură pelerinul rus – este biruitoare asupra ocupațiilor noastre mondene și este primul pas spre mântuire „pentru cel care poate să aibă singurătate și liniște” (p.157); prin ea ne regăsim echilibrul și ajungem la ceea ce teologii numesc adevărata voluptate spirituală.

ICU CRĂCIUN

In memoriam

DUMITRU VRANĂU

Puțină lume a știut că, în a patra casă, cum urci pe Valea Borcutului, locuiește una din cele mai demne, dar și discrete familii de intelectuali din Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud. A trebuit ca unul dintre ei să treacă Styxul pentru ca lumea să se intereseze de această casă îndoliată și să afle că profesorul Dumitru Vranău a lucrat în învățământ 43 de ani (1929-1973), perioadă în care a fost pe rând: învățător, institutor, profesor de limba și literatura română, director școlar și inspector școlar; că, în toți acești ani, fiul de țaran, născut în comuna Maieru, a rămas atașat idealului tinereții sale: acela de a contribui la ridicarea spirituală a tinerei generații.

În Maieru, între 1932-1951, cu excepția refugiului (1940-1944), a condus corul bisericesc, iar cu ocazia serbărilor din 8 iunie 1935 a dus la București, gratuit, 50 de elevi măiereni; în 1935 a înființat Căminul cultural din Maieru, fiind alături de ceilalți intelectuali în ceea ce privește denumirea de „Gregoriu Hangea” (un mare filantrop măierean care și-a lăsat averea prin testament Școlii din această localitate); în 1940, Fundația Culturală Regală „Principele Carol” prin Direcția Căminelor Culturale și a Școlii Țărănești l-a numit director și al acestui cămin; între 1938 – 1951 a fost directorul Școlii din Maieru, școală considerată model pe țară, în mediul rural; între anii 1946-1948 a fost și inspector școlar al Plasei Rodna.

În anul 1935 a devenit membru fondator al Comitetului de redacție a revistei „Vatra”, revistă care a devenit, cu timpul, organul Asociației Învățătorilor din fostul județ Năsăud, aici publicând: poezii, recenzii și eseuri; a fost membru fondator al Societății Studențești „Liviu Rebreanu”, societate înființată în 1927; a fost inițiatorul înființării primului muzeu sătesc la Maieru, organizând în acest sens expoziții permanente (există fotografii care atestă acest lucru); a fost veteran de război cu grad de ofițer, calitate pentru care i s-a acordat „Crucea comemorativă a celui de-al doilea Război Mondial”; în anul 1947 a primit **Mulțumiri publice** din partea Ministerului Învățământului pentru întreaga activitate desfășurată până la acea dată. După pensionare, timp de 20 de ani, a fost ghid O.N.T. la Sângeorz-Băi. Menționez, de asemenea, că, de la înființarea revistei „Cuibul visurilor” la Maieru, a fost colaborator cu articole de înaltă ținută privind istoricul Țării Năsăudului.

Pentru întreaga sa activitate, în anul 1999, în semn de prețuire a muncii sale, locuitorii comunei Maieru i-au acordat titlul de Cetățean de Onoare.

Trebuie să spun că în această viață, cu bucurii și necazuri, i-a fost alături soția sa, distinsa profesoară de limba franceză, fiică a Maierului, d-na Silvia, de o sensibilitate și cultură artistică rar întâlnite. Felul cum au trăit cei doi, aici, la Sângeorz-Băi, mă duce cu gândul la alte două familii model din cultura română: cea a lui Gellu Naum și cea a lui Ștefan Augustin Doinaș. Țin să adaug faptul că mândria, dar și mângâierea familiei Vranău rămâne fiica lor Pușa, o altă personalitate a culturii românești, care, alături de soțul domniei sale, doctorul Ceuca, viețuiesc acum în Satu Mare.

În numele tuturor angajaților școlilor din Maieru, Anieș și Sângeorz-Băi transmitem condoleanțe familiei, fiind alături de domniile lor la această grea încercare.

Se cuvine, nouă, celor rămași să ne ducem zilele în această viață, să-i cinstim pe cei plecați dintre noi, măcar prin amintirea lor. Sunt convins că faptele lui Dumitru Vranău vor rămâne vii în mintea noastră.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!

ICU CRĂCIUN

ERATĂ

În articolul „A doua carte după Biblie: Patericul” din numărul trecut, semnat Icu Crăciun, în loc de „contravertiți” și „desprinde” se va citi „converteți” și, respectiv, „deprinde”.

REDACTIA

Lirică

Rădăcini

Lui Liviu REBREANU și copilăriei sale măierene, iarna, răsând, de pe fața Pământului. Măgura Mare

Mi-e MAIERU-i mai TOT ce am,
când sufletu-mi devine iar copil.
Atunci mă furîșez, tiptil,
să târnuiesc hâsuc pe geam,
ca Soare să clipească-n zare,
turtind de tot Măgura Mare
cu frigul ei tăios subtil.
Mi-e MAIERU-i, EL singur, BUNUL
în suflet, când mai fac apel.
Pe EL, în cuget și în umblet,
îl port BLAZON, ca pe-un drapel;
și-l strig, în gura mare:
< CRED ÎNTR-UNUL > !

Esilerva N. Calidonskri,
inceput de martie 2003 (grozav de iernatic)

Meșteru' Manole pe...Haj

(Mitologic măierene)

Fetele se făceau paparude. noaptea. lângă
Stanca Manghii. di pe Haj>
(Le' Măriia lu' Ba' Ion a Prupi)

Drumeș și gureș
milioane de ani,
Someș
trudind la... depărtat
Boboșă de...Haj.
Dintre bolovani,
semn
adânc la-ntrebat
Stanca mare a Manghii,
cu Soare pe ea
și-nfîgure-gaj
în capu' grădinii
întinse a **Ranghii.**
Pe ulița lu' **Morgan,**
bătrânii, trecuții de nea,
jurau pe semn păgân.
un Soare,
ce nu-l aveau străinii...
Doar ea, **Moșoiaia,**
moașa **Vergiloaia,** știa
că < **Stanca-i su' casă**
la Meciu alături(!)>,
că < în noapte aleasă **de cântu' găinii.**
pe coadă de mături.
cu-ndemnuri>. **blajinii**
mutat-au colosu'
în hâu' cât casa,
din coasta de **Haj .**
Să-i fie folosu'.
În veci de veci: **baraj la cursa.**
spre **Someș**
purceasa...a... **gureș**
și **drumeș.**

Esilerva N. Caiidonskri,
sfârșit de martie 2003

Istorie

MAIERU - FILE DE MONOGRAFIE (30)

Vom întrerupe un răstimp relatările despre învățământul local, revenind la alte aspecte din istoria Maierului, după care vom trata pe scurt evoluția școlii măierene dintre anii 1816-1948, așadar, după mutarea „trivialei” la Sângeorz.

Reînnoim, prin urmare, firul întrerupt al „filelor de monografie” la episodul 24/1.

Judecând din perspectiva unui timp de peste un secol și jumătate, epoca grănicerească născădeană a însemnat, înainte de toate, prosperitate culturală. În același timp, vicisitudini de tot felul au pus în exercițiu eroismul străbun care îi caracteriza și pe oamenii acestui colț de țară.

Numeroasele balade, cântece locale, epistole versificate fixează imaginile întunecate ale amărăciunilor aceluși timp, dar pun parcă mai presus în valoare mândria bărbătească a vestitelor „cătane negre”.

În faimosul „Poemation de secunda Legione Valahica” al lui Silviu Tanolli, ori în „Istoria Regimentului II român de graniță transilvan” de G. Barițiu sunt elogiuate cu superlative mișcătoare faptele de arme ale valahilor din părțile Rodnei. Sunt pomeniți, la loc de cinste, pentru vitejie și eroism, mai mulți fii ai Maierului.

„Instituțiunea binefăcătoare de graniță – cum afirmă Pamfil Grapini 2/ – a adus mult bine și mai multă lumină” în acest ținut. „Spiritul militar a prins rădăcini adânci în toată viața locuitorilor acestei văi și în toate acțiunile lor, ceea ce și azi se vede că s-a altuit din părinți în fii, ba și în nepoți și strămoși, încât ținuta lor, în regulile de trai și disciplină socială se poate deduce că din vultur, vultur naște. Iar bătrânii cari mai sunt în viață nareză că foștii membri ai acestei salutare instituții, cu fala și eroismul, și faptele lor mari, cum și jertfele aduse pe câmpiile Europei, pe unde-i chema datoria și-i obliga jurământul, iar steagul flendurit și găurit de plumbii Franchezilor, Prusienilor etc., vorbește mai clar și întărește mărturisirea despre sângele vărsat în jurul lui” 3/.

După desființarea graniței militare (1851), comuna Maieru, alături de celelalte localități grănicerești,

începe să cunoască semnele, mărunte la început, ale unor noi relații economice și sociale, în limitele permise și dictate de împrejurările istorice specifice Transilvaniei secolului XIX; stratificarea socială a țărânimii ia noi forme mai accentuate.

Pe lângă vechile ocupații tradiționale: agricultura, păstoritul, apicultura, mineritul, exploatarea pădurilor, morăritul, piurăritul ș.a., satul cunoaște o relativă înviorare economică, prin deschiderea unor mici prăvălii de către diferiți comercianți evrei veniți după retragerea regimului grăniceresc. În privința raporturilor de bună înțelegere care s-au statornicit între acești minoritari și săteni, câteva dintre nuvelele marelui prozator Liviu Rebreanu rămân cea mai fidelă și mai autorizată oglindire literară: Cuibul visurilor, Idila de la țară, Cântecul lebedei Talerii, Vrăjmașii etc.

Până prin anii '60 ai secolului trecut, bătrânii mai povesteau că o nouă ocupație s-a întemeiat aici, aproape de izvoarele Someșului Mare: plutăritul. Aceasta ca urmare a expoatării din ce în ce mai repede a întinselor păduri grănicerești. Unii potențați ai vremii reușiseră să-și facă averi. Situația se aseamănă în multe privințe cu cea din prezent...

Râul Someș, care curgea pe alocuri într-o altă albie decât cea de azi, avea pe atunci un debit de apă mult mai mare decât cel actual, tocmai datorită masivității pădurilor seculare din acest perimetru. Se mai cunosc și azi urmele „haiturilor” ridicate pe atunci pentru zăgăzuirea apelor Anieșului în vederea pornirii plutelor. Plecarea plutelor constituia un adevărat eveniment, mai ales pentru copiii care ieșeau împreună cu învățătorul pe malul râului și cântau un cântec anume ticluit pentru o astfel de ocazie, din care se mai păstrează doar două versuri din refren: „Oameni cu plute, oameni cu plute,/ Dumnezeu să v-ajute, Dumnezeu să v-ajute!”

Ne vom referi în episoadele următoare și la alte evenimente de grea cumpănă care le-au fost hăzărâte plaiurilor noastre de dârzenia românească.

(va urma)

SEVER URSA

Filatelie

Personalități ale culturii românești
ilustrate pe mărcile poștale

Poșta Română a emis de-a lungul anilor, pentru uzul taxării corespondenței la orice distanțe, numeroase tipuri de timbre ce reprezintă în imagini artistice expresive, portretele unor oameni de seamă din cultura românească. Până în prezent au fost puse în circulație peste 250 de timbre cu figuri reprezentative ale unor iluștri poeți, scriitori, oameni de știință sau artiști, creatori de valori spirituale ce alcătuiesc zestrea de cultură a neamului nostru.

În toate manualele școlare regăsim reproduse aceste portrete alături de prezentarea operelor săvârșite de acești autori și contribuția adusă de ei la afirmarea poporului român în rândul altor nații de pe mapamond.

În grupajul alăturat prezentăm câteva din cele mai frumoase mărci poștale cu scriitori români menite să popularizeze pe promotorii culturii și artei românești. Colectionate și studiate cu atenție, aceste mărci poștale, adevărate opere artistice miniaturale,

aflăte la îndemâna oricui, și considerate „bijuterii din hârtie” pot constitui pentru elevi și dascăli instrumente eficiente de cultivare a sentimentelor patriotice și estetice, de cunoaștere și prețuire a valorilor culturii noastre naționale.

Baia-Mare la 20.04.2003

Prof. AUREL S. FEȘTILĂ

Valeria Peter Predescu și
Cântările ei născăudene

Se întâmplă adeseori ca să aflăm târziu de apariția unor cărți ce ne-ar interesa în mod deosebit. Apelăm de obicei la prieteni să ne facă rost de ele. Bucuria lecturii însă nu este mai mică, decât la apariție. Acum am citit **Cântările născăudene** ale Valeriei Peter Predescu, numită cu prețuire „Doamna cântecului născăudean”. Nu este un exces de patriotism local dacă repetăm că Țara Născăudului este una din cele mai frumoase și bogate zone folclorice. Am avut noroc să copilăresc într-un sat frumos din această parte a țării, în Salva, de unde se trăgea mama mea. Duminica vedeam jocurile frumoase, fetele și băieții în costumele specifice locului, așa încât când am citit romanul **Ion de Rebreanu** (cu paginile despre horă și cu bătaia flăcăilor) sau **Nunta Zamferei** de George Coșbuc, cu ochii minții vedeam imaginile din copilărie. Din Salva erau și două interprete de muzică populară Maria Peter (a lui Căsarui) și mai apropiată de vârsta mea, Maria Butaciu. De Salva, ține într-un fel și Valeria Peter Predescu, chiar dacă Telciul și-o revendică pe bună dreptate, căci așa cum mărturisește din Salva era „țâna” ei, după mama, o cântăreață vestită, care în drumul spre Bruhoia, pe valea Sălăuței doinea de răsunau pădurile din jur.

Valeria Peter Predescu a crescut în acest ținut binecuvântat. Dumnezeu i-a dat un dar: darul cântecului pe care l-a cultivat cu răbdare și măiestrie. A înțeles că adevăratul cântec popular este „la izvoare”, la acei țărani rapsozi și cântăreți din lumea satului, cu care i-a plăcut să stea de vorbă, să se îmbogățească sufletește și să-și alcătuiască din graiul lor un adevărat tezaur de cântece.

În această frumoasă carte aniversară, nu știu ce să admir mai mult: șirul neștiuților țărani și țărance din lumea satului pe care îi prezintă cu prețuire și recunoștință, știm că le datorează mult, frumusețea și diversitatea speciilor poeziei populare (de la baladă până la poznașul „cântecul găinii” la nuntă, de la strigarea până la jalea profundă a trecutului), albumul bogat în imagini fotografice, o veritabilă arhivă sentimentală a doamnei Valeria Peter Predescu, prezentă la toate manifestările folclorice din județ pe care le inaugurează și comentează cu priecere și convingere.

După lectura cărții, subscriem la cuvintele de apreciere ale pictorului Ștefan Popa Popa's și ale părintelui scriitor Ioan Pinteș, convingși fiind că Valeria Peter Predescu reprezintă în folclorul românesc nu numai o voce inconfundabilă ci și o slujitoare devotată.

ION BUZAȘI

Soliloc în ziceri înțelepte

A lăcomi. Lăcomie

Auri sacra fames – blestemata foame de aur, exclama anticul Virgilius în a sa tulburătoare „Eneida”. El trage această concluzie știind motivul pentru care Polimnestor, regele Traciei, l-a ucis pe Polidor ce-i fusese adus împreună cu tot aurul Troiei.

Sub orice formă s-ar manifesta, lăcomia este degradantă pentru om.

Setea de avere a împins întotdeauna la ticăloșii, adeseori la crimă. Dictionarele o explică sec: a dori cu lăcomie, a jindui, a râvni. A se lăsa stăpânit de lăcomie; poftă de mâncare, dorință necumpătată de câștig, de avere.

Înțeleptul Sirius conchidea: Sărăciei îi lipsesc multe, lăcomiei îi lipsesc toate.

Caracteristic pentru morala antică era adevărul că nu este bogat acela cărui îi lipsește ceva și nu este sărac acela cărui nu-i lipsește nimic. Nici chiar atunci când au scăpat de o primejdie, cei răi, din lipsă de judecată, mistuiau de patima posesiei, nu-și pot reprima lăcomia.

Lăcomia este orbire. Din lăcomie țâșnește mânia și ură. Din lăcomie se naște impulsul și coborârea către fapte rele.

În toate privințele, lipsa de măsură este un rău, dar asta se vede mai ales când e vorba de mâncare. Un proverb german avertizează: trebuie să mănânci ca un om sănătos și să bei ca

un bolnav.

Nu degeaba se spune: lăcomia omoară mai mulți oameni decât foametea.

Moliere în „Avarul” scrie pentru prima dată o vorbă pe care azi o vehiculăm cu toții: trebuie să mănânci ca să trăiești, iar nu să trăiești ca să mănânci. Mitropolitul Varlaam, în luminoasa lui Cazană, înseala: omul chiar când îi prisosește, atunci zice mai mult că-i lipsește și inima lui de nesațiu niciodată nu se odihnește...

Lăcomia sălbatică, neînfrântă, transformă omul în fiară pentru semenii. Asociem aici, obligatoriu, celebrul dictong al lui Plaut: Homo homini lupus – omul este lupul omului.

În grădina graiului românesc se găsește pentru „auri sacra fames” o sintagmă echivalentă de mare plasticitate: banul este ochiul dracului.

Ca întotdeauna, românul a găsit, și pentru biciuirea lăcomiei, usturătoare propoziții satirice: lacomul nu zice – ajunge, Oltu-n gură de i-ar curge. A face pântecul butie și gura pâlnie. A lins mierea de pe degete până când și le-a mâncat. Îți întind un deget și tu îmi apuci toată mâna. Dacă prietenul tău este miere, tu nu umbra să-l mănânci tot. Mai bine mațe sparte decât bucate stricate ș.a.

Cunoscuta omenie românească este o sumă de înalte virtuți morale.

Dar lăcomia strică omenia...

ION DELAMARGINĂ

Presa năsăudeană

Reviste pedagogice școlare năsăudene (6)

Tânărul preot din Năsăud, Ioan Macavei (1859), „zelos luptător și neînfricat martir”, viitor condamnat într-un proces de presă din 11 septembrie 1890, la tribunalul din Cluj 15), publică aici traduceri din germană ale poeziilor: „Stelele” (de Staub), „Copilul și fringila” (de Herman Lohse), „Ciocârlia” (de Adolf Kleuwell), „Pisica și rândunica” (de Robert Reinick) și „Odiha de duminică” (de Fr. Bucker), pag. 19-20. Le reproducem pe primele două 16):

„STELELE”

I. Prea iubitele părinte,
Spune-mi, căci te rog fierbinte,
Stelele pe cer ce sunt?
O lumină neștiută?
Sau foc ce-n noaptea trecută
Luminează-al nost pământ?
Sau sunt aur ce străluce?
Căci a lor lumină dulce
O iubim și o mărim.
Sau acele steleșoare
Sunt ferești luminătoare?
Spune-mi de ce le zărim?

II. Stelele, copilul meu,
Sunt ochii lui Dumnezeu
Care privesc cu mult-adoare
În a noastre inimioare!
Dumnezeu vede de toate
Ce lucrăm și-n zi și-n noapte”.

„COPILUL ȘI FRINGILA”¹⁷⁾

Merse în pădure micul Mihăilă,
Ca din cuib să prindă o mică fringilă
Dar fringila mică zbură pe fruș
Și cântând s-ascunse într-un des tufiș.

Mihăil-atuncea la tufiș fugi
Vrând pe păsărică a o ghibui
Când iacă în iarbă s-a împiedicat
Și o bună trântă de pământ a dat.

Micul Mihăilă se văzu-nșelat
Pasărea pe-un arbore s-a fost așezat
Și cânta ea dulce și cânta cu dor

<<Bune Mihăile, dă-mi pace să zbor>>”.

În fine, elev în cls. aVIII-a gimnazială fiind, tânărul poet George Coșbuc este prezent cu două „Găcituri” (pag. 21): „Trăsnetul” și „Care rege n-are țară?”, scrise sub influența „ghicitorilor copilărești” din „abecedarele” lui Vasile Petri (1864, 1878), pe care le reproducem după Iuliu Moisil¹⁸⁾:

„TRĂSNETUL

Între toți șerpilor din lume
Am eu unul cunoscut,
Fără seamăn, fără nume
Și-n iuțială neîtrecut.
Cât de iute zboară dânsul
Să-mi închipuiesc nu pot,
Căci omoară-ntr-o clipită
Cal cu călăreț cu tot.
Lui îi place să trăiască
Sus pe piscuri – și pe loc
Poate face orice casă,
Toată pară, toată foc.
El strivește-un arbor mare
Ca pe-un pai suflat de vânt,
Căci pe dânsul să-l înfrunte
Nu-i putere pe pământ.
Glasul lui așa-i de groaznic
Încât tremură de el
Omul cel ce-i mai în fire
Întocmai ca un mișel.
Acest monstru niciodată
Nu-i de nimeni fugărit:
Și când moare, în foc moare,
Dacă moare - a murit.”

„CARE REGE N-ARE ȚARĂ?”

Care rege n-are țară?
Ce fel de plugar nu ară?
Care piepten nu-i de os?
Care scai nu e ghimpos?
Care cer e fără stele?
Ce ciubotă nu-i de piele?
Ce perete nu-i de piatră?
Care cal șade pe vatră?
Care om nu poate rade?
Care cheie nu închide?

Care pom nu înflorește?
Care vacă nu mugește?
Ce fulger e fără tunet?
Care clopot fără sunet?”

„Calendarul Pedagogic” (1868; 1885) de la Năsăud se înscrie pe linia acestor tipuri de publicații – calendare și almanahuri -, a căror contribuție la continuitatea culturii românești transilvane este incontestabilă, restituind viața spiritual-materială a poporului, seria lor fiind deschisă de acel „Calendar” apărut la Brașov în trei ediții (1731, 1733 și 1737) ai lui Petcu Șoanul, dascălul, atestat de cronicarul Radu Tempea, în „Istoria bisericii Șcheilor Brașovului” (Tip. Ciurcu et Comp., Brașov 1899, pag. 100). Anul 1731 este și cel de început al presei românești tipărite, continuându-se seria „Calendarul pe 112 ani”, întocmit de Mihail și Policarp Strilbițchi, tipărit la Iași în 1785, apoi cu prima publicație periodică românească tipărită, „Courier de Moldavie”, Iași, 18 februarie – 1 aprilie 1790, în sfârșit cu „Calendarul” de la Sibiu, cel mai longeviv (1792-1911) 19).

Prof. Univ. Dr. IRONIM MARȚIAN
Cluj-Napoca

Note:

15) A fost condamnat la un an și jumătate „temniță de stat” în Seghedin, pentru două articole politice, „Kossuth și Tisza” și „Ei și noi”, publicate în „Tribuna” din Sibiu (redactor-responsabil Septimiu Albini, Nr. 50-51 și Nr. 102-103/1890). Avocatul apărării a fost Iuliu Coroianu, iar interpret, căci își rostise cuvântul de apărare în românește, fusese avocatul dr. Aurel Isac. Prefigurează „procesul memorandiștilor” din primăvara anului 1894. Vezi Iuliu Moisil, **Preotul Ioan Macavei, 1859-1894**, „Figuri grănițerești năsăudene”, „Arhiva Someșană”, Nr. 22, Năsăud 1937, pag. 231-259.

16) Apud Iosif Naghiu, **Lucr. Cit.** La nota 6, pag. 111.

17) Pasăre cântătoare cu cioc scurt și conic, granivoră, frugivoră și insectivoră (<lat. *Fringilla*= cinteț-cintețoi, cinteță).

18) Apud Iuliu Moisil, **O poezie și ghicitori**, „Arhiva Someșană”, Nr. 5, Năsăud 1926, pag. 44-47.

19) Vezi Mircea Zăciu, **Cuvânt înainte** la Georgeta Răduică și Nicolin Răduică, **Op. cit.**, pag. 5-11.

Istorie

„Mai întâi și mai pe urmă școli. Școli mari și mici. Școli!” / G. Barițiu/

II. Școala și biserica

Spuneam în articolul anterior că școala, biserica și justiția erau

trei teme care l-au preocupat constant pe P.M. Săreganul în publicistica sa de peste treizeci și cinci de ani. Pentru că școala și biserica erau mijloace de ridicare a neamului românesc. Să nu uităm că ne găsim după jumătatea de secol al XIX-lea, într-o Transilvanie ce încercase neoliberalismul și străbătea dualismul de după anul 1867, când campania împotriva a tot ce este românesc cunoaște cele mai aspre forme: limba română e marginalizată din sfera instituțiilor/Dieta din Cluj, 1842, Legea în opt articole, „planifica” eliminarea limbii române în 10 ani; 1875 K.Tisza decreta nefolosirea limbii române în viața publică; în comitatul Solnoc-Dăbâca, „fișpanul” Desideriu Banffy cerea suspendarea legii naționalităților din 1868, ca fiind „prea liberală”, funcționarii publici români sunt înlăturați/primarul din Șieu-Odorhei înlăturat pentru că nu știa limba maghiară; cazuri asemănătoare se găsesc la comunele din jurul Becleanului: Coldău, Piatra, Chiuza, Săsarm etc./1/, În 1883 nota P.M. Săreganul că „mai avem doi oficiali români la Sedria orfanală în vastul municipiu/comitat/ cu mai bine de 80% populație românească. Administrația ungurească nu mai are de unde ne exclude. Până când, o, Doamne!” /2/.

În articolul „Din pașalâcurile lui Banffy” /3/ vorbește despre cruciada împotriva a tot ce este român, amintind câteva acțiuni defavorabile: ajutorul comunelor pentru școală a fost sistat/casat/, numărul învățătorilor s-a redus,

Becleanul în publicistica lui Petru Mureșianu Săreganul (2)

școlile sunt sărace, iar localurile multe improvizate și fără fonduri pentru g o s p o d ă r i e .

Articolul este semnat cu pseudonimul Cumpănitoriul. De aceea P.M. Săreganul desfășoară pe acest tărâm o activitate neobosită: inițiază colecte publice pentru strângere de fonduri, baluri organizează pentru același scop/vezi „Balul de la Beclean”, 1886/, asistă la inaugurarea unor noi localuri de școală, la examenele de sfârșit de an/la Beclean examenul a fost „excelent”/, etc și ca secretar al Astrei legăturile lui cu învățătorii și preoții era rodnice și stimulative. Așa este „Conferința de preoți și învățători din Protopopiatul Beclean” /4/, care este subordonată dezideratului: educația și îmbunătățirea învățământului de care răspund cele două instituții fundamentale: școala și biserica. Remarcă cu laudă că „n-a lipsit nici un învățător”. Protopopiatul Beclean cuprindea 15 parohii, 7 filii, cu o populație de 10.000 suflete greco-catolice.

Note:

/1/ Gazeta Transilvaniei, nr. 227, 1885.

/2/ .ms. fila 33/III/ și Gazeta Transilvaniei, nr. 281, 1889.

/3/ Gazeta Transilvaniei, nr. 230, 1884.

/4/ Gazeta Transilvaniei, nr. 83, 1887.

(va urma)

ION POIENARU

Istorie

Celții în județul Bistrița-Năsăud

Populație indo-europeană, originară din vestul Europei, celții, numiți de latini și galii iar de greci galatai, au fost menționați încă din sec. VI-V î.e.n. de Hecateu din Milet și de Herodot. Celții se ocupau și cu agricultura, dar specialitatea lor era exploatarea minelor de fier, argint, aur și cupru, din care preparau și bronzul. Întrețineau puternice legături comerciale cu etruscii și coloniile grecești din Italia. Ei sunt creatorii culturii La Tène (localitate din Elveția, unde s-a descoperit o puternică așezare celtică, etalon de comparație cu alte descoperiri celtice din Europa). Prin jurul anului 500 î.e.n. au loc mari deplasări ale celților în Franța, Elveția și Austria, trecând la importante cuceriri teritoriale, printre care Italia, unde jefuiesc Roma (în anul 387 î.e.n.) și se stabilesc în Lombardia (Galia Cisalpină). Pătrund apoi în Balcani, Tracia, Iliria, etc., iar în anul 278 î.e.n. jefuiesc sanctuarele de la Delfi. Celții din nord-vestul Europei și Britania se extind spre răsărit, cucerind Slovacia, Boemia și Moravia. Ajunși stăpâni pe cele mai importante centre metalurgice din Germania, Austria, Boemia și Polonia, celții produc arme, unelte și obiecte diferite precum și fierul de plug. Ei au inventat roata olarului cu turație rapidă, moara circulară pentru cereale, cup-torul de ceramică cu reverberație, etc. În nord-vestul Transilvaniei pătrund pe două căi: prin nordul Crișanei și prin trecătoarea Anieș, pe unde exista o legătură comercială între Bistrița și Danzig, după cum spune și istoricul Iulian Marțian, în „Țara Năsăudului înainte demilitarizare”, Năsăud, 1933, pag. 5-6: „Pe vremuri mai vechi, peste cumpăna apelor munților Rodnei, există o linie de comunicație artificială, care se ramifică din șoseaua principală a Rodnei, la confluența râului Anieș, și urmele ei se identifică în prezent în multe locuri cu drumurile turmelor la pășunile din munți, totuși uneori se poate distinge bine de acestea, precum e cazul în pantele prăpăstioase, unde este tăiat în stâncă cu măiestrie. Pe aceste locuri se mai poate constata că dimensiunea lui în lățime este mai redusă decât cea obișnuită în prezent. La altitudinea de peste 2000 m. el traversează muntele „Galaților”, trecând pe sub culme la versantul de nord. Nu cunoaștem timpul din care datează acest drum, dar pare cert că el constituie o arteră a industriei miniere de la orașul Rodna și a fost întreținut, de o parte ca debușeu al produselor acestei industrii, iar de altă parte în scopul transporturilor de cereale pentru populație. Începând din secolul al XIV-lea înainte, acest drum

putea fi utilizat și pentru transporturile comerțului levantin dintre Constantinopol și Danzig, pe linia Brașov-Bistrița-Cașovia. În secolul XVIII găsim mențiunea lui în unele publicații speciale și este indicat și pe o hartă a Ardealului din editura Homann I.B. Nürnberg de la finea sec. XVII, ca trecând munții la vest de orașul Rodna”.

Eu n-am reușit să aflu harta amintită mai sus, dar am aflat, în schimb, harta „Iohannes Tröster, 1666”, unde se vede clar că drumul de la Rodna nu merge spre est ci spre nord, traversând râul Anieș. Pe hartă se mai vede și „poteca” ce merge spre est, peste muntele Cucureasa și coboară la Coșna. (Drumul peste pasul Rotunda s-a construit de către grănicerii năsăudeni, prin 1840, „pe urmele unei vechi și dificile poteci”.) Pe drumul Anieșului au venit și tătarii lui Cadan, în 1241, după cum scrie M. Leberecht în „Versuch einer Erdbeschreibung von Siebenbüen”, Sibiu, 1879, pag. 137, iar K. Windich spune în „Geographie des Grossfürstenthums Siebenbüen”, Pressburg, 1790, pag. 369, că acest drum trece prin Maramureș.

După cum se știe, locuitorii de pe Valea Someșului aveau din timpuri străvechi o armată proprie de „puaieși”, care supravegheau plaiurile munților spre a se apăra de bandele de hoți sau de neamurile migratoare.

Prin anul 300 î.e.n. celții, stăpâni pe cele mai importante centre metalurgice din Germania, Boemia și Polonia, căutau noi resurse de minereuri. Auzind despre minele rodnene, mine la care se lucra încă de pe vremea agatârșilor (sec. V î.e.n.), celții din Polonia se îndreaptă spre sud, pe drumul amintit. Dar, după cum spune și Dr. Vlad Zirra în „Dicționarul de istorie veche a României”, Buc. 1976, pag. 147: „Localnicii de prin aceste părți au opus o dâră rezistență, fiind înfrânți însă de puterea de șoc a celților, îndelung antrenați în războaie, cât și de armamentul lor perfecționat.” Încercarea de rezistență se vede că a avut loc la trecătoarea muntelui, care de atunci se numește „Muntele Galaților”. Din galatai români au făcut galați. Numele acestui munte este cel mai vechi toponim din munții Rodnei, 2.300 de ani, pe când Ineu, Corunșiș, Balasăna și alte slavonisme au numai 1.400 de ani.

Cei care au cercetat ruinele cetății de la Anieș nu-și puteau explica de ce zidurile de apărare, ce cele opt bastioane, cu șanțul de apărare și valul de pământ, sunt orientate spre apus, spre valea Anieșului. (Vezi „Arhiva

Someșană” Nr. 4 din 1926, pag. 48). Dacă hunii și tătarii veneau dinspre răsărit, de ce rodnenii au construit cetatea în partea de apus a Rodnei? Explicația este că drumul de acces dinspre Ucraina și Polonia venea pe Valea Anieșului și pe acolo veneau invadatorii.

Nu știm cât timp au zăbovit celții pe meleagurile noastre, dar știm că o parte dintre ei au mers mai departe, spre vest, și trecând prin Nosen (Bistrița de azi), au ajuns la râul Șieu de la Sărățel. Aici au întâlnit, probabil, pe dealul căruia i se zice și azi „Cetate”, o cetate dacică, pe care au ocolit-o prin dreapta. (Arheologii spun că cetatea datează din sec. I î.e.n., dar nu-i exclus să fi fost ridicată pe locul alteia, mai vechi.) Traversând dealul spre Lechința, au coborât pe un pârau căruia până azi i se zice Valea Galaților, apoi s-au împărțit în două direcții: o parte au mers spre sud-est și s-au stabilit lângă actuala localitate Dipșa. Arheologii au descoperit aici o necropolă celtică, datând exact din perioada aceea (sec. 3-2 î.e.n.). Această așezare de azi se numește Galați. (Spre a se deosebi de celelalte trei localități din România cu același nume, i s-a zis Galații-Bistriței.) Celălalt grup al celților au apucat drumul spre apus și trecând prin Lechința (care pe acel timp nu exista), Matei și Moruș, s-au așezat la izvoarele râului Meleș. Localitatea s-a numit luș dar azi i se spune Fântânele. Aici s-a descoperit o puternică necropolă celtică tot din acea perioadă. În marele cimitir de aici s-au descoperit 150 de morminte celtice, precum și morminte aparținând dacilor, ca dovadă că cimitirul a fost folosit în comun. Celții din nord-vestul Daciei au bătut monede de argint, pe care le-au folosit împreună cu dacii.

O parte a celților s-a împământănit, apucându-se de agricultură și contopindu-se în masa geto-dacilor (În Transilvania și Crișana s-au descoperit aproape 140 de așezări celtice), dar cei mai mulți celți, au fost alungați din Dacia și Polonia, prin anul 60 î.e.n. de Burebista, regele Daciei. Tot atunci Cezar cucerește Galia, iar prin anul 25 î.e.n. Augustus transformă Galia în provincie romană. Ultimele triburi celtice neocupate rămân în Irlanda și Scoția.

Aceasta este, pe scurt, istoria celților din ținuturile noastre.

IACOB VRĂNĂU AL PRUNDARULUI

Bustul lui Avram Iancu la Năsăud??

De ziua Eroilor, în data de 5 iunie 2003, s-a dezvelit în parcul din centrul orașului bustul de bronz al eroului național Avram Iancu, bust realizat de prof. Ioan Radu Nistor și fiul său Marius, ambii angajați ai Muzeului năsăudean. Acțiunea a fost susținută de C.L. și Primăria orașului (ing. D. Mureșan – primar și O. Maghiar – viceprimar), iar financiar, de senatorul pr. Ioan Aurel Rus, însoțit la dezvelire de prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu, care s-a referit în expozeul său la evenimentul de acum 155 de ani – revoluția de la 1848 – fenomen european și, deopotrivă, național. După un Te Deum realizat de pr. O. Sermeșan, primarul orașului și prof. dr. Gheorghe Buzatu au dezvelit bustul eroului, spre bucuria unei numeroase asistențe. Pe lângă profesorul Buzatu, au mai prezentat spiciuri delegatul prefecturii, Octavian Baci, primarul D. Mureșan, senatorul Ioan A. Rus, consilierul I. Tuțurugă și președintele ASTREI, prof. I. Seni, care au încercat să justifice dezvelirea bustului lui A. Iancu la Năsăud folosindu-se de numeroase argumente: a) unui erou național i se poate dezveli bust oriunde în spațiul său național; de altfel, năsăudeni au dat străzii cu cea mai înaltă atitudine numele de „Avram Iancu” cu mult înainte de a-i dezveli și bustul acestui erou; b) în timpul revoluției de la 1848, una din cele 15 prefecturi organizate de Craiul Munților acționa pe teritoriul județului nostru și era condusă de Constantin Roman Vivu, prefectul legiunii a 12-a, prefect care a intrat în contact cu trupele regimentului grăniceresc năsăudean care acționau pe linia Vatra Dornei – Valea Bârgăului – Bistrița – Teaca – Reghin – Tg. Mureș, cooperând și sprijinindu-se reciproc în fața dușmanului comun – trupele maghiare, interesate în menținerea privilegiilor anterioare. Țăranii români din aceste zone contau pe sprijinul grănicerilor năsăudeni în arme, echipament și alimente) dar superioritatea trupelor inamice a spulberat rezistența revoluționarilor români, fie lobagi, fie grăniceri, iar răzburarea învingătorilor n-a cunoscut nici o milă2) (peste 500 grăniceri căzuți, numeroase victime civile și distrugerii materiale...); c) la fel de concrete rămân acțiunile de colaborare dintre Avram Iancu și grănicerii năsăudeni în câmpul de operații spre Dej – Cluj – Ciucea – Satu Mare, zonă în care Consiliul Național Român de la Sibiu îi numea între prefecti și pe „Urban în Valea Someșului până la Cluj”3) și unde cei buni de luptă se pregăteau a fi voluntari fie în oastea lui Iancu, fie în cea a grănicerilor, în ciuda măsurilor represive luate de autorități. Paradoxal, deși grănicerii năsăudeni trebuia să-i rămână credincioși împăratului habsburgic prin jurământul depus, putând fi folosiți la zdrobirea revoluțiilor izbucnite, în imperiu, ei, înșelați de împăratul care a sancționat anexarea Transilvaniei de către unguri, s-au văzut abandonați, cu probleme nerezolvate, dar cu noi stăpâni. În astfel de condiții, integrarea lor în rev-

oluția română a fost firească, iar partea nord-estică a Transilvaniei era sub controlul lor, așa cum Apusenii și nordul Transilvaniei erau protejate de Avram Iancu.4)

Dar în fața brutalităților maghiare care lăsa în urma lor un peisaj dramatic, zguduitor și dezagustător (crime, molestări, incendieri, jafuri, devastări...5) era greu de rezistat, iar intervenția conjugată a Imperiilor habsburgic și țarist punea capăt luptei pentru drepturi și libertăți a popoarelor din Europa Centrală și de Est.

Pe lângă durerea înfrângerii, românii din nordul Transilvaniei au trăit și revelația că, deși învinși, au rămas demni, și au salvat naționalitatea pe care, dacă ar fi pierdut-o, n-ar mai fi câștigat-o niciodată. De aceea, oricărui erou al revoluției de la 1848, i se poate ridica bust oriunde în spațiul românesc și cu atât mai mult lui Avram Iancu la Năsăud.

Pe când încă un Monument al grănicerilor în Năsăud?! Deocamdată au doar o simplă placă comemorativă pe peretele vestic al muzeului năsăudean dezvelită de ASTRA și UCGN (Uniunea Comunelor Grănicerești Năsăudene) în anul 1998, de jubileul 150 ani de la revoluția din 1848. Dar nu numai Monumentul Grănicerilor se lasă atât de mult așteptat la Năsăud, este necesar monumentul spiritualității năsăudene, al academicienilor și personalităților sale, iar parcul orașului sau al Colegiului Național „G. Coșbuc” permit astfel de amplasări.

Prof. IOAN SENI
C.N. „G.C.” Năsăud

NOTE:

- 1) Dr. Ioan Pop, *Istoria Regimentului II Românesc de Graniță de la Năsăud (1765-1851)*, edit. „Ardealul”, Cluj-Napoca, 1999, p. 160.
- 2) Virgil Șotropa, *Din zilele de zbucium al anilor 1848 – 1849*, în Arhiva Someșană, nr. 6, 1926, p. 15.
- 3) Aurel Vaida, *Revoluția de la 1848 – 1849 în Nordul Transilvaniei*, Edit. Academiei Române, București, 1998, p. 291.
- 4) I. Marțian, *Jurnalul locotenentului Ioan Tomuța, 1848 – 1849*, în Arhiva Soemșană, nr. 10, 1930, p. 100, unde se precizează că: „în regiunea Huedinului luptă și viteazul român Iancu cu trupele sale,, zonă de contact cu grănicerii năsăudeni.
- 5) Aurel Vaida, *op. cit.* 388-389.

Istorie

EPISCOPUL MARTIR - IULIU HOSSU

30 ianuarie 1885 - 28 mai 1970, primului cardinal român din istoria de peste 300 de ani a bisericii române greco-catoice - un sacerdot care trebuie sanctificat

Iuliu Hossu reprezintă un exemplu de dăruire în credință și politică dovedită cu permanentele confruntări dramatice din viața acestuia - îndeosebi în timpul ocupării Ardealului de Nord, de către gegimul hortyst, și mai apoi după 23 august 1944, culminată cu scoaterea în afara legii a cultului greco-catolic, (prin Decretul Lege nr. 358/1948), căruia îi rămâne credincios până la decesul din 28 mai 1970, îndurând un calvar într-o reclusiune (pedeapsă - lipsită de libertate, deși cuvântul este sinonim cu închisoarea), timp de 22 de ani, la vârsta de 85 de ani.

O satisfacție supremă a avut-o, când alături de alți ierarhi greco-catolici și ortodocși și alți oameni de seamă și-a adus contribuția la înfăptuirea Unității Naționale, care a dus la Unirea de la Alba Iulia, de la 1 Decembrie 1918.

Odată cu constituirea Consiliului Național Central de la Arad, - 12 octombrie 1918 - care coordona lupta și acțiunile pentru Unire, un rol decisiv îl are și Consiliul Național de la Blaj, constituit la 22 octombrie / 4 noiembrie 1918, sub președinția dr. Vasile Suciu - vicar general capitular al Mitropoliei, după care la 11/22 noiembrie 1918 se semnează Adezionea Episcopilor Români din Transilvania, și anume: episcopii greco-catolici dr. Demetriu Radu - de Oradea, dr. Traian Frențiu - de Lugoj și dr. Iuliu Hossu - de Gherla - și episcopii ortodocși, printre care dr. Elie Miron Cristea - pe atunci episcop al Caransebeșului, de origine ardelean, născut la 18 iulie 1868 în Toplița Română județul Mureș, apropiată de locul de naștere al episcopului Iuliu Hossu, devenit la 1 Noiembrie 1925 - primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fost în Consiliul de Regență și Prim-Ministru decedat la 6 martie 1939, la Cannes, în Franța.

Semnificativ este faptul că episcopul greco-catolic dr. Iuliu Hossu împreună cu episcopul ortodox dr. Elie Miron Cristea au luat parte alături de alți oameni politici, printre care dr. Vasile Goldiș, la Marea Sărbătoare a Unirii, precum și ar. Teodor Mihali, dr. Ștefan Cicio Pop, dr. Alexandru Vaida Voievod, dr. Iuliu Maniu, asistând la cuvântările din Sala Unirii cât și apoi la cele de pe Platoul Romanilor - unde în prezența a peste 100 de mii de români, - episcopul greco-catolic dr. Iuliu Hossu, - a citit Actul Unirii de la Alba Iulia - 1 Decembrie 1918.

Este de relevat faptul că în urma luărilor de cuvânt din Sala Unirii s-au auzit voci care cereau și unirea celor două biserici: greco-catolică și ortodoxă, însă acestora dr. Iuliu Maniu, le-a răspuns atât prin cuvinte cât și făcând cu mâna semnul negației. Chiar în ziua de 1 Decembrie 1918, Actul Unirii a fost dus la București de o delegație din care au făcut parte dr. Vasile Goldiș, dr. Alexandru Vaida Voievod, episcopul ortodox dr. Elie Miron Cristea și episcopul greco-catolic dr. Iuliu Hossu.

Delegația a fost primită în Gara de Nord de oficialități și de o mulțime de oameni, rostindu-se cuvântări, după care a fost introdusă în Sala Tronului din Palatul Regal, fiind salutată de către regele Ferdinand I (rege din septembrie 1914 - până la 20 iunie 1927), nepot de frate cu fostul rege Carol I, iar în zilele următoare a fost invitată la mai multe dineuri oficiale.

Este de scos în evidență faptul că relațiile dintre cei doi episcopi erau deosebit de prietenești, împrejurare manifestată cu ocazia sărbătorii Unirii, când episcopul ortodox dr. Elie Miron Cristea l-a cuprins în brațe pe episcopul dr. Iuliu Hossu (episcop greco-catolic), spunând: "Precum ne vedeți aici îmbrățișați frațește, așa să rămână pe veci toți frații români".

Trecând însă peste aceste adevărate sentimente patriotice, trebuie avută în vedere perioada anilor 1930-1940, plină de frământări politice datorită noilor ideologii fasciste, hitleriste, rasiste și legionare, care se propagau și în țara noastră, îndeosebi împotriva evreilor, cu o deosebită ură. Episcopul manifesta o deosebită compasiune pentru aceștia, îndeosebi prin vizitele făcute la sate și orașe, trimițându-le celor săraci ajutoare materiale, intervenind apoi ca cei bolnavi să fie îngrijiți în spitale, cerând chiar sprijinul fratelui său dr. Ștefan Hossu care era medic-șef la Serviciul Sanitar din Cluj, făcând chiar vizite în spitale la bolnavii evrei.

Mai mult chiar, a botezat și apoi a cununat pe sora vestitului medic dr. M. Matfias- medic evreu. Ca urmare, episcopul a fost denigrat și prin inserarea în ziarul "Credința" - în 1937, a unui articol intitulat: "O tempora! O Moritz-Hossu!" ceea ce a avut ca urmare nealegarea episcopului ca mitropolit, scoțându-se că are origine evrească, după mamă, fiind supot unor umilințe continue și batjocuri.

O perioadă deosebit de grea, plină de înjosiri și umilințe a

fost cea a anilor 1940-1944, din timpul ocupării Ardealului de Nord, înfruntată cu multă bărbăție și credință în apostolatul său.

Atât episcopul greco-catolic dr. Iuliu Hossu, cât și episcopul ortodox dr. Nicolae Colan, episcop al Clujului din anul 1936 până în 1956, apoi Mitropolit al Ardealului din 1956-1967 au fost supuși unor vexațiuni continue, umiliri și restricții din cele mai variate.

În ziua de 15 septembrie 1940, cu ocazia primei vizite a Regentului Micoș Horthy la Cluj, care a intrat în Piața Principală (Föter) călare pe un cal alb fiind invitați și cei doi episcopi, care au luat cuvântul, populația maghiară surescitată în naționalismul ei, au strigat continuu: „Jos cu puturoșii de popi valahi, Afară cu trădătorii și strigoii, Jos cu nemernicii, Să tacă valahul acela!”

Totuși, episcopii s-au purtat cu o demnitate rar întâlnită, ținându-și cuvântările fără a le întrerupe, intervenind chiar în vacarmul creat în piață de episcopul reformat-calvin Vasarhely, care scandalizat prin cuvinte și gesturi a reușit să pună capăt situației, fără a crea incidente.

A doua zi, 16 septembrie 1940, cei doi episcopi, între care și dr. Vasile Hossu, fratele episcopului, au avut o întâlnire cu contele Teleki Pal, primul ministru al Ungariei, căruia episcopul dr. Iuliu Hossu i-a cerut ca să ocrotească biserica și pe credincioșii greco-catolici al căror număr trece de un milion, după care la cele relatate despre atrocitățile de la Ip, Traznea și din alte localități, unde au fost omorâți sute de români, Teleki Pal a răspuns, deși știa românește: „Nincs lakodalom késelész nélkül”, adică: „nu-i nuntă fără bricege”, explicând mai apoi în românește: „să nu vă mirați, căci astfel de lucruri și la o nuntă se întâmplă foarte adesea, decum la un fapt istoric atât de însemnat pentru noi, maghiarii”.

Chiar de la 1 august 1940, episcopul dr. Iuliu Hossu n-a primit nici un salariu ajutor, apoi profesorii Academiei Teologice de la Oradea și Cluj, n-au primit salarii nici ajutoare, nici subvenții pentru întreținerea și desfășurarea normală a activităților.

Încă din toamna anului 1940, autoritățile maghiare fiind împotriva principiilor de libertate a conștiinței și cultului, au căutat prin toate mijloacele să provoace convertiri ale românilor la bisericile maghiare.

Chiar Papa a trebuit să protesteze împotriva acestor abuzuri - Decretul numit „Acta apostolicae sedis” din 23 Noiembrie 1940, făcut cunoscut și publicat de autoritățile maghiare doar la 18 Februarie 1941, prin care se decidea că: orice act de trecere de la un rit catolic la altul - adică de la uniții greco-catolici - la catolicii maghiari - rămâne de competența aprobării exclusive a Papei, dar acest act nu s-a aplicat niciodată continuându-se convertirile confessionale forțate, îndeosebi la reformați, care nu aveau stabilite măsuri de a fi controlați, deoarece aceștia erau subordonați conducerii Statului și nu Papei.

Sunt cunoscute manifestările dușmănoase ale maghiarilor împotriva românilor, dintre care amintim :

- la 24 Octombrie 1942, populația maghiară împreună cu studenții maghiari din Cluj, au ieșit în stradă manifestând contra românilor și Statului Român strigând: „Vrem sânge de Valah”, după care s-au îndreptat spre Consulatul român din Cluj, spărgând geamurile, apoi s-au dus la localul ziarului „Tribuna” distrugând mobilierul și atelierile, provocând stricăciuni și clădirii, iar de aici, într-o furie continuă, s-au îndreptat spre Episcopia greco-catolică și Internatul acesteia, spărgând geamurile și strigând lozinci dușmănoase la adresa românilor, cântând cântece revizioniste maghiare și Imnul Național maghiar, iar românii care se aflau pe străzi au fost bătuți;

- în ziua următoare, populația și studenții maghiari au intrat în Universitatea din Cluj, scoțând de la cursuri pe studenții români, strigându-le: „Pentru valahi nu mai există cursuri”.

- apoi, la o manifestare organizată la Cluj, la 3 Martie 1943 de clerul și studenții teologi români, aceștia au fost atacați, huiduiți și bătuți, iar episcopul Iuliu Hossu a fost scuipat în față de unguri.

Alte fapte de înjosire și umilință ne sunt făcute cunoscute de către protopopul Pompei Onofrei, fostul secretar episcopal și slujitorul Catedralei greco-catolice care relatează împrejurarea că el a fost arestat chiar în ziua de 15 Septembrie 1940, la sosirea Regentului Horthy Miklos la Cluj, fiind învinuit că ar fi ascuns arme și bombe în Catedrală și vechiul Seminar Teologic de lângă Catedrală pentru a-l ataca pe Regent, apoi un ofițer i-a pus la tâmplă un pistol pentru a-l împușca dar nu a luat foc, apoi i-au devastat camera, i-a aruncat portretul episcopului pe jos, după care l-au luat pe Pompei Onofrei, l-au urcat în pod spânzurându-l de o grindă, dar a scăpat, după care voiau să-l ducă cu mașina la podul de peste Someș, să-l împuște și să-l arunce în apă, dar a

scăpat la cererea Episcopului, pentru ca apoi să fie expulzat, la 4 octombrie 1940, dus la gară și urcat într-un tren de marfă împreună cu alții 400 de români a trecut în Ungaria la Lokoszhaza de unde a scăpat ajungând la Arad.

Tot el mai amintește de înjosirile la care a fost supus episcopul când a fost amenințat de către un soldat ungur cu țeva puștii puse în piept, interzicându-i-se intrarea în Clădirea Academiei Teologice, devastată de soldații hortysti, iar în localul Episcopiei fiind arestați toți teologii. Este cunoscută contribuția episcopului pentru revitalizarea Societății „Mariana”, cunoscută ca o societate de cultură românească care avea statutele aprobate încă din 1868, chiar după înființarea Episcopiei din Gherla, reluându-și acum activitatea punându-li-se tinerilor la dispoziție săli pentru desfășurarea programelor cultural-artistice, pe străzile Bob și Moșilor, invitați fiind și tinerii ortodocși - studenți sprijiniți de episcopul Nicolae Colan, cu care se întrețineau bune relații de ecumenism.

Reactivarea acestei societăți era binevenită, întrucât, în toamna anului 1940, la Cluj au fost înființate școli de toate gradele, Universitatea Francisc Iosif I, cu toate facultățile chiar și medicină, apoi Asociația Studenților Maghiari (KMDSZ), rămânând doar un singur liceu românesc.

Deoarece pe întreg teritoriul Transilvaniei nu apărea nici un organ de presă în limba română, care să informeze pe români asupra situației existente, un grup de gazetari români și intelectuali, la propunerea profesorului universitar de la Facultatea de Drept Emil Hațieganu, fratele renumitului profesor universitar dr. Iuliu Hațieganu - hotărâște să editeze un ziar românesc intitulat: „Gazeta noastră” care a și apărut începând din 4 septembrie 1940 doar câteva zile, până la intrarea trupelor hortyste în Cluj și a Regentului Horthy Miklos, la 15 septembrie 1940, fiind interzis.

Acestea fiind condițiile, un nucleu de intelectuali români s-a constituit într-o organizație de coordonare a rezistenței antimaghiare hortyste formând „Comunitatea Națională a Românilor” din care făceau parte și episcopii Iuliu Hossu - greco-catolic și Nicolae Colan - ortodox, în fruntea acestuia fiind desemnat prof. universitar Emil Hațieganu, care se grupează în jurul gazetei „Tribuna Ardealului” care apare începând din 15 septembrie 1940, în urma interzicerii ziarului „Gazeta noastră” considerată nelegală.

Totuși, cu mari greutăți și sacrificii, în Ardealul de Nord sub ocupația maghiară, nu apar decât „Tribuna Ardealului” la Cluj hebdomadular săptămânal „Săptămâna” din Bistrița și „Viața ilustrată” din Cluj, revistă cu caracter religios, sporadic, mai apărând la Cluj periodicele religioase „Cuvântul Ardealului” și „Cuvântul Creștin”, care duc pe mai departe afirmarea și lupta românilor în păstrarea demnității lor naționale.

Sunt cunoscute măsurile represive luate de autoritățile maghiare împotriva manifestațiilor politice protestatate organizate împotriva nedreptăților grave săvârșite asupra populației românești și de luptă pentru eliberarea Ardealului de Nord, care se afirmau prin lozinci de felul: „Oláhmentes hazai”, adică: „Patrie fără valahi” apoi „Horthy, Csáki, Teleki - Minden Oláh „menyen ki”, adică „Horthy, Csáki, Teleki toți valahii să se care” cât și manifestații împotriva evreilor, cu lozinci ca: „Zsidomentes hazai” adică „Patrie fără jidani”.

Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu, așa cum am mai arătat, avea o compasiune pentru evrei, și nu a dat urmare nici presiunilor autorităților maghiare de a li desface contractele de închiriere prin care mai multe localuri, proprietatea Episcopiei greco-catolice, erau ocupate de evrei cu locuințe, prăvălii, ateliere și alte activități comerciale, iar la Cluj cele de pe străzile Moșilor și dr. Petru Groza fără a face demersuri pentru evacuarea lor, continuându-și activitatea fără a dispune evacuării.

De altfel, episcopul a manifestat aceeași compasiune și pentru evreii strănși în ghetto-ul de la Cărmădărie din Cluj, care, mai târziu, au fost duși și arși în crematoriile Auschwitz, Maidanek, Dachau, Buchenwald, Mathausen, Bergen, Belsen, și altele, intervenind la autoritățile ungurești pentru a ii se crea condiții cât mai omenești și celor din lagărele de concentrare.

Este dovedit faptul că la ghetto-ul Cărmădărie din Cluj, au fost strănși, începând de la 4 mai 1944, un număr de 18.000 locuitori evrei ai județului de unde un „tren al morții” a pornit din Cluj spre Auschwitz la 25 mai, iar după 6 transporturi, ultimul la 9 iunie 1944, ghetto-ul a fost lichidat, și din numărul mare al celor deportați numai 10 %, s-au mai întors acasă după război, rămânând vie încă multă vreme amintirea groaznică a Holocaustului.

(va urma)

av. Dr. HORĂȚIU BOB
colonel magistrat RADU TRAIAN BOB

APICULTURA (3)

PROPOLISUL

Propolisul este un produs apicol primar cu o compoziție complexă provenind din culegerea de pe mugurii arborilor, și prelucrarea de către albine a unor substanțe rășinoase, arome, plastifiante, la care se adaugă secreții glandulare, ceara, resturi de la digerarea polenului etc. și depus în stup. Este folosit de albine la etanșarea și igienizarea adăpostului în care își clădesc cuibul, concret la lustruirea pereților stupului și a celulelor fagurelui (de obicei, propolisul este folosit în stup în amestec cu ceara, ceea ce atenuează consistența lipicioasă) la netezirea suprafețelor între ale stupului, în vederea evitării pierderilor vaporilor de apă necesari dezvoltării puieului.

S-a observat că propolisul, datorită însușirilor sale caracteristice de a absorbi radiații în anumite lungimi de undă, servește ca izolator termic.

Astfel, albinele, acoperind cu propolis pereții interiori ai stupului, se feresc de frig, iarna și de cald vara.

De asemenea, pentru astuparea fisurilor sau chiar a crăpăturilor mai mari, lipirea sau fixarea ramelor și podișoarelor; acoperirea, și în acest fel izolarea dăunătorilor nu pot fi evacuate după ce au fost omorâți de albine (datorită acestui adevărat „mumificator” atmosfera stupului nu este viciată cu substanțe rezultate din putrefacție).

Propolis – este deci un termen generic care desemnează anumite substanțe rășinoase secretate de plante superioare, mai ales de arbori.

Acest propolis vegetal este cules de albine și prelucrat cu ajutorul glandelor mandibulare în urma adausului de ceară și polen se obține propolisul propriu-zis, folosit de albine în stup și recoltat de aici de apicultor.

Albinele, care sunt amplasate în zone în care există mai multe plante „propolifere”, vor colecta mai mult propolis față de cele care nu beneficiază de aceste plante.

Albinele cercetează și colectează secrețiile mugurilor, ale scoarței și frunzelor unor arbori ca: plopul, mesteacănul, stejarul, salcâmul, bradul, molidul, laricea, arinul și specii pomicele ca: vișinul, cireșul, piersicul, prunul, precum diferite plante ierbacee care prezintă secreții rășinoase.

Propolisul este o substanță rășinoasă cu aspect lipicios, la frig devine solid și casant, iar la peste 65 grade Celsius devine lichid.

Culoarea propolisului variază foarte mult, de la galben până la negru, cuprinzând toate nuanțele de brun. Mirosul este aromat, în funcție de sursă, de climă, de zona geografică etc. Mirosul specific se aseamănă cu cel al unui amestec de ceară, miere, vanilie, dar cel mai pregnant cu cel al mugurilor de plop, pin, sau mesteacăn. Gustul este amar, ușor astringent. Propolisul este solubil în acetonă, cloroform etc.

În general însă, extracția se face în alcool etilic.

Compoziția propolisului având origine vegetală, care conține uleiuri eterice, rășini, ceară vegetală, taninuri și altele, explică o serie de însușiri ale propolisului care au determinat includerea lui în rândul antibioticelor naturale, care au câștigat teren din ce în ce mai larg în domeniul medicinei. Colectarea propolisului de către albine se face în special primăvara timpuriu, când revine natura și este propolis din abundență, în special pe plop și-n perioada de toamnă, august-septembrie, când albinele își pregătesc cuibul pentru iernare ele colectează o mai mare cantitate de propolis.

Utilizat de mii de ani și până nu demult sporadic și empiric în medicina populară, propolisul, ca produs, s-a demonstrat în ultima vreme a fi o sursă naturală de substanțe biologice active. Datorită proprietăților bacteriostatice, antiseptice, antiinfecțioase, antiinflamatorii, antimicotice, anestezice, cicatrizante și antitumorale, propolisul este folosit într-o tot mai largă gamă de tratamente în apiterapia umană cosmetică, veterinară. El are priorități imunostimulatoare.

Se recomandă pentru îmbunătățirea rezistenței naturale față de infecții (imunoterapie) și pentru creșterea randamentului intelectual (stimulent).

De asemenea, propolisul favorizează formarea țesuturilor noi (proprietăți regenerative) scurtând timpul de refacere a țesuturilor distruse.

Propolisul este considerat acum ca unul dintre cele mai prețioase produse ale stupului.

Datorită conținutului bogat în fitoncide, a căror acțiune este asemănătoare cu a antibioticelor, propolisul rivalizează în anumite cazuri cu succes cu medicamentele de sinteză moderne.

Propolisul se păstrează numai în borcane de sticlă neutră, colorate sau în ambalaje prin pereții cărora nu pătrunde lumina, perfect etanșe, închise ermetic și ferite de contaminare, este indicat ca înainte de introducerea în ambalajul respectiv propolisul să fie pus într-o pungă de polietilenă. Propolisul se păstrează în locuri răcoroase până la 20 grade Celsius, fără umezeală sau mirosuri străine.

Termenul de garanție a propolisului este de circa 2 ani, în

funcție de condițiile de păstrare.

După ce am făcut succint o descriere a propolisului, să vedem și câteva domenii de utilizare.

Datorită compoziției sale deosebit de bogate în substanțe active, propolisul sau preparatele cu propolis, au acțiuni antiinfecțioase, dezinfectante, antivirolice, antifungice (contra ciupercilor) anestezice (calmează durerile) acțiuni antialergice etc.. Alte acțiuni cu rezultate sigure: afecțiunile infecțioase acute și cronice locale și generale produse de o mare varietate de germeni la diverse niveluri din aparatele și sistemele organismului omenesc, în bolile de bătrânețe, în diverse stări gripale.

Rezultate excelente se obțin în rinite nazale, în adenoidite, rinofaringite, tulburările provocate de amigdalite, laringite, traheobronșite, bronșite, abces pulmonar, adenopatie traheobronșică, în unele intoxicații tabagice. În aparatul digestiv următoarele afecțiuni tratate cu propolis au rezultate excelente: stomatita aftoasă (inflamații ale limbii), micoze bucale, gastrite hiperacide, gastrită polipoasă, gastro-duodenite, enterite (infecții intestinale), colite, rectocolite, hemoroizi, maladia ulceroasă sau duodenală, colibaciloza, diareea cronică. În bolile aparatului renal, pielonefrite, cistite, uretrite. În aparatul genital masculin: orhite, arhipididite, prostatite, prostatoveziculite etc. În aparatul genital feminin: anexite, metrite, frigiditate, la bolile sistemului neuropsihic ș.a.

În afecțiunile chirurgicale rezultate foarte bune a dat propolisul aplicat pe plăgi sângerânde, în infecțiile atone (care se vindecă greu), în ulcere varicoase, în arsuri, degerături, gangrene gazoase sau uscate, în furuncule, la bățături.

În afecțiunile reumatismale rezultate excelente se pot obține în lumbago, lombosciatică, diverse artrite.

Având un spectru de activitate mai mare decât mierea, se administrează pe toate căile practice de medicină după necesități. Cea mai răspândită și veche folosire constă în aplicarea directă: se încălzește un grăuncior de propolis brut, se turtește și se aplică pe rană, arsură, bățătură. Se apreciază că după 2-3 ani propolisul își pierde activitatea medicinală.

Folosirea tincturii de propolis are multiple întrebuintări, astfel încât în prezent este considerată indispensabilă în orice gospodărie.

Folosită în medicina populară pe scară largă, să dăm câteva rețete:

1. În toate bolile interne infecțioase, inflamația prostatei și hipertensiunea se tratează cu 30 de picături pe zi.
2. La inflamarea rinichilor și ficatului – de 2 ori pe zi câte 40 de picături puse într-un pahar cu 100 ml. apă.
3. La angină, faringite, gripe – zilnic, de două ori, câte 40 picături într-un pahar cu 200 ml. apă caldă și zilnic de mai multe ori gargară.
4. Ulcerul stomacal sau enteritele – 40 de picături în 100 ml. apă, bătute pe stomacul gol.
5. Bățăturile și cheratinele, înainte de culcare se îmbibă o bucată de vată cu tinctură și se așează pe locul dureros (legată cu o fâșie de tifon)
6. T.B.C. pulmonar – de 3 ori pe zi câte 30 picături și de două ori pe săptămână inhalații (la 1 litru apă fierbinte se adaugă 100 picături de tinctură)
7. La durerile de stomac - se bea 100 ml apă cu 50 picături tinctură.
8. La răni – după spălare cu extract de lipan (sau infuzie de muștel) se ung de mai multe ori cu tinctură.
9. La arsurile de gradul 1, se ung de mai multe ori cu tinctură.
10. La menopauza femeilor, timp de 1 an, zilnic câte 10 picături.
11. După bărbierit bărbații pot folosi 40-50 picături tinctură într-un decilitru de apă caldă, cu care ne spălăm pe față.
12. Omul beat se poate trezi din beție dacă îi dăm 1 dl. apă rece cu 50 picături de tinctură.
13. Dacă avem boli micotice între degete, locurile bolnave sunt unse cu tinctură.
14. Tinctura se poate folosi în cazurile când medicamentele din materiale sintetice nu dau rezultate etc.

Nu se recomandă persoanelor alergice (cei care sunt sensibili la propolis nu se recomandă a-l folosi).

Băutura cu propolis
Se recomandă mai mult din cauza influenței sale pozitive în prevenirea bolilor.

Radem 15-20 gr. propolis și introducem într-un litru de țuică. Sticla se astupă și se agit de mai multe ori la temperatura de 40 de grade.

După câteva săptămâni vom obține o băutură amăruie. Se bea câte un pahărel înainte de culcare.

Tinctura de propolis este o soluție care trebuie făcută de către apicultorii care dețin de la stupi propolis brut și cunosc rețeta și proporțiile de amestec. Cei interesați, care vreau să facă un tratament cu propolis, acesta se poate procura de la orice apicultor.

NELU VRANĂU

Miniaturi

Libertatea azi,
Ca și-n alte dăți,
e-nțelegerea deplină
a atâtor inechități !

E cert,
Ești liber ca om, ca apa
Pusă la fier!

Cumintenia-i oarbă,
Și-adevărul laș...
Cinicu-i borfaș,
Silnicul e naș...
Castitatea plânge,
De rușine, goală, E la mare cinste,
Haita sexuală!

Azi analfabetul cel mai mare
E cel cu studii superioare...
Ce nu se pricepe,
La calculatoare!
În viitor vom scrie,
Cinici sau holerici
Direct
Pe acizii nucleici!

Wilhem-Tely azi
n-au probleme,
tragerile-s computerizate
și teleghidate!

Paznic sunt plătit,
Pe vreme de urgie
Să păzesc o lume
Ce n-o să mai fie...
Să ajung senil
Încă din pruncie!
Cu amnar s-aprind
A bolților torță,
Să pun la arhangheli
Cămașa de forță!

I-un adevăr homeric,
Și putregaiul dă lumină,
Privit pe întuneric !
Răvnește loc în frunte,
și-o aură de mit...
Când o viață-ntreagă
A mâncat și a băfrit,
Când n-a dormit!

AUREL CLEJA

Oamenii de seamă ai Maierului

ION BARNA

ETNOGRAF ȘI FOLCLORIST (13)

Bună sara, bună sara!
Unde avem un înălțat împărat?

Să se scoale în picioare
Să-l vedem cât-i de mare!
(Aici! Strigă un oaspete holtei, dar nu mirele căruia i se răspunde:
Ai fi de stat
N-ai cămașă de-mpărat
Și ești prea hâd și holbat!)

Oi mai zice o dată
Să mă audă casa toată:
Unde avem un înălțat împărat?

Să se scoale în picioare
Să-i vedem cât e de mare!

(Aici, strigă altul, dar nu mirele)

Ai fi din fire,
Da' n-ai cămașă de mire
Și ești prea lung și subțire!

Oi mai zice o dată
Să mă audă casa toată:
Unde avem un înălțat împărat?

Să se scoale în picioare
Să-l vedem cât e de mare!

(iar acuma răspunde mirele cel adevărat: Aici, aici!, apoi se prezintă cu un clondir cu băutură și cu un pahar în mână și să apropie către staroste, care atunci îi spune:
La mine cu glaja nu veni,
Că eu-n ușă te-oi zvâri!
Mie cu glaja nu-mi încina,
Că-n ușă te-oi arunca!
Pentru pliuha de la voi
Nu dau negoț de doi boi,
Pentru pliuha ast- de apă
Nu dau negoț de o vacă!

(va urma)

LIVIU PĂIUȘ

Rebreniana - REBUS

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										

Piesă de Karel Capek - "Cuvântul rămas ca un stilet în rană", rostit de Liana după ce Victor Dandu i-a spus că nu o mai iubește - Lipsit de transparentă. 5) Pană de despicat lemne - Comun la Didina! - Asociația Filateliștilor din România (siglă). 6) Arma din care făcea parte locotenentul Victor Dandu, musafirul neinvitat ia sindrofia Lianeii, cel care-i cucerește inima fetei și din cauza căruia se sinucide (pi.) - Exclamație care exprimă durere sau regret. 7) Stau în radă! - Răposatul Popescu, "om harnic, încăpățânat și autoritar, cel care a clădit casa pe terenul și din zestrea bunicii", soțul Frusinii. 8) Soția contabilului Anghel Buta, "maestră de rufărie la școala profesională", care-l disprețuia pe soț "și-l ținea sub papuc pentru că avea leafă mai mică decât ea", era o fire "romantică, iubea versurile și visa să fie iubită de un poet" la cei cincizeci de ani ai săi - Rasă de câini de talie mare. 9) Fiica lui Alexandru și a Didinei Rosmarin, "studentă eminentă, numai bile albe, peste un an va avea și licența în buzunar", "vrea o profesiune, banul ei din munca ei, să poată fi totdeauna independentă, chiar de s-ar mărita", eroina romanului care, în final, se va sinucide din cauza iubirii neîmpărtășite de Victor Dandu - Fiica "subdirectorului personalului în Ministerul Finanțelor" Gavrilăscu, pe care Liana "o simpatiza mai puțin, considerând-o foarte ipocrită", îi va lua locul în inima locotenentului de aviație Victor Dandu. 10) Primele ocazii! - Directorul general din Ministerul Finanțelor care "fusese numit de curând directorul mișcării fondurilor", om cu diplome și noroc, "se îmbrăca cochet", îi plăceau femeile și din pricina lor "a rămas burlac", "păstra o elasticitate în ținută care-i dădea o înfățișare de cuceritor profesional", îi place de Liana și și-ar dori-o soție (Constantin). 11) Lemnul din care a fost făcut patul dublu din dormitorul de deasupra pivniței "vechi, solid", care "venea cu căpătâiul la zidul dinspre scară și cu picioarele spre ferestrele ce priveau în curte" - Fetele care "veneau aproape săptămănal" la Liana și care "vorbeau, dansau după gramofon, se mulțumeau cu un ceai, prăjituri, dulceață, ce se găsea" (sg.).

VERTICAL: 1) Buchetul de liliac alb trimis de Victor Dandu Lianeii, după sindrofie, îi făcu fetei o așa încântare de "se aprinse pe față un surâs de fericire" - Camera în care Liana l-a primit pe Victor Dandu, unde era cald, iar "lumina cenușie a începutului de inserare rotunjea și înmuia lucrurile". 2) Văduva avocatului Gotcu, fost senator, care "acuma trăia într-o odăiță cu antreu, în vecini, în mare mizerie", este o bună prietenă a familiei Rosmarin și nelipsită de la orice petrecere dată de aceasta - Gheorghe alintat. 3) Glumele lui Gavrilăscu înviorau atmosfera de la nunta lui Mircea cu Nina, mai ales că "el râdea mai tare ca toți" - Anotimpul descris de Liviu Rebrenian în capitolele "Iunie", "Iulie" și "August". 4) Unica fată a familiei Popescu, soția lui Alexandru Rosmarin și mama lui Mircea, a Lianeii și a lui Bebe. 5) Tară europeană unde au plecat, la Veneția, în luna de miere, după nuntă, Mircea cu Nina - Organ al artropodelor. 6) Fata cea mare a lui Gavrilăscu pe care Mircea Rosmarin "părea că o iubește mai de mult, poate de un an" și cu care se va căsători până la urmă Punctul culminant al unei distracții - Alifie (mold.). 7) Bătăile gongului, douăsprezece la număr, semnalaseră venirea celui nou, iar "casa se umplu de urări, de ciocniri de pahare, de strigăte glumețe și de răsete" - Pronume posesiv - Martorii speciali ai cununiei lui Mircea cu Nina au fost aleși Costică Alistar și Raluca Gotcu, "boieroaică adevărată, și totuși populară, în stare să sară în foc când trebuie să servească pe cineva". 8) Bice! - Ministerul unde era funcționar Alexandru Rosmarin, tânăr "acu și ursuz", pe care Nae Popescu și l-a dorit ginere "părându-i-se mai așezat și fără pretenții exagerate ca ceilalți care cereau pe șleau să le numere atâtea mii de lei". 9) Gradul militar al lui Cosma Antonescu, soțul Leliei, prezenți și ei la sindrofia Lianeii - Scară olandeză de la chei ia mare. 10) Nae Popescu - Cartea poștală ilustrată trimisă de la mare de Mircea și Nina Rosmarin însoțită, alături de text, de foarte multe semnături. 11) Directorul ziarului "Fulgerul" care "scrie și injură de ții mai mare dragul. Nu i-e frică nici de rege. Și pe rege l-a luat de câteva ori, mai fin, firește, dar l-a atins. Și n-a îndrăznit nimeni să-l tragă la răspundere", sunt aprecierile maiorului Cosma Antonescu (Pantelimon) - Debutul lui Oloman! 12) Genul literar al romanului Jar - Strada din București unde locuia locotenentul de aviație Victor Dandu, într-o "casă mare, cu multe etaje, cu poarta grea de fier forjat ca intrarea unui templu".

Dicționar: RUR, VUR, PALP, GAT.

SERGHEI COLOȘENCO

Născuți în lunile iulie, august, septembrie, octombrie 2003

Ureche Estera, Avram Andrei - Grigore, Cărbune Ionuț, Hoza Aurel - Daniel, Pagu Naomi, Hoza Ana - Maria, Andronesi Vasile, Mihăilă Virgil - Cristian, Bontaș Maria Lăcrimiara, Cimuca Lavinia - Violeta, Pui Reghina - Maria, Oprea Camelia - Tabita, Ometiță Daniel - Alexandru, Strâmbu Elisabeta, Irini Cristina - Elena, Bolfă Margareta - Roxana, Rauca Angelica - Andreea, Hoza Crina - Maria, Bumbu Vasile - Dorel, Isip Alin - Ionel, Strâmbu Alexandra - Maria, Candale Viorel - Ioan, Candale Vasile - Lucian, Hoza Oana - Paraschiva, Andronesi Silvestru, Ursa Ionela - Maria.

Să crească mari, înțelepți și frumoși!

Căsătoriții din lunile iulie, august, septembrie, octombrie 2003

Rebrișorean Dumitru-Petru cu Dumitru Cornelia; Dărăban Petru cu Cărbune Lucia; Berende Petrică cu Forgaci Lucica; Isip Toader cu Bărta Maria; Hoza Dorel cu Ureche Silvia -Valentina; Bolfă Silviu cu Scurtu Cornelia - Valeria; Barna Nistor cu Domide Lenuța; Avram Dorel cu Sângeorzan Floarea; Andronesi Gavrilă cu Avram Florica - Anuța; Ometiță Grigore cu Strâmbu Ana - Maria; Hodoroga Vasile cu Berende Emanuela - Lucreția; Utalea Florin cu Leonte Maria; Al-Emor Hassan cu Cleșța Dorina - Maria; Bontaș Dorel cu Sădor Ana - Maria; Ureche Ovidiu cu Morar Gabriela Simona; Moisil Ovidiu - Lazăr cu Lorințiu Olimpiă - Saveta; Pop Buia Avram cu Candale Elena; Nuțiu Adrian - Ciprian cu Lăcătuș Mihaela - Lenuța; Ureche Vasile cu Horga Rodica - Viluca.

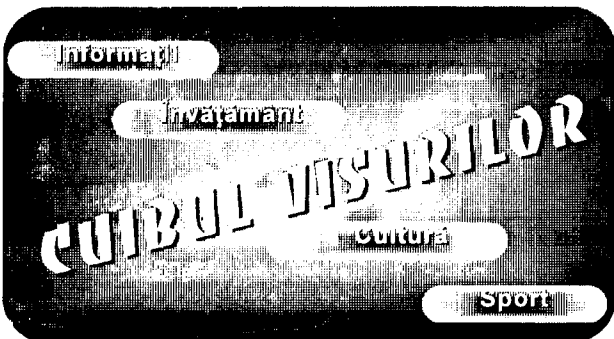
Casă de piatră!

Decedații din lunile iulie, august, septembrie, octombrie 2003

Mihai Aurel - 66 ani (aprilie)
Luchi Iacob - 70 ani; Moravetz Alexandru - 50 ani; Rebrișorean Traian - 68 ani; Rațiu Șofronia - 83 ani; Flămând Dumitru - 85 ani; Rais Constantin - 77 ani; Cobzalău Roman - 57 ani; Buia Ioan - 84 ani; Petroaie Ioana - 81 ani; Ureche Maxim - 68 ani; Ureche Vasile - 67 ani; Ureche Maxim - 73 ani.

Dumnezeu să-i odihnească!

Ofițer de stare civilă
ELENA CĂRBUNE

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN
Redactori: Login T. Berende, Ilie Hoza, Liviu Ursa, Macavei Al. Macavei, Mircea Prahase, Lazăr Ureche
Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania)
 Corectură: Mircea Prahase
 Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.
 Adresa redacției: Muzeul **Cuibul visurilor** Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSAUD
 Machetare: Icu Crăciun
 Tehnoredactare computerizată și tipar: **IMPRES srl Bistrița**
 str. N. Titulescu, nr. 18, tel. 0263 223.201, fax: 0263 238027 ISSN 1224 - 643